

Rekenkamercommissie

HOE DRAAIT DE DAGBESTEDING ?

“Hoe geeft de gemeente Voorst invulling aan dagbesteding als voorziening binnen de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 en is de transformatie, de draai naar anders werken, in de praktijk zichtbaar?”

Voorwoord

De rekenkamercommissie Voorst biedt u met veel genoegen het rapport ‘Hoe draait de dagbesteding?’ aan. Onderzocht is hoe de gemeente en zorgaanbieders uitvoering geven aan het beleid voor dagbesteding in het kader van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015, of het instrument dagbesteding doeltreffend en doelmatig wordt ingezet en of gemeente en aanbieders de beoogde "draai" weten te maken die met de transformatie volgens de wet is beoogd.

Vanuit de rekenkamercommissie was Herman van den Broek eerstverantwoordelijke voor het onderzoek. Het feitelijk onderzoekswerk (hoofdstuk 3 van dit rapport) is uitgevoerd Paul Boekhoorn en Susanne Holtackers van Bureau Boekhoorn Sociaalwetenschappelijk Onderzoek (BBSO).

Voor de snelle lezer: de hoofdconclusies en aanbevelingen vindt u op pagina 17 - 19.

Dini Vriezokolk was de secretaris bij dit onderzoek. Contactpersoon binnen de ambtelijke organisatie was Peter Krük.

De rekenkamercommissie dankt alle betrokkenen voor hun constructieve medewerking aan het onderzoek.

Inhoudsopgave

H 1	Inleiding en vraagstelling	pagina 5
1.1	Wijze van uitvoering	pagina 5
1.2	Vraagstelling	pagina 7
H 2	Bestuurlijk deel – conclusies en aanbevelingen	pagina 8
2.1	Doel 1 Inzicht – Hoe werkt de dagbesteding in het kader van de Wmo?	pagina 8
2.1.1	Soorten en dagbesteding	pagina 8
2.1.2	Doelgroep en gebruikers	pagina 8
2.1.3	Aanbieders	pagina 9
2.1.4	Informatievoorziening inwoners	pagina 9
2.1.5	Indicatiestelling	pagina 9
2.1.6	Bereikbaarheid	pagina 10
2.1.7	Budget en bestedingen	pagina 10
2.1.8	Trends en ontwikkelingen	pagina 10
2.2.	Doel 2 Het beeld van doeltreffendheid en doelmatigheid	pagina 11
2.2.1	Doeltreffendheid	pagina 11
2.2.2	Doelmatigheid	pagina 15
2.3	Hoofdconclusies en aanbevelingen	pagina 17
3	Rapport van bevindingen	pagina 20
3.1	Inleiding	pagina 20
3.2	Doel, vraagstelling en aanpak van het onderzoek	pagina 21
3.2.1	Doelen van het onderzoek	pagina 21
3.2.2.	Vraagstelling en onderzoeksvragen	pagina 22
3.2.3	Onderzoeksaanpak	pagina 23
3.3	Dagbesteding Wmo gemeente Voorst	pagina 25
3.3.1	Uitgangspunten en doelen Wmo-beleid en dagbesteding	pagina 25
3.3.2	Zicht op doelgroepen en aanbod dagbesteding	pagina 28
3.3.3	Communicatie gemeente met doelgroep dagbesteding	pagina 35
3.3.4	Indicatie dagbesteding Wmo	pagina 35
3.3.5	Toegankelijkheid en bereikbaarheid aanbod dagbesteding	pagina 39

3.3.6	Aanbod dagbesteding en aansluiting op mogelijkheden gebruiker en netwerk	pagina 39
3.3.7	Budget en kosten dagbesteding	pagina 43
4.	In gesprek met deskundigen	pagina 46
4.1	Toetsing van de bevindingen uit het onderzoek	pagina 46
4.1.1	Groeiend aanbod aan voorzieningen dagbesteding	pagina 46
4.1.2	Communicatie en bekendheid met de voorzieningen	pagina 46
4.1.3	Keuzevrijheid cliënten	pagina 47
4.1.4	Geen wachtlijsten	pagina 47
4.1.5	Transformatie	pagina 47
4.2	Verdieping op thema's	pagina 48
4.2.1	Doelgroep ouderen	pagina 48
4.2.2	Doelgroep jongeren en volwassenen tot circa 60 jaar	pagina 49
4.2.3	De behoefte aan meer preventie en algemene voorzieningen	pagina 50
4.2.4	Dagbesteding en de mantelzorger en vrijwilliger	pagina 53
Bijlage 1	Toetsing aan het normenkader	pagina 55
Bijlage 2	Gebruikers en aanbod van dagbesteding Voorst	pagina 61
Bijlage 3	Aanbieders dagbesteding Wmo Voorst	pagina 69
Bijlage 4	Wijze van bekostiging dagbesteding Wmo	pagina 73
Bijlage 5	Info vervoer dagbesteding	pagina 74
Bijlage 6	Impressie van aanbod organisaties van dagbesteding	pagina 75
Bijlage 7	Resultaten korte peiling dorpscontactpersonen	pagina 80
Bijlage 8	Overzicht deelnemers ontmoeting met deskundigen	pagina 84
Colofon		pagina 85

1 Inleiding en vraagstelling

Met dit rapport biedt de rekenkamercommissie de gemeenteraad van Voorst de resultaten aan van het onderzoek naar het functioneren van de dagbesteding in het kader van Wet maatschappelijke ondersteuning. Met de decentralisaties in het sociaal domein is de gemeente vanaf 1 januari 2015 verantwoordelijk voor de uitvoering van veel nieuwe taken die het welzijn van de inwoners raken. Vaak gaat het om zorg en ondersteuning aan kwetsbare mensen. De rekenkamercommissie heeft de gemeenteraad in 2015/2016 geadviseerd over de opzet van een monitor die in grote lijnen zicht geeft op de veranderingen in het sociaal domein.

Kernvraag is steeds weer, hoe pakken veranderingen voor de inwoner uit? Kloppen de aannames op de 'tekentafel' en de doelen die de raad heeft gesteld met de uitvoering in de praktijk?

Om die reden is in overleg met de fractiespecialisten besloten op een specifiek terrein van zorg, in dit geval de dagbesteding in het kader van de Wmo, te onderzoeken wat de resultaten zijn van de gemeentelijke dienstverlening en de samenwerking met inwoners en zorgaanbieders¹.

1.1 Wijze van uitvoering

Het onderzoek is uitgevoerd door bureau BBSO uit Nijmegen. Dit onderzoek gebaseerd op dossierstudie, interviews en locatiebezoeken, heeft geresulteerd in de bevindingen die zijn beschreven in hoofdstuk 3 van dit rapport. Deze bevindingen zijn via de gemeentesecretaris voor technisch hoor- en wederhoor voorgelegd aan de ambtelijke organisatie. Verbeteringen zijn verwerkt.

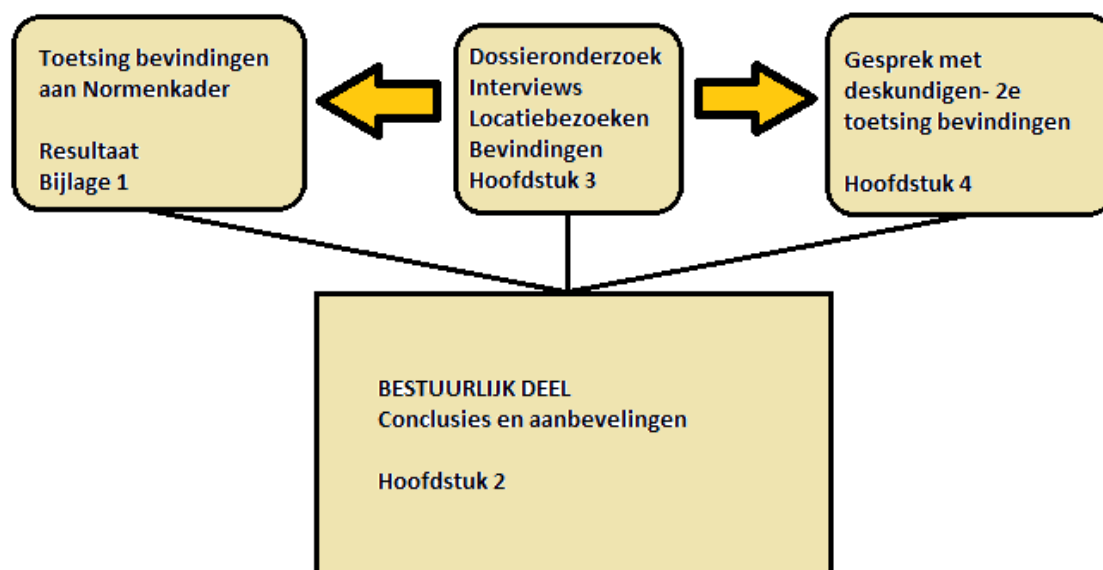
De rekenkamercommissie heeft tijdens het onderzoek een normenkader geformuleerd waaraan de uitvoering van het beleid voor dagbesteding is getoetst. De uitgebreide toetsing aan het normenkader is terug te vinden als bijlage 1 van dit rapport.

Op 4 september 2017 heeft de rekenkamercommissie de tussenstand van het onderzoek gepresenteerd aan zorgaanbieders, wijkverpleegkundigen, raadsleden, wethouders en ambtelijk deskundigen. In die bijeenkomst is aanvullende informatie uit de praktijk verzameld en besproken welke ontwikkelingen rond de dagbesteding aan verschillende doelgroepen specifiek aandacht vragen.

De resultaten van die bijeenkomst zijn beschreven in hoofdstuk 4.

¹ Arbeidsmatige dagbesteding valt in principe buiten het kader van dit onderzoek. Die vorm van dagbesteding heeft primair tot doel mensen dichterbij de arbeidsmarkt te brengen en wordt gefinancierd vanuit de Participatiewet.

De uitvoering van het rekenkameronderzoek dagbesteding in schema

In hoofdstuk 2, het bestuurlijke deel, heeft de rekenkamercommissie haar bevindingen en conclusies samengevat en daar enkele aanbevelingen aan verbonden.

Voor de snelle lezer: de hoofdconclusies en aanbevelingen vindt u op pagina 17 - 19.

1.2 Vraagstelling

Als centrale vraag voor dit onderzoek heeft de rekenkamercommissie geformuleerd:

“Geeft de gemeente Voorst doeltreffend en doelmatig invulling aan het instrument dagbesteding in het kader van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015?”

Doel van het onderzoek is:

1. voor de raad inzichtelijk maken op welke wijze de dagbesteding werkt,
2. voor zover dat kort na de introductie van de Wmo 2015 mogelijk is vaststellen of dagbesteding doeltreffend en doelmatig wordt ingezet (ondermeer door toetsing aan een normenkader).

Voor het inzichtelijk maken op welke wijze dagbesteding in Voorst werkt (doel 1) wordt in het onderzoek het volgende beknopt in kaart gebracht:

1. inzicht in de doelgroep die gebruik maakt van de voorziening en het feitelijk gebruik (de duur en zwaarte van de dagbesteding (licht, middel of zwaar));
2. inzicht in aard en omvang van het aanbod van (door gemeente gecontracteerde) zorgaanbieders op het gebied van dagbesteding in het kader van de Wmo;
3. de informatievoorziening: de wijze van communicatie met de inwoners over de mogelijkheid van dagbesteding (de toeleiding tot gebruik van dagbesteding);
4. de wijze van indicatiestelling voor dagbesteding (de wijze waarop in 2015/2016 dagbesteding is geïndiceerd, waaronder het gebruik van algemene voorzieningen in verhouding tot maatwerkvoorzieningen);
5. de bereikbaarheid van voorzieningen (spreiding van het aanbod; het vervoersbeleid om het gebruik van dagbesteding te faciliteren);
6. beschikbaar budget en bestedingen.

Voor doel 2 is een normenkader opgesteld waaraan de doeltreffendheid en doelmatigheid van het beleid kan worden getoetst.

Hierbij komen zaken aan de orde als:

- het uitgangspunt 'benutting van eigen kracht en versterking eigen regie en zelfredzaamheid van mensen' en de wijze waarop de inzet van dagbesteding daaraan bijdraagt;
- het streven naar ontlasting van de mantelzorger en de mate waarin dagbesteding daaraan bijdraagt;
- de wijze waarop dagbesteding inspeelt op specifieke beperkingen en kwaliteiten van mensen (doelgroepen als ouderen algemeen, mensen met dementie, ggz-cliënten, et cetera);
- de toepassing van eigen bijdragen van gebruikers en het effect van eigen bijdragen.

2

Bestuurlijk deel - conclusies en aanbevelingen

2.1 Doel 1 Inzicht - Hoe werkt dagbesteding in het kader van de Wmo?

2.1.1 Soorten dagbesteding

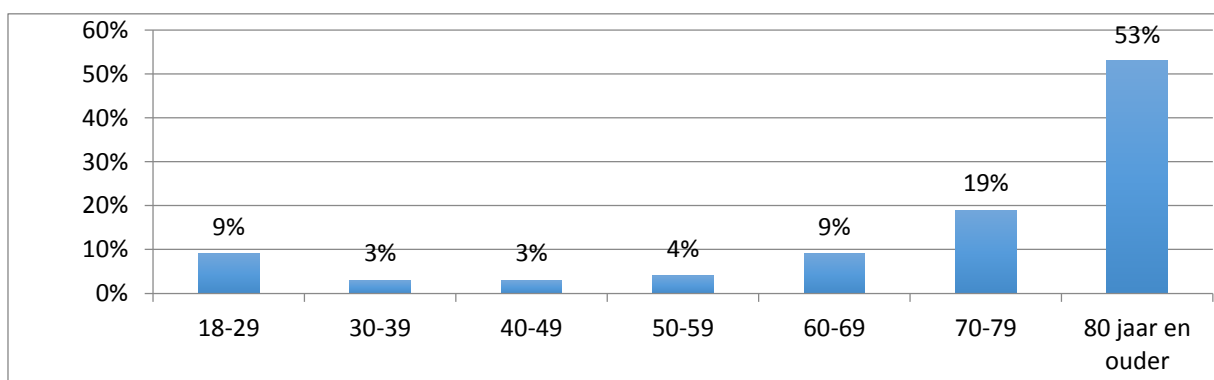
Dagbesteding is een ondersteuningsvorm in het kader van de Wmo die mensen structuur en dagritme aanbiedt, isolement kan doorbreken, de mantelzorger kan ontlasten en helpt om een sociaal netwerk en gezondheid te behouden of op te bouwen.

Dagbesteding kan de gemeente aanbieden als een algemene voorziening. Die is vrij en gratis toegankelijk. Mensen hebben geen indicatie nodig om van een algemene voorziening gebruik te maken. Voorst kent geen echte algemene voorziening dagbesteding. 'De Ontmoeting' in het Kulturhus Twello is wel een vrij toegankelijke Wmo-voorziening die bijdraagt aan doelen van dagbesteding.

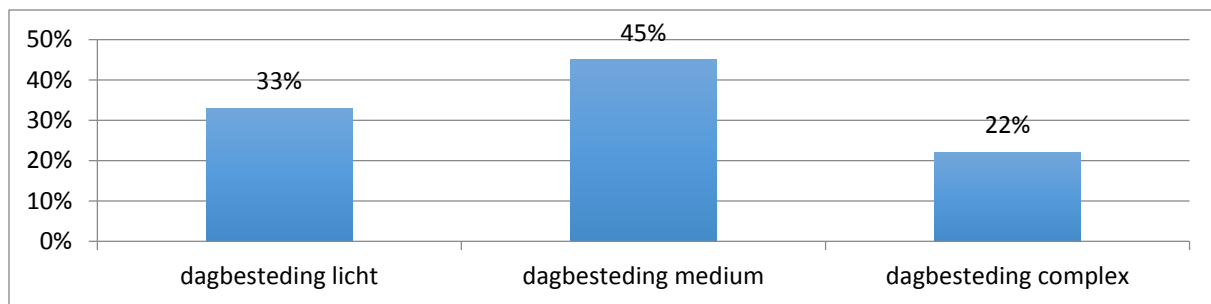
Dagbesteding kan de gemeente ook aanbieden als maatwerkvoorziening. Om daarvan gebruik te maken hebben inwoners een indicatie nodig.

2.1.2 Doelgroep en gebruikers

Eind 2016 maken 157 personen in de gemeente Voorst gebruik van de maatwerkvoorziening dagbesteding. Bijna driekwart van de gebruikers (113 personen) is ouder dan 70 jaar, ruim de helft (84 personen) ouder dan 80 jaar. In verhouding tot de ouderen maken inwoners tussen 18 en 70 jaar beperkt gebruik van dagbesteding in het kader van de Wmo.

Binnen de maatwerkvoorziening bestaan drie vormen van dagbesteding, licht, middel en complex met oplopend een intensievere (meer professionele) begeleiding.

2.1.3 Aanbieders

Dagbesteding is een van de vele voorzieningen die de gemeente onder de vlag van de Wmo aanbiedt. Zij doet dit samen met regiogemeenten (regio Oost Veluwe/Midden IJssel). Van de ongeveer 80 gecontracteerde aanbieders wordt bij 20 aanbieders daadwerkelijk dagbesteding ingekocht voor inwoners van Voorst. Het palet aan vormen van dagbesteding is divers. Van gebruikelijke dagbesteding gekoppeld aan verzorgingstehuizen tot specialistische dagbesteding voor bijvoorbeeld mensen met een geestelijke of lichamelijke beperking of ex-verslaafden (zie bijlage 2 Gebruikers en aanbod van dagbesteding Voorst).

2.1.4 Informatievoorziening inwoners

De websites van de gemeente en het Maatschappelijk Netwerk Voorst geven inzicht in de mogelijkheden van dagbesteding. Voor vragen kunnen inwoners terecht bij het spreekuur in het Kulturhus. Inwoners die de leeftijd van 75 jaar bereiken worden door de gemeente benaderd om een gesprek aan te gaan met een ouderenadviseur.

2.1.5 Indicatiestelling

Maatwerkvoorziening dagbesteding kent de gemeente toe na indicatiestelling door een klantmanager. In het gesprek gaat de klantmanager na of een aanvrager voldoet aan de criteria.

Er zijn drie categorieën dagbesteding:

- Categorie licht: de cliënt heeft moeite met het zelfstandig invullen van een dag of week, bijvoorbeeld beginnende dementie, licht somatisch, of licht verstandelijk beperkt.
- Categorie medium: de cliënt heeft een van de volgende kenmerken: psychogeriatrisch midden (dementerend), verstandelijk beperkt midden, lichamelijk gehandicapt zwaar.
- Categorie complex: de cliënt draagt een van de volgende kenmerken: psychiatrisch, afhankelijk van verslavingszorg, psychogeriatrisch zwaar (sterk dementerend), verstandelijk beperkt zwaar, niet aangeboren hersenletsel (NAH).

Na het gesprek maakt de klantmanager een ondersteuningsplan dat de cliënt met goedkeuring of voor gezien ondertekent.

De periode tussen de ontvangst van de aanvraag door Maatschappelijk Netwerk Voorst en de beslissing is gesteld op maximaal twee weken.

De looptijd van de indicatiestelling is gekoppeld aan de verwachting of de hulpvrager perspectief heeft om zich te ontwikkelen (bijvoorbeeld in de zin van zelfredzaamheid). Voor het overgrote deel van de (zeer oude) doelgroep wordt een indicatie afgegeven voor 5 jaar (de maximale termijn).

2.1.6 Bereikbaarheid

Cliënten hebben de vrijheid in de keuze van een zorgaanbieder van de dagbesteding. Klantmanagers regelen gelijktijdig met de indicatiestelling voor de zorg ook de indicatie voor het vervoer van de cliënten naar de dagbestedingslocatie. Vanaf 1 september 2017 is dat losgekoppeld van de zorgverlening en onder gebracht bij het regiovervoer PlusOV. De gemeente draagt de kosten van het vervoer.

2.1.7 Budget en bestedingen

In de begroting 2016 is het totale Wmo-budget geraamd op € 3,9 miljoen. Daarvan is € 1,5 miljoen geraamd voor geïndiceerd gebruik van maatwerkvoorzieningen dagbesteding Wmo. Het bedrag in 2016 dat per cliënt is geïndiceerd vertoont een ruime bandbreedte (tussen de € 3.000 en € 16.000 per cliënt); de bandbreedte hangt samen met het aantal toegekende uren en de zwaarte van de beperking.

In de jaarrekening 2016 is in totaal een lager bedrag aan afgenomen dagbesteding verantwoord: € 0,95 miljoen. Het verschil met het geraamde bedrag, de € 1,5 miljoen, is voornamelijk een gevolg van het feit dat cliënten in de praktijk minder uren zorg hebben afgenomen dan geïndiceerd (de gemeente vergoedt enkel de werkelijk geproduceerde uren zorg).

Naast maatwerkvoorzieningen dagbesteding subsidieert de gemeente diverse algemene voorzieningen in het kader van de Wmo. In 2016 ging het om een bedrag van € 319.000. In paragraaf 4.2.3 is een overzicht van de belangrijkste algemene voorzieningen opgenomen, waaronder 'De Ontmoeting' in het Kulturhus Twello die enige kenmerken van een algemene voorziening dagbesteding heeft.

2.1.8 Trends en ontwikkelingen

De dagbesteding in het kader van de Wmo is in de plaats gekomen van de dagbesteding die voorheen gefinancierd werd door de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ). De decentralisatie van taken naar de gemeente, die nu verantwoordelijk is voor de uitvoering van de Wmo, heeft een aantal trends in gang gezet.

1. In de AWBZ was een indicatie alleen gebaseerd op de cliënt zelf, in de Wmo wordt meer naar de maatschappelijke omgeving en de mogelijkheden daarin gekeken.
2. Door de decentralisatie van onder andere ook de Participatiewet wordt het in een gemeente mogelijk voorzieningen voor verschillende doelgroepen in afstemming met elkaar te organiseren. De gemeente heeft daartoe nu meer ruimte omdat het haar verantwoordelijkheid is.
3. Door de wijze waarop de gemeente de Wmo uit voert, zijn er veel meer verschillende aanbieders van zorg; niet enkel de traditionele zorginstellingen. Dit maakt het voor de gemeente mogelijk om meer tegemoet te komen aan de specifieke zorgvraag van cliënten.
4. De gemeente gaat binnen de nieuwe Wmo uit van een transformatie van maatwerkvoorzieningen naar algemene voorzieningen, maar wat en hoe is, zeker voor de dagbesteding, niet expliciet geformuleerd. Gemeenten hebben hierin dus ruimte.
5. Tegelijkertijd met de Wmo 2015 is vanuit het Rijk een beweging in gang gezet dat mensen langer thuis moeten blijven wonen (want de Wet langdurige zorg financiert geen vroege opname in een verzorgings- of verpleeghuis). Mensen die op leeftijd komen moeten dus meer eigen verantwoordelijkheid nemen.

2.2 Doel 2 Het beeld van doeltreffendheid en doelmatigheid

De rekenkamercommissie heeft aan de hand van een normenkader getoetst in hoeverre het verzorgen van dagbesteding als onderdeel van de Wmo-zorg doeltreffend en doelmatig is opgezet en wordt uitgevoerd. Daaruit blijkt dat de doelmatigheid van het beleid gunstiger kan worden beoordeeld dan de doeltreffendheid. De uitgewerkte toetsing aan het normenkader is opgenomen als bijlage 1 van dit rapport.

Die toetsing is aangevuld met kwalitatieve informatie van zorgaanbieders en deskundigen, opgetekend in de bijeenkomst van 4 september 2017. Dit is beschreven in hoofdstuk 4 van het rapport. De optelsom van beide onderzoekslijnen is in deze paragraaf samengevat.

De transitie van nieuwe Wmo-taken naar de gemeenten vond in 2015 plaats. De transformatie - het anders, mogelijk beter organiseren en uitvoeren van die taken - is een meerjarig proces. De continuïteit van de zorg aan kwetsbare inwoners had de eerste prioriteit van de gemeenten. Na het opdoen van ervaring komt er nu aandacht voor het transformatieproces.

2.2.1 Doeltreffendheid

- a. De doelen van het gemeentelijk beleid voor maatschappelijke ondersteuning (de Wmo) zijn helder geformuleerd. Met betrekking tot de dagbesteding heeft de gemeenteraad geen specifieke meetbare doelen benoemd.
- b. Voor de doelgroep 18-59 is de zorgvraag anders dan voor de ouderen (60+) en zeer ouderen (70+). Het algemene doel van de Wmo: zelfredzaamheid van zorgvragers vergroten is voor een groot deel van de huidige doelgroep van dagbesteding in Voorst geen realistisch perspectief. Veel (zeer) ouderen doen een beroep op dagbesteding omdat hun zelfredzaamheid is uitgeput of de mantelzorger aan het eind van zijn krachten is. Bijvoorbeeld mensen met dementie hebben geen perspectief op verbetering van hun vaardigheden en vermogen zelfzandig in het leven te staan. Stabilisering of beperking van teruggang is dan het meest haalbare. Professionals spreken om deze reden liever over 'regie' door de zorgvrager dan over 'zelfredzaamheid'. Bij oudere mensen die langer thuis wonen worden al veel instrumenten ingezet voordat maatwerk dagbesteding in beeld komt: burenhulp, inzet van vrijwilligers voor boodschappendienst, thuiszorg, ambulante zorg aan huis. De maatwerkvoorziening dagbesteding is meestal pas een optie nadat voorliggende voorzieningen zijn benut. Zelfredzaamheid vergroten, zich ontwikkelen en een maatschappelijke bijdrage leveren is in het algemeen wel een perspectief voor de doelgroep van 18-59 jaar die van dagbesteding gebruik maakt. Dit beeld is bevestigd in de bijeenkomst met deskundigen op 4 september 2017. Naar de toekomst toe is de vraag of de gemeente voldoende anticipeert op de toenemende vergrijzing. Voorst is al relatief grijs: 27,6 procent van de bevolking is ouder dan 65 jaar, tegen landelijk gemiddeld 18,2 procent.

Conclusie: de gemeente kent de maatwerkvoorziening dagbesteding doeltreffend toe, dat wil zeggen aan de mensen die de voorziening het meest nodig hebben en de diverse voorliggende voorzieningen worden eerst benut.

- c. In het gemeentelijk Wmo-beleid is vastgelegd dat de gemeente inzet op transformatie door in eerste instantie te verwijzen naar algemene voorzieningen en pas in tweede instantie naar maatwerkvoorzieningen. Voor de dagbesteding, onderdeel van het Wmo-beleid, ziet de commissie dat niet in de uitvoeringspraktijk terug. Dat heeft verschillende redenen. Belangrijkste reden is dat de gemeente niet beschikt over algemene voorzieningen in het kader van de Wmo die een lichte vorm van dagbesteding adequaat aanbieden. Voor zover er wel voorliggende voorzieningen zijn, bieden deze onvoldoende structuur en continuïteit en ontbreekt het aan professioneel toezicht om de zorgvraag te beantwoorden.

Conclusie: voor de nu bekende doelgroepen is het onder de huidige omstandigheden niet uitvoerbaar dat de gemeente een verschuiving van maatwerkvoorzieningen naar algemene voorzieningen voor dagbesteding realiseert.

- d. Transformatie krijgt wel inhoud in de indicatiestelling en de wijze waarop zorginstellingen de dagbesteding uitvoeren. De gemeente en de zorgaanbieders houden meer rekening met de situatie van de cliënt en de sociale omgeving van de cliënt. In dat opzicht is vooruitgang te bespeuren en is de transformatie op de goede weg.
- De gemeente voert de indicatiestelling voor maatwerkvoorzieningen dagbesteding uit in overeenstemming met de richtlijnen. Hierbij gaat het niet enkel om de hulpvrager; er is ook oog voor de omgeving, de mantelzorger die hulp behoeft. Hiervoor is groeiende aandacht nodig vanwege het rijksbeleid om mensen langer thuis te laten wonen.
 - Het aanbod aan maatwerkvoorzieningen dagbesteding is aanzienlijk verbreed en kent meer variëteit waardoor de zorgaanbieder specifiek kan inspelen op wat goed is voor een cliënt; een meer afwisselend aanbod van dagbesteding komt ten goede aan het welzijn van de cliënten.
 - De cliënten hebben de vrijheid om een aanbieder te kiezen binnen het geïndiceerde type dagbesteding.
 - Er zijn geen wachtlijsten voor maatwerkvoorzieningen dagbesteding; wel geeft de gemeente vanwege capaciteitstekort bij aanbieders soms beperkte indicaties af.

Conclusie: door een verbetering van de indicatiestelling, verrijking van het aanbod en een meer gevarieerde invulling van de dagbesteding, spelen gemeente en zorgaanbieders beter in op de behoefte van de hulpvrager en is de kwaliteit van de zorgverlening vergroot. In die zin is de doeltreffendheid van het beleid voor dagbesteding toegenomen en de beoogde transformatie op gang gekomen.

- e. Dagbesteding wordt uitgevoerd door zorgaanbieders op basis van de regionale raamovereenkomst Maatwerkvoorzieningen Wmo 2015. De overeenkomst bepaalt ondermeer: "Aanbieder onderzoekt, werkt mee aan en initieert het ontwikkelen van Algemene voorzieningen en preventieprogramma's tezamen met Gemeente met

toepassing van de beschikbare Lokale infrastructuur." Aan deze afspraak in de raamovereenkomst is binnen het kader van de dagbesteding beperkt invulling gegeven. De ontmoetingsplekken 'De Ontmoeting' (Kulturhus Twello, Mens en Welzijn) en 'Trefpunt Duistervoorde' (Martinushof Twello, Trimenzo) zijn voorbeelden van dergelijke initiatieven. Deze kunnen niet een maatwerkvoorziening vervangen, maar wel als een soort voorliggende voorziening functioneren.

Conclusie: gemeente en zorgaanbieders hebben nog onvoldoende invulling gegeven aan afspraken om algemene voorzieningen voor dagbesteding te ontwikkelen.

- f. De gemeente is goed bekend met de doelgroep (maatwerk)dagbesteding die zij nu bereikt.

De gemeente heeft geen goed zicht op de behoefte aan preventieve zorg voor de oudere doelgroep. Bekend gegeven is dat de sociale eenzaamheid met het klimmen van de leeftijd toeneemt; volgens landelijk onderzoek voelt bijna 50 procent van de ouderen boven de 75 zich regelmatig eenzaam². Ouderenadviseurs van Mens en Welzijn gaan in opdracht van gemeente systematisch in gesprek met mensen ouder dan 75 jaar. Voor het overige is de gemeente afhankelijk van meldingen bij Maatschappelijk Netwerk Voorst vanuit de omgeving, familie, bekenden of zorgverleners die bij mensen achter de voordeur kunnen kijken (wijkverpleegkundigen, thuiszorg, et cetera).

Conclusie: de gemeente heeft onvoldoende in kaart wat nu en op termijn de zorgbehoeften zijn van de doelgroep ouderen, in het bijzonder van de oudere mensen die nog niet in aanmerking komen voor de maatwerkzorg.

- g. Voor zwaardere vormen van dagbesteding is het doeltreffend dat de cliënt naar de voorziening gaat (maatwerkvormen van dagbesteding). Voor lichte zorgvoorzieningen en preventieve voorzieningen heeft het de voorkeur deze in de nabijheid van de cliënt te organiseren: op de schaal van het dorp of de kern. Het lokale netwerk van wijkverpleegkundigen, huisarts en dorpscontactpersoon kan, bij het ontbreken van deskundigheid regelen dat professionals uit (andere) organisaties worden ingezet. Volgens de Cliëntenraad Maatschappelijke Ondersteuning (CMO) is er winst te behalen door langs deze lijn zorg dichterbij de inwoners te organiseren. Dat is vooral voor de ouderen van belang.

De gemeenteraad heeft een hoofdlijnennotitie Transformatie Preventie vastgesteld die een traject uit zet voor herijking van het preventief beleid, wat voorjaar 2018 moet resulteren in een Visie en een Actieplan Preventie.

In dat verband is het van belang dat de gemeenteraad zich rekenschap geeft van de betekenis van de ontmoetingsplekken.

Ontmoetingsplekken werken stimulerend op sociale contacten van onder andere ouderen en vervullen een rol in het preventieve beleid.

² Onderzoek Stichting Ouderenfonds Nederland/ RIVM.

Naast 'De Ontmoeting' en 'Trefpunt Duistervoorde' in Twello, gekoppeld aan een (zorg) voorziening zijn in andere kernen ontmoetingsplekken aanwezig of in ontwikkeling die steunen op eigen initiatief van inwoners en de inzet van vrijwilligers.

De rekenkamercommissie heeft bij de dorpscontactpersonen (DCP) gepeild welke vormen van ontmoeting in de verschillende kernen aanwezig zijn, welke activiteiten deze ontmoetingsplekken ontplooiën en of in de kern aandacht is voor de zorgverlening, met name voor ouderen.

De functie van DCP is nog betrekkelijk jong. Vanaf 1 januari 2017 ondersteunt de gemeente het werk van de DCP financieel. Via de DCP of de dorpsbelangenvereniging stelt de gemeente jaarlijks een budget beschikbaar om op basis van een jaarplan activiteiten te ondersteunen³. De peiling maakt duidelijk dat de dorpsgemeenschappen veel zelf organiseren, ook zonder de gemeente. De een is daar verder in dan de ander. Er bestaan grote verschillen in de mate waarin de DCP zicht hebben op de zorgbehoefte en zorgverlening aan mensen met beperking in hun kern of dorp. Klarenbeek is een voorbeeld van een gemeenschap waarin inwoners en professionals intensief samenwerken om ontmoeting en zorgverlening tot stand te brengen. De respons van de DCP op de korte peiling van de rekenkamercommissie is te vinden in bijlage 7 van dit rapport.

De CMO en professionals in de zorg benadrukken het belang van nabijheid van voorzieningen voor ouderen. Een goede spreiding en algemene toegankelijkheid van ontmoetingsplekken kan zeker bijdragen aan een betere preventie en signalering in de zorg.

Conclusie: Het organiseren van aanspreekpunten en voorzieningen voor lichte zorg dicht bij de (oudere) inwoner bevordert volgens deskundigen de effectiviteit van deze zorg. Ontmoetingsplekken in de kernen, meestal gedragen door burgerinitiatief, maken het mogelijk sociale contacten aan te gaan, te onderhouden en eenzaamheid te doorbreken. De ontmoetingsplekken hebben een belangrijke rol in het preventieve beleid omdat zij bijdragen aan een tijdige signalering en verwijzing van de zorgvraag, bijvoorbeeld van ouderen.

- h. De gemeente heeft zicht op wat zorginstellingen en zorgverleners aanbieden en geeft daarop indicaties af aan de cliënten. De gemeente heeft geen systematisch zicht op de prestaties van de zorgaanbieders en het bereik van doelen bij de cliënten die dagbesteding krijgen. Dit hangt samen met de gemiddeld lange looptijden van indicaties voor dagbesteding. Systemen voor kwaliteitsmeting en voor rapportages van zorgaanbieders aan de gemeente zijn nog in ontwikkeling. Bij zorgaanbieders die voor het onderdeel dagbesteding de klanttevredenheid meten is het oordeel van de klanten positief; ook bij locatiebezoeken heeft de rekenkamercommissie zelf veel positieve signalen van gebruikers ontvangen.

Conclusie: In feite heeft de klantmanager geen zicht op de individuele cliënt na het afgeven van de indicatie. Een periodiek gesprek (na 1 of 2 jaar) tussen cliënt en klantmanager kan de kwaliteit van de zorg én van de indicatiestelling mogelijk verbeteren.

³ Hoofdlijnennotitie Transformatie Preventie 2017-2020, gemeenteraad september 2016.

- i. In de uitvoering van nieuwe taken biedt de gemeente ruimte voor transformatie en innovatie. De rekenkamercommissie heeft in het onderzoek positieve voorbeelden gezien van werken aan een betere kwaliteit van de dagbesteding. Er is een verrijking van het aanbod zoals zorg op maat, verleend door zorgboerderijen en een zorgmanege en er zijn nieuwe vormen van samenwerking van zorgaanbieders, bijvoorbeeld in 'De Kruidentuin'. Binnen de systematiek van inkoop van voorzieningen die in de regiogemeenten toepassen, leidt dit tot een kwalitatief betere zorg. De CMO mist inbreng van direct betrokken inwoners bij de discussies over de organisatie en vernieuwing van de zorg. Het beeld bestaat dat elke zorgverlener zijn deezorg goed probeert te regelen maar dat, door de bril van de cliënt gezien, de samenhang van de zorg nog tekort schiet (de thuissituatie, het vervoer, de dagbesteding).

Conclusie: zorgaanbieders doen aan innovatie en kwaliteitsverbetering van de dagbesteding. In de samenhang in de zorgverlening zijn verbeteringen mogelijk: denken en handelen vanuit het perspectief van de cliënt vraagt visie en meer afstemming tussen gemeente en zorgprofessionals.

2.2.2 Doelmatigheid

- a. Het beleid van de Wmo en in dat kader de inzet van dagbesteding wordt uitgevoerd binnen beschikbaar gemeentelijke budget. Doordat de Nederlander gemiddeld een hogere leeftijd bereikt en het rijksbeleid gericht is op langer thuis wonen, is het aannemelijk dat de vraag naar gemeentelijke Wmo-zorg en de inzet van (maatwerk) dagbesteding zal toenemen. Dat zal voor de gemeente zeker tot hogere kosten leiden. Het verlenen van de Wmo-zorg is dus een balanceren tussen twee risico's: enerzijds dat er geen of onvoldoende zorg verleend wordt, anderzijds dat de zorg te duur wordt voor de budgettaire mogelijkheden van de gemeente.
- b. De doelmatigheid van het Wmo-beleid van de gemeente Voorst, in casu de uitvoering van de dagbesteding is op dit moment niet meetbaar. Benchmarks op de inzet van dagbesteding zijn nog niet voorhanden; er is een geleidelijke opbouw van meerjarencijfers. Binnen de systematiek van de normkostenvergoeding zijn de categorie-indeling (licht, medium, complex) en de uren-toekenning in de indicatiestelling de variabelen waarmee de gemeente op doelmatigheid kan sturen. Frequente toetsing of de goede indicatie is gegeven en de gronden van indicatiestelling nog valide zijn kan in theorie aan de doelmatigheid bijdragen.
- c. Door het ontbreken van (volwaardige) algemene voorzieningen dagbesteding is niet duidelijk of een algemene voorziening een deel van de nu verstrekte maatwerkvoorzieningen tegen lagere kosten zou kunnen vervangen. De indruk bestaat dat een mogelijke verschuiving hooguit een alternatief kan zijn voor een klein deel van de gebruikers die nu een maatwerkvoorziening in de categorie 'licht' is toegewezen.

- d. Het is denkbaar dat meer preventie of eerdere inzet van zorg in een algemene voorziening dagbesteding leidt tot uitstel of beperking van hogere kosten in de vorm van de maatwerkvoorziening dagbesteding; op dit moment is niet vast te stellen of dit effect optreedt. Dat vraagt specifieke meting en onderzoek gekoppeld aan een eventuele uitbreiding van preventie en algemene voorzieningen.
- e. Bij het in stand houden van voorzieningen van dagbesteding en ontmoetingsplekken is de inzet van mantelzorgers en vrijwilligers een terugkerend thema. Veel voorzieningen kunnen niet zonder hun inzet functioneren. De inzet van vrijwilligers en mantelzorgers op de beschikbare voorzieningen is zeker een factor die de gemeentelijke kosten voor zorg beperkt.
- De insteek van de gemeente is dat zij, alles wat de samenleving zelf aan ontmoeting organiseert, van harte aanmoedigt. De gemeente is voorzichtig met het inzetten van professionals of het opleggen van voorwaarden aan vrije vormen van ontmoeting omdat dit tot gevolg kan hebben dat vrijwilligers afhaken. De kunst is dat de professionals de vrijwilligers juist stimuleren.

Conclusie: er zijn veel vormen van ontmoeting in de kernen waarvan de organisatie volledig in handen is van vrijwilligers; daarnaast hebben vrijwilligers een belangrijke ondersteunende rol in het functioneren van professionele zorgvoorzieningen. Hun inzet draagt zeker bij aan het betaalbaar houden van de zorg.

- f. Het systeem van de raamovereenkomst met normkosten veroorzaakt zowel positieve als negatieve prikkels tot doelmatigheid.
- De doelmatigheid door samenwerking van zorgaanbieders neemt binnen het systeem toe. Door het systeem van normkosten komen de efficiencyvoordelen van samenwerking tussen de zorgaanbieders ten goede aan de zorgaanbieders. Daar staat tegenover dat zij ook concurrenten van elkaar zijn en dat beperkt de animo tot samenwerking.
- g. De mogelijkheden die de decentralisatie biedt worden mogelijk nog niet ten volle benut: er zijn andere aanbieders dan de traditionele zorgverleners, die het mogelijk maken misschien vaker tegen lagere kosten te voldoen aan de vraag van de cliënt. Gecombineerde dagbesteding met andere doelgroepen, delen van locaties etc. zijn andere mogelijkheden die de gemeente mogelijk kan faciliteren.
- h. De decentralisatie van de Wmo levert ook werkgelegenheid op binnen de gemeente. Dagbesteding dicht bij huis levert werkgelegenheid en vrijwilligersactiviteiten dicht bij huis op en kan een bijdrage leveren aan de sociale cohesie in de gemeente.

2.3 Hoofdconclusies en aanbevelingen

Het onderzoek geeft een rijkgeschakeerd beeld van de uitvoeringspraktijk van de dagbesteding in het kader van nieuwe Wmo. In de vorige paragrafen zijn veel deelconclusies getrokken die elk hun eigen waarde hebben. De rekenkamercommissie trekt vier hoofdconclusies.

Eerste hoofdconclusie is dat de gemeente Voorst zich kenmerkt als een zorgzame samenleving, die veel initiatieven ontplooit om zorg en aandacht te geven aan kwetsbare mensen. Dorpsgemeenschappen krijgen veel voor elkaar zonder inspanning van de gemeente of met een klein 'duwtje in de rug' van de gemeente.

Tweede hoofdconclusie is dat het toekomstgericht denken over de zorgbehoeften van ouderen meer aandacht vraagt. Dat is een opgave voor de ouderen zelf, voor de gemeente en voor de zorgaanbieders. Dit vergt grote alertheid als het gaat om demografische en maatschappelijke ontwikkelingen. De gemeente is gebaat bij meer kennis en inzicht in de ontwikkeling van de zorgvraag.

Derde hoofdconclusie is dat de gemeente de dagbesteding in het kader van de Wmo inzet voor de mensen die deze zorg het meeste nodig hebben. De rekenkamercommissie ziet geen aanleiding om de gemeenteraad te adviseren tot directe interventie of wijziging in de Wmo-beleidskaders, gericht op de dagbesteding.

De transformatie in de Wmo is op gang en de effecten daarvan worden geleidelijk zichtbaar in de uitvoering van de maatwerkvoorziening dagbesteding. De professionals, zorgmanagers van de gemeente en zorgverleners binnen de voorzieningen zijn het meest gebaat bij ruimte om het transformatieproces - meer maatwerk in de zorg en werken aan de eigen kracht - in de praktijk vorm te geven. Aandacht is nodig voor een goede monitoring en analyse van de zorg en zorgvraag, inclusief het niet-gebruik van wel geïndiceerde dagbesteding.

Vierde hoofdconclusie is dat verbinden en faciliteren sleutelwoorden zijn voor de rolname van gemeente bij de vele initiatieven van inwoners en zorgprofessionals om invulling te geven aan een zorgzame samenleving. Door te denken, handelen en werken vanuit het perspectief van de cliënt kan de gemeente verschillende partijen verbinden en faciliteren.

De rekenkamercommissie brengt dit tot zes aanbevelingen aan de gemeenteraad.

Aanbeveling 1 aan de gemeenteraad

Maak dat de gemeente meer inzicht krijgt in de groeiende groep ouderen en hun behoeften aan zorg en sociale contacten in een beginstadium van gebreken.

Kijk vooruit en houd rekening zowel met de verwachte demografische ontwikkeling (o.a. de vergrijzing), als met de maatschappelijke ontwikkelingen (onder andere de sociaal-culturele en etnische achtergrond van inwoners, eHealth en robotica).

Stimuleer dat ouderen zichzelf voorbereiden op een fase waarin zij zorg nodig hebben.

Ondersteun initiatieven gericht op gezond leven, gezond eten en bewegen en het opbouwen en onderhouden van sociale netwerken.

Aanbeveling 2 aan de gemeenteraad

Werk aan verbinding tussen professionals en vrijwilligers in de zorg in de diverse kernen. De gemeente (Maatschappelijk Netwerk Voorst), huisartsen, praktijkondersteuners, wijkverpleegkundigen, thuiszorg, kerken, verenigingen en woningcorporatie, hebben elk hun eigen zicht op beginnende zorgvragen. Door te verbinden en (meer) samenwerking te stimuleren vooral in het signaleren en doorverwijzen kan eerder en effectiever ondersteuning geboden worden.

Benut de kennis uit het netwerk van vrijwilligers en professionals om de preventieve zorg op hoger peil te brengen, bijvoorbeeld het ondersteunen van vrijwillige activiteiten of het ontwikkelen van preventieve voorliggende voorzieningen voordat een maatwerkvoorziening dagbesteding moet worden toegekend.

Aanbeveling 3 aan de gemeenteraad

Stimuleer een goede spreiding van ontmoetingsplekken over de verschillende kernen van Voorst. Vraag dorpscontactpersonen om met de plaatselijk actieve organisaties en professionals een agenda te maken van ideeën die het lokale zorgnetwerk kunnen versterken. Ondersteun burgerinitiatieven om ontmoetingsplekken te organiseren en in stand te houden; bevorder hierbij een goede toegankelijkheid voor ouderen.

Aanbeveling 4 aan de gemeenteraad

Werk verder aan de ontwikkeling van een strategische visie op de beschikbaarheid en inzet van vrijwilligers en mantelzorgers. Hun inzet is onmisbaar om sociale netwerken, burenhulp en ook een deel van de zorg goed te laten draaien.

Ga na wat de gemeente kan bijdragen om het vrijwilligerswerk in de zorg vitaal te houden. Benut de kwaliteiten van mensen in de bijstand en daarbuiten om maatschappelijk actief te zijn in vrijwilligerswerk in de zorg.

Aanbeveling 5 aan de gemeenteraad

Laat voor de doelgroep 18-60 jaar de ontplooiingskansen van de cliënt leidend zijn en niet het systeem. Zorg waar nodig voor ontschotting tussen de Wmo en de Participatiewet, respectievelijk. geef de zorgaanbieders de ruimte om Wmo-dagbesteding en arbeidsmatige dagbesteding op locatie te combineren.

Aanbeveling 6 aan de gemeenteraad

Blijf investeren in een betere sturing en verantwoording tussen de gemeente en de zorgaanbieders op het resultaat van de geleverde zorg in het kader van de dagbesteding, onder meer door

- van zorgaanbieders te vragen dat zij ook een bijdrage leveren (in welke vorm dan ook) aan de algemene voorzieningen;*
- tussentijdse toetsing en evaluatie van indicatiestelling en resultaten van behandelplannen van cliënten;*
- meting van effecten op de mantelzorgers in de gevallen dat dit een criterium is voor toewijzing van een maatwerkvoorziening dagbesteding;*
- het transparant maken van het oordeel van cliënten over de zorgverlening van aanbieders en door het ontwikkelen van kwaliteitsmeting van organisaties binnen het bestaande systeem van contractering.*

3

Rapport van bevindingen

3.1. Inleiding

Wmo en dagbesteding

De gemeentelijke taken op het gebied van maatschappelijke ondersteuning zijn per januari 2015 veranderd en uitgebreid. De verandering vloeit voort uit de inwerkingtreding van de Wmo 2015. Deze legt in vergelijking met de 'oude' Wmo meer de nadruk op eigen regie en zelfredzaamheid van inwoners. De uitbreiding hangt samen met decentralisatie van taken die voorheen uit bijvoorbeeld de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ) werden gefinancierd. Eén van de taken waar de gemeente in het kader van de Wmo nu verantwoordelijk voor is betreft de dagbesteding.

Dagbesteding als voorziening

Dagbesteding is niet apart in de Wet maatschappelijke ondersteuning gedefinieerd. Afgeleid van het begrip 'maatschappelijke ondersteuning' wordt onder dagbesteding veelal verstaan het bieden van structuur en activiteiten aan zelfstandig wonende mensen met een beperking zoals een psychiatrische, psychogeriatrische, psychosociale of lichamelijke beperking of een combinatie daarvan. In een bredere definitie die de Rekenkamercommissie in dit onderzoek hanteert, gaat om het 'om zinvolle dagbesteding, gericht op het behoud of de ontwikkeling van vaardigheden. De activiteiten richten zich op recreatie, educatie, het maken van producten voor de verkoop of het leveren van diensten, structurele tijdsbesteding met een welomschreven doel waarbij de cliënt actief wordt betrokken en die hem of haar zingeving verleent' (Movisie, 2016).

Uit een brede inventarisatie in 2016 is bij gemeenten naar voren gekomen dat zij op verschillende manieren invulling geven aan dagbesteding.⁴ Het beeld tot nu toe is dat gemeenten na de invoering van de nieuwe Wmo geen grote veranderingen hebben bemerkt in het gebruik van dagactiviteiten, ook niet als het gaat om maatwerkvoorzieningen. Wel onderzoekt een meerderheid van de gemeenten de mogelijkheden om het aanbod in de dagbesteding te vernieuwen en verschillende gemeenten hebben daar al stappen in gezet.

Bij de vormgeving van dagbesteding is er in principe een keuze voor een algemene voorziening of voor een maatwerkvoorziening. Conform het landelijk beleid is het streven van de gemeenteraad dat zoveel mogelijk gebruik gemaakt wordt van algemene voorzieningen en minder van maatwerkvoorzieningen.

Bij een algemene voorziening voor dagbesteding kunnen inwoners daar vrij, dat wil zeggen zonder indicatie, gebruik van maken. Van een maatwerkvoorziening dagbesteding kunnen inwoners gebruik maken nadat zij daarvoor zijn geïndiceerd door de gemeente. Op basis van een gesprek wordt de

⁴ Zie hiervoor rapport van Movisie: Hoe gaan gemeenten om met dagbesteding? Verkenning binnen 35 gemeenten. Movisie Utrecht, mei 2016.

hulpvraag geanalyseerd waarna de gemeente een beschikking dagbesteding kan afgeven. De dagbesteding koopt de gemeente in bij diverse zorgaanbieders op basis van een raamovereenkomst waarin normkosten voor ondersteuning zijn vastgelegd (zorguren licht, middel of zwaar).

3.2. Doel, vraagstelling en aanpak van het onderzoek

De geschetste beleidswijzigingen in het sociale domein en de nieuwe rol die de gemeente heeft gekregen vanuit de Wmo-taken, roepen onder meer de vraag op hoe de lokale overheid deze taken, en dan in het bijzonder op het vlak van dagbesteding, invult en hoe zij de dagbesteding in de vernieuwde context uitvoert, c.q. laat uitvoeren.

3.2.1 Doelen van het onderzoek

Vanuit deze achtergrond zijn de volgende doelen van het onderzoek geformuleerd:

1. voor de raad inzichtelijk maken op welke wijze de dagbesteding werkt en
2. voor zover dat kort na de introductie van de Wmo 2015 mogelijk is vaststellen of dagbesteding doeltreffend en doelmatig wordt ingezet.

Voor het inzichtelijk maken op welke wijze dagbesteding in Voorst werkt is in het onderzoek het volgende beknopt in kaart gebracht:

- a. inzicht in de doelgroep die gebruik maakt van de voorziening en het feitelijk gebruik (de duur en zwaarte van de dagbesteding (licht, middel of zwaar));
- b. inzicht in aard en omvang van het aanbod van (door gemeente gecontracteerde) zorgaanbieders op het gebied van dagbesteding in het kader van de Wmo;
- c. de wijze van communicatie met de inwoners over de mogelijkheid van dagbesteding;
- d. de wijze van indicatiestelling voor dagbesteding (de wijze waarop in 2015/2016 dagbesteding is geïndiceerd, waaronder het gebruik van algemene voorliggende voorzieningen in verhouding tot maatwerkvoorzieningen);
- e. de bereikbaarheid van voorzieningen (spreiding van het aanbod; het vervoersbeleid om het gebruik van dagbesteding te faciliteren);
- f. beschikbaar budget en bestedingen.

Met het in kaart brengen van deze aspecten is zicht verkregen op de wijze waarop de dagbesteding in het kader van de Wmo aan geformuleerde beleidsdoelen beantwoordt. Het onderzoek verkent daarmee in eerste instantie mogelijke kansen en veranderingen die zich in de uitvoering dagbesteding in Voorst voordoen en eventuele knelpunten die optreden. In het onderzoek is ook aandacht besteed aan de vraag of veranderingen die de Wmo 2015 beoogt ook in de praktijk zichtbaar zijn (de transformatie), bijvoorbeeld in de indicatiestelling, in eigen regie van mensen, et cetera. Voor het tweede doel is een normenkader opgesteld waaraan de doeltreffendheid en doelmatigheid van het beleid kan worden getoetst.

3.2.2 Vraagstelling en onderzoeksvragen

Centrale vraagstelling

Voor het onderzoek is de volgende centrale vraagstelling geformuleerd:

Geeft de gemeente Voorst doeltreffend en doelmatig invulling aan het instrument dagbesteding in het kader van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015?

Onderzoeksvragen

De hoofdvraag is uiteengelegd in een zevental subthema's en bijbehorende vragen:

1. Typering uitgangspunten en doelen Wmo-beleid en dagbesteding:

- Welke uitgangspunten van de Wmo 2015 hanteert de gemeente voor het gemeentelijk beleid inzake dagbesteding?
- Welke beleidsdoelen heeft de gemeente geformuleerd voor maatschappelijke ondersteuning die relevant zijn voor dagbesteding?

2. Zicht op doelgroepen en aanbod dagbesteding:

- Heeft de gemeente inzicht in de doelgroep die gebruik maakt van de voorziening en het feitelijk gebruik (de duur en zwaarte van de dagbesteding (licht, middel of zwaar)); welke gegevens zijn beschikbaar voor de doelgroep beschrijving?
- Heeft de gemeente inzicht in aard en omvang van het aanbod van (door gemeente gecontracteerde) zorgaanbieders op het gebied van dagbesteding in het kader van de Wmo; welke gegevens zijn beschikbaar voor een overzicht van aard en omvang van aanbod?
- Op welke wijze houdt de gemeente rekening met specifieke kenmerken van de doelgroepen bij de toekenning en sturing op resultaten van het soort dagbesteding?
- Hoe is het beleid vormgegeven in het aanbod van vervoer van/naar dagbesteding?
- Is er samenwerking tussen partijen bij het aanbod van dagbesteding?

3. Communicatie gemeente met doelgroep dagbesteding:

- Op welke wijze communiceert de gemeente met de inwoners over de mogelijkheid van dagbesteding (de toeleiding tot gebruik van dagbesteding)?

4. Indicatie dagbesteding Wmo:

- Op welke wijze heeft indicatiestelling plaatsgevonden voor dagbesteding in 2015/2016 (waaronder het gebruik van algemene voorliggende voorzieningen in verhouding tot maatwerkvoorzieningen)?
- Stuurt de gemeente op de verdeling tussen algemene en maatwerkvoorzieningen; zo ja, op welke wijze?

5. Toegankelijkheid en bereikbaarheid aanbod dagbesteding:

- Wat is de toegankelijkheid van de voorziening dagbesteding voor mensen die er (volgens de wet) in beginsel gebruik van kunnen maken?
- Wat is de bereikbaarheid van voorzieningen (spreiding van het aanbod; het vervoersbeleid om het gebruik van dagbesteding te faciliteren)?

6. Aanbod dagbesteding en aansluiting op mogelijkheden gebruiker en netwerk:

- Op welke wijze wordt invulling gegeven aan dagbesteding (arrangementen)?
- Heeft de gemeente zicht op de mate waarin en wijze waarop de inzet van dagbesteding bijdraagt aan de vormgeving van het uitgangspunt 'benutting van eigen kracht en versterking eigen regie en zelfredzaamheid van mensen'?
- Heeft de gemeente zicht op de mate waarin en wijze waarop dagbesteding bijdraagt aan ontlasting van de mantelzorger?
- Heeft de gemeente zicht op de mate waarin en wijze waarop dagbesteding inspeelt op specifieke beperkingen en kwaliteiten van mensen (doelgroepen als ouderen algemeen, mensen met dementie, ggz-cliënten, et cetera)?
- In welke mate heeft de gemeente zicht op een al dan niet tevredenheid bij gebruikers van dagbesteding?

7. Budget en kosten dagbesteding:

- Welk budget is in de gemeente beschikbaar voor dagbesteding vanuit de Wmo en hoe wordt dit besteed?
- Wat wordt wat betreft aanbod en voorzieningen in welke mate gesubsidieerd?
- Wat is het beleid ten aanzien van eigen bijdragen van gebruikers en het effect van eigen bijdragen?

3.2.3 Onderzoeksaanpak

Ten behoeve van de inventariserende studie hebben onderzoekers van BBSO, in verscheidene gevallen samen met leden van de rekenkamercommissie, de volgende activiteiten ondernomen:

- relevante (beleids)documenten Dagbesteding Wmo van de gemeente verzameld en geanalyseerd;
- beschikbare registratiegegevens dagbesteding van de gemeente geanalyseerd;
- een startgesprek gevoerd met twee beleidsmedewerkers Wmo van de gemeente Voorst en een klantmanager zorg van de gemeente, in aanwezigheid van de secretaris en onderzoeksverantwoordelijke van de rekenkamercommissie;
- interview afgenomen met een klantmanager zorg bij het loket van Maatschappelijk Netwerk Voorst;
- een vervolgesprek gevoerd met beleidsmedewerkers Wmo gemeente Voorst, in aanwezigheid van onderzoeksverantwoordelijke van de rekenkamercommissie;
- een instellingsbezoek gebracht aan de Barnte in Twello, een kleinschalige voorziening van de Zorggroep Apeldoorn, waar een dagactiviteit (dagbehandeling) wordt aangeboden voor mensen met dementie;

- een instellingsbezoek gebracht aan de Kruidentuin in Twello, een voorziening van Stichting Mens en Welzijn en Passerel. Het is een ruim opgezette voorziening waar het voor een brede en diverse groep mensen mogelijk is om elkaar te ontmoeten, te werken, te leren en te bewegen. De Kruidentuin biedt dagbesteding, deels met een arbeidsmatig karakter;
- een instellingsbezoek gebracht aan de Martinushof, een van de locaties waar Stichting Mens en Welzijn dagbesteding aanbiedt;
- telefonische en deels face-to-face interviews afgenomen met medewerkers van:
 - Zozijn;
 - Kraam90;
 - Zorgmanege de Vrijbuiters;
 - stichting Kringloopwinkel;
 - Trefpunt Duistervoorde.

Deze onderzoeksactiviteiten hebben geleid tot het voorliggend rapport over de wijze waarop de gemeente Voorst het beleid omtrent de dagbesteding van de Wmo vormgeeft en laat uitvoeren. Voor de verslaglegging is gekozen voor een indeling waarbij de hoofdvragen van het onderzoek als leidraad zijn genomen.

3.3 Dagbesteding Wmo gemeente Voorst

Om inzichtelijk te maken op welke wijze dagbesteding in Voorst werkt, is in lijn met de gestelde onderzoeksvragen het volgende in kaart gebracht:

- uitgangspunten en doelen Wmo-beleid en dagbesteding gemeente Voorst;
- zicht op doelgroepen en aanbod dagbesteding;
- communicatie gemeente met doelgroep dagbesteding;
- indicatie dagbesteding Wmo;
- toegankelijkheid en bereikbaarheid aanbod dagbesteding;
- aanbod dagbesteding en aansluiting op mogelijkheden gebruiker en netwerk;
- budget en kosten dagbesteding.

Deze zeven thema's worden in de volgende paragrafen nader beschreven op basis van de beschikbare documentatie, de interviews met betrokkenen (beleidsmedewerkers gemeente en medewerkers van organisaties) en de instellingsbezoeken.

3.3.1 Uitgangspunten en doelen Wmo-beleid en dagbesteding

Visie en missie voor het sociaal domein

Vooruitlopend op de taken die de gemeente in de nieuwe Wmo 2015 toebedeeld heeft gekregen, heeft de gemeenteraad in maart 2014 de Kadernota Sociaal Domein vastgesteld.⁵ In deze Kadernota staat de visie van de gemeente Voorst op de nieuwe taken binnen de Wmo. Een belangrijk uitgangspunt in de Kadernota is dat eigen verantwoordelijkheid centraal staat en waar die niet toereikend is de gemeente een vangnet biedt.

De daaropvolgende beleidsnotitie voor het sociaal domein geeft op onderdelen een specifieke en meer concrete uitwerking van de Kadernota. In de Beleidsnotitie sociaal domein (2014) worden de gemeentelijke visie, missie en vijf uitgangspunten voor het sociale domein in zijn algemeenheid verwoord⁶. Over visie en missie wordt het volgende gesteld:

Visie

“Inwoners van de gemeente Voorst zijn zelf verantwoordelijk voor hun participatie en het voorzien in de eigen behoeften in de maatschappij. Wij verwachten van hen dat zij hun eigen mogelijkheden en capaciteiten benutten. Het overgrote deel heeft voldoende eigen kracht en ondersteuning uit de eigen omgeving om dit zelf te kunnen. Voor een deel van onze inwoners geldt dit niet. Het ondersteunen en stimuleren van mensen die (tijdelijk) minder zelfredzaam zijn, is een

⁵ Gemeente Voorst (2014). Kadernota voor het sociale domein. Beleidskader voor de transitie in het sociale domein in de gemeente Voorst. Vastgesteld 10 maart 2014.

⁶ Gemeente Voorst (2014). Beleidsnotitie sociaal domein. Eigen regie, ondersteuning en vangnet. Uitvoeringsagenda lokale invoering Jeugdwet, nieuwe Wmo en Participatiewet. Vastgesteld 3 november 2014.

zaak van beschaving. Daarom biedt de gemeente Voorst in samenwerking met maatschappelijke partners een vangnet. Ondersteuning is in principe tijdelijk van aard, maar kan waar nodig een langduriger karakter hebben”.

Missie

“Wij maken ons hard voor een sterk en klantgericht sociaal domein. Wij willen mensen voor wie maatschappelijke steun onontbeerlijk is zoveel mogelijk ontzien. De gemeente, inwoners en maatschappelijke partners werken samen aan een stevige sociale omgeving, waardoor iedereen in staat wordt gesteld om maximaal in verbinding te staan met de samenleving en daar actief in mee te doen. We houden rekening met financiële kaders, met de nadruk op eigen kracht, kwaliteit en het doelmatig en doeltreffend inzetten van meer specialistische dienstverlening, hulp en ondersteuning. Preventie speelt hierin een prominente rol”.

Uitgangspunten sociaal domein

Als uitgangspunten voor het beleid inzake het sociaal domein zijn geformuleerd:

1. De gemeente staat dichtbij de inwoners en kent de inwoners beter dan een andere overheid. De gemeente kan dus ook het beste lokaal organiseren wat lokaal kan en (boven)regionaal waar dat beter is.
2. De benadering van eigen kracht vormt een uitgangspunt voor alle transities. Binnen de Wmo is dit proces al gestart met als naam “De Kanteling”. Het beleid verschuift van helpen naar ondersteunen. Vanuit de overtuiging dat meedoen en participeren het netwerk en de zelfredzaamheid van de inwoner vergroot.
3. De eigen verantwoordelijkheid staat centraal. Waar dit niet mogelijk is, biedt de gemeente een vangnet.
4. Iedereen kan iets betekenen in de samenleving. Ondersteuning hoeft daarom niet vrijblijvend te zijn. De vorm van wederkerigheid kan per persoon verschillen.
5. Eén gezin, één plan, één regievoering: een integrale en systeemgerichte benadering zijn veel genoemde termen. Voor de gemeente Voorst werken we dit uit in de organisatie van de toegang: 1 toegangspoort voor Wmo en Participatiewet op 1 plek, het Kulturhus in Twello. De toegangspoort voor de jeugdhulp is apart georganiseerd via het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) en ook gehuisvest in het Kulturhus. Huishoudens met een meervoudige en complexe ondersteuningsvraag worden vanuit het sociaal team ondersteund.

Doelen en uitgangspunten dagbesteding Wmo

Bovenstaande uitgangspunten wijzen er op dat de gemeente de eigen verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid van inwoners centraal stelt en waar deze niet toereikend is, biedt de gemeente ondersteuning. Dagbesteding is een van de ondersteuningsvormen voor de inwoners die behoefte hebben aan een gestructureerd dagprogramma, anders dan werk of school (Beleidsregels maatschappelijke ondersteuning gemeente Voorst 2017).

Voor de beleidsmatige invulling van het thema 'dagbesteding' baseert de gemeente zich op de landelijke wetgeving vanuit de Wmo en deze is nader uitgewerkt in gemeentelijke verordeningen, beleidsregels en raamovereenkomsten. Voor de Wmo 2015 zijn nieuwe beleidsregels en een Wmo-besluit vastgesteld die ook richtinggevend zijn voor dagbesteding. Voor dagbesteding is geen aparte visie of missie geformuleerd.

Uit interviews met beleidsmedewerkers en zorgmanagers van de gemeente komen de volgende doelstellingen van dagbesteding naar voren: structuur en dagritme aanbieden, mensen uit hun isolement halen, ontlasting van de mantelzorger, een sociaal netwerk opbouwen en gezondheid zoveel mogelijk stabiliseren en/of verbeteren. Deze doelen worden onderschreven door activiteitenbegeleiders van de verschillende aanbieders van maatwerkvoorzieningen. In de Beleidsnotitie Sociaal Domein (2014) zijn de doelen voor de dagbesteding niet expliciet benoemd, maar wordt met name gewezen op de functie van 'begeleiding' -in brede zin- in relatie tot de maatwerkvoorzieningen binnen de Wmo.

In de vernieuwde Beleidsregels maatschappelijke ondersteuning gemeente Voorst 2017, wordt met name gewezen op de rol van de medewerker Maatschappelijk Netwerk Voorst die het doel van de begeleidingsactiviteiten beoordeelt bij de aanvraag van dagbesteding. Dit doel is gericht op structurering van de dag of ontlasting van de mantelzorger.

Bij de overgang naar de nieuwe Wmo in 2015 heeft de gemeente Voorst de cliënten overgenomen die reeds in de voorgaande situatie een indicatie voor dagbesteding hadden (op basis van het overgangsrecht). In de visie van de gemeente betekende dit dat een nieuwe situatie voor dagbesteding was ontstaan waarin in de beleidsvorming en –uitvoering ervaring met dit beleidsthema moet worden opgedaan. Een eventuele bijstelling van uitgangspunten kan in deze visie plaatsvinden indien –op zeker moment– door de gemeente voldoende ervaring is opgedaan met de uitvoering van de dagbesteding in de Wmo.

Als beleidsdoel bij maatschappelijke ondersteuning en dagbesteding heeft de raad vastgesteld dat zoveel mogelijk gebruik gemaakt wordt van algemene voorzieningen en dat deze in voldoende mate aanwezig moeten zijn. In de Beleidsnotitie Sociaal Domein staat dat "eerder is besloten dat de gemeenteraad aandacht moet besteden aan het treffen van algemene voorzieningen gericht op het bevorderen van de zelfredzaamheid of participatie (...). Voor cliënten waar een algemene voorziening niet toereikend is, kunnen maatwerkvoorzieningen worden getroffen. Bij deze door gemeenten te maken afweging is het van belang dat cliënten die nog gebruik kunnen maken van algemene voorzieningen zich vaak minder afhankelijk zullen voelen en mogelijk meer regie over het eigen leven ervaren, dan als ze zijn aangewezen op een maatwerkvoorziening".⁷

⁷ Beleidsnotitie Sociaal domein, gemeente Voorst, 3 november 2014. Art. 6.2.

In de betreffende uitvoeringsagenda staat bij punt 53 “wij gaan uit van de bestaande algemene voorzieningen. Daarmee gaan wij het traject van de transitie in.” En bij punt 54: “wij vormen ons in de komende tijd een beeld van het totaal aan aanwezige en ontbrekende algemene voorzieningen en betrekken het Sociaal Team hier nadrukkelijk bij”.⁸

Ook In de beleidsregels maatschappelijke ondersteuning is bepaald dat de gemeente streeft naar het stimuleren van inwoners om gebruik te maken van alle algemene voorzieningen die er zijn⁹. Dit zijn echter andere ‘algemene voorzieningen’ dan de algemene voorzieningen zoals bedoeld in het kader van de dagbesteding (In art 2.7 wijst men bijvoorbeeld op een wasserette en albert.nl).

Samenvatting uitgangspunten en doelen in beleid dagbesteding

Voor de beleidsmatige invulling van ‘dagbesteding’ gaat de gemeente uit van de landelijke wetgeving vanuit de Wmo. Er is geen aparte visie of missie voor dagbesteding geformuleerd.

Bij de uitvoering van beleidsdoelen in de Wmo heeft de raad bepaald dat zoveel mogelijk gebruik wordt gemaakt van algemene voorzieningen die in voldoende mate aanwezig moeten zijn. In de praktijk blijkt dat voor de dagbesteding die door de gemeente wordt geïndiceerd alleen bestaande maatwerkvoorzieningen worden ingezet. Hiervoor zijn criteria vastgesteld in de beleidsregels die bij het besluitvormingsproces bij toekenning dagbesteding worden ingezet. Er zijn geen algemene voorzieningen voorhanden die dagbesteding aanbieden in overeenstemming met de door de gemeente gestelde eisen aan dagbesteding. Wel zijn er in beperkte mate gesubsidieerde ontmoetingsplekken die als algemene voorziening functioneren. Het traject van ‘transformatie’ - een geleidelijke verschuiving van maatwerkvoorzieningen naar algemene voorzieningen - is nog niet ingezet.

3.3.2 Zicht op doelgroepen en aanbod dagbesteding

Inzicht in gebruikers van dagbesteding Wmo

De gemeente heeft de beschikking over een overzicht van inwoners die gebruik maken van dagbesteding vanuit de Wmo en daarbij een indicatie voor een maatwerkvoorziening hebben. In deze registratie zijn over de gebruikers van dagbesteding de volgende kenmerken opgenomen:

- geslacht en leeftijd van de gebruiker;
- type dagbesteding; licht/medium/complex;
- start- en einddatum van de indicatie dagbesteding;
- omvang van de dagbesteding;
- aanbiedende organisatie;
- leveringsvorm/financiering.

Deze gedigitaliseerde registratie is ten behoeve van dit onderzoek door BBSO nader geanalyseerd om zicht te krijgen op kenmerken van de populatie die gebruik maakt van dagbesteding.

⁸ Idem, p.48.

⁹ Beleidsregels maatschappelijke ondersteuning gemeente Voorst, art. 2.7.

Gebruikers en aanbod dagbesteding

Uit deze gegevens komt het volgende beeld naar voren over de omvang van de bereikte doelgroep en het aanbod dagbesteding:

- in de periode 1-1-2015 tot 31-12-2016 hebben 157 personen van de gemeente Voorst een indicatie gekregen voor ondersteuning vanuit de Wmo in de vorm van dagbesteding in een maatwerkvoorziening;
- in 2015 hebben 71 personen een indicatie gekregen, in 2016 86 personen;
- bijna driekwart van deze personen (72 procent) is 70 jaar of ouder;
- de grootste groep (41 procent) heeft een indicatie voor dagbesteding van 3-4 dagdelen;
- de gemiddelde looptijd van de indicaties is circa 4,5 jaar; de meeste indicaties zijn voor 5 jaar; een vijfde deel van de groep (19 procent) heeft een indicatie van 1-2 jaar;
- er zijn 20 organisaties die een aanbod van dagbesteding voor de cliënten in een maatwerkvoorziening hebben waarmee de gemeente een financieringsrelatie heeft;
- er zijn twee grote aanbieders waar -gezamenlijk beschouwd- bijna 100 cliënten (62 procent van het totaal) dagbesteding volgen;
- de gekozen financieringsvorm/leveringsvorm voor dagbesteding is zorg in natura; cliënten hebben niet voor een persoonsgebonden budget gekozen.

In bijlage 2 is nadere gespecificeerde informatie hieromtrent opgenomen.

Kenmerken doelgroep en aanbod dagbesteding

De personen die in de gemeente Voorst zijn aangemeld voor ondersteuning in de vorm van dagbesteding, bestaan volgens mededelingen van de zorgmanager van de gemeente voor een groot deel uit ouderen met een dementie-indicatie. Andere achtergrondkenmerken van de cliënten worden in de 'vrije velden' van de registratie opgenomen. Het gaat in deze doelgroep om ouderen, mensen met somatische en psychosomatische problemen, mensen met psychiatrische problemen of verstandelijke of lichamelijke beperkingen en om mensen met niet aangeboren hersenletsel (NAH). Uit de analyse die in het onderzoek is verricht naar kenmerken van de cliënten kunnen deze 'zorgeigenschappen' niet nader worden bepaald; wel komt naar voren dat bijna driekwart van de cliënten ouder is dan 70 jaar. Ook kan worden geconstateerd dat met name in de leeftijdsgroep 70-80 jaar relatief vaak sprake is van een aanbod van gespecialiseerde dagbesteding. Bij de looptijd van de afgegeven indicaties blijkt dat bij cliënten vanaf 70 jaar relatief vaak sprake is van langlopende indicaties van 5 jaar of meer.

In het 'gesprek' tussen cliënt, zorgmanager en veelal een lid van de familie wordt beoordeeld welk aanbod binnen de dagbesteding het meest passend is: een aanbod van een algemene voorziening of van een maatwerkvoorziening. In de praktijk blijkt dat (nagenoeg) alle aanvragers van dagbesteding een indicatie krijgen voor een maatwerkvoorziening.

Er is geen overzicht beschikbaar van (aantallen) personen die na het gesprek met een zorgmanager in het kader van dagbesteding naar een algemene voorziening zijn verwezen.

Er is bij de gemeente ook geen kwantitatief zicht op het aantal inwoners dat gebruik maakt of zou willen maken van algemene voorzieningen. De algemene voorzieningen zijn vrij toegankelijk en vanuit deze achtergrond is de gemeente of Maatschappelijk Netwerk Voorst niet altijd betrokken bij de wens die een inwoner daaromtrent zou kunnen hebben. De potentiële doelgroep blijft als zodanig

uit beeld bij de gemeente. Om hier deels zicht op te krijgen, worden inwoners die 75 jaar zijn geworden door de gemeente benaderd om een gesprek aan te gaan met de ouderenadviseur¹⁰.

Aanbod van dagbesteding, maatwerkvoorzieningen

De gemeente heeft een overzicht van het aanbod van -door de gemeente gecontracteerde- zorgaanbieders op het gebied van dagbesteding in het kader van de Wmo.¹¹ Via de raamwerkovereenkomst hebben alle aanbieders hun aanbod beschreven alsmede de categorisering van hun aanbod in licht, medium en complex.

Er is een groot aanbod van maatwerkvoorzieningen, met soms een heel specifiek aanbod. Er zijn circa 200 aanbieders met wie de regiogemeenten¹² een raamwerkovereenkomst Wmo (in brede zin) hebben ondertekend, waarvan circa 80 aanbieders dagbesteding aanbieden. Van deze aanbieders zijn er 20 daadwerkelijk actief voor de gemeente Voorst (dit zijn de aanbieders met cliënten uit de gemeente Voorst). In de Top 5 grootste aanbieders in aantal cliënten dagbesteding staan Stichting Mens en Welzijn, Zorggroep Apeldoorn, Siza, de Passerel en Trimenzo.

Er is een compleet overzicht van aanbieders in het onderzoek beschikbaar (zie bijlage 2 en bijlage 3).

Aanbod van dagbesteding, algemene voorzieningen

Door de gemeente Voorst wordt geen gebruik gemaakt van algemene voorzieningen om vormen van dagbesteding aan te bieden. Er zijn wel voorbeelden van enkele algemene voorzieningen die een 'ontmoetingsfunctie' voor inwoners hebben.

Zo is het project 'de Ontmoeting' vanuit de Stichting Mens en Welzijn een algemene voorziening waarvan in principe verschillende groepen mensen gebruik kunnen maken. Voor de doelgroep die zich bij de gemeente, in casu de zorgmanagers van het loket, meldt voor dagbesteding (veelal dementerenden) ziet men 'de Ontmoeting' echter niet als een adequate vorm van dagbesteding. Er is geen vaste structuur in het aanbod van dagbesteding, er werken geen professionals en de ruimte is ongeschikt voor de doelgroep omdat rust ontbreekt. De rust ontbreekt vanwege de beschikbare ruimte maar ook omdat er sprake is van een vrije inloop waardoor de deelnemers per keer variëren. Dagbesteding -als maatwerkvoorziening- werkt daarentegen met vaste groepen en een vast, gestructureerd programma. Naast 'de Ontmoeting' functioneert 'de Martinushof' voor een deel ook als algemene voorziening dagbesteding. De stichting Mens en Welzijn ontvangt formeel subsidie om als algemene voorziening in de Martinushof dagbesteding te leveren.

Daarnaast worden door de gemeente subsidies toegekend aan kleinschalige initiatieven in dorpskernen waar sprake is van inloopactiviteiten, zoals het Trefpunt Duistervoorde in Twello en de Inloop Terwolde. Ook is sprake van ontmoetingsplekken die deels vergelijkbaar zijn met een algemene voorziening waar mensen naartoe gaan, bijvoorbeeld de ouderensoos en buurthuizen van buurtwerk. Dit zijn derhalve niet algemene voorzieningen in het kader van dagbesteding, maar ze hebben wel deels die functie, in ieder geval wel de functie van ontmoeting.

¹⁰ Het totaal aantal ouderen in de leeftijd van 75 jaar en ouder in de gemeente Voorst bedraagt 2.281 personen (per 1-1-2016).

¹¹ <http://www.mnvoorst.nl/ondersteuning-thuis/> algemeen: <http://www.mnvoorst.nl/home/>

¹² Bij de inkoop van maatwerkvoorzieningen in het kader van de Wmo (door middel van een gezamenlijke raamwerkovereenkomst) werkt de gemeente Voorst samen met de gemeenten Apeldoorn, Brummen, Epe, Hattem, Heerde, Lochem en Zutphen.

De registratie van intakes en kenmerken van het aanbod en van de deelnemers vindt alleen plaats over de maatwerkvoorzieningen. Gegevens over het aanbod en gebruik van algemene voorzieningen voor dagbesteding zijn niet als zodanig direct herkenbaar opgenomen in registraties van de gemeente of in jaarverslagen van verschillende aanbieders. Er is in dit kader geen kwantitatief inzicht in het gebruik van de dagbestedings- en/of ontmoetingsfunctie van algemene voorzieningen.

Kennis van aanbod dagbesteding bij gemeente

Na het sluiten van de raamwerkovereenkomsten eind 2014 heeft de gemeente besloten om de 'deur niet dicht te doen' voor mogelijke nieuwe aanbieders. Op deze manier bood en biedt de gemeente kleine aanbieders in principe de mogelijkheid om 'aan te haken'.

De gemeente organiseert enkele malen per jaar bijeenkomsten voor aanbiedende organisaties op basis van thema's om op de hoogte te blijven van het aanbod. Daarnaast ontmoeten klantmanagers en aanbieders elkaar lokaal. Het aanbod blijft in beeld op basis van persoonlijke bezoeken en ervaringen, via het netwerk en door zelf te kijken op de sites van de aanbieders. Omgekeerd nodigen aanbieders de gemeente uit om te komen kijken en vertellen ze wat ze doen en hoe ze dat doen. Voor de grote aanbieders is er een stuurgroep sociaal domein waar 2-3 keer per jaar de grotere (beleids)ontwikkelingen worden besproken.

Actieve vernieuwing van het aanbod, in casu van het aantal aanbiedende organisaties heeft bij de gemeente geen hoge prioriteit aangezien men reeds veel aanbieders heeft. Uit de overzichten van de aanbieders en het aantal gebruikers van dagbesteding komt naar voren dat er vooral van twee grote aanbieders gebruik wordt gemaakt die voor meer dan 60 procent van de gebruikers een aanbod hebben. Daarnaast zijn er 7 instellingen die circa 5-10 cliënten en 11 instellingen die 1 gebruiker van dagbesteding uit Voorst hebben. Uit de interviews komt naar voren dat met name kleinere organisaties van mening zijn dat bij de indicatiestelling de gemeente vaak naar de reeds bekende en veelal grotere zorgaanbieders verwijst. Men is van oordeel dat de gemeente hierin meer keuzemogelijkheden heeft -ook bij de lokale en kleinere zorgorganisaties- en hierin ook samenwerking tussen organisaties kan stimuleren. Enkele kleinere organisaties zijn van mening dat de gemeente weinig kennis heeft genomen van het gevarieerde en vernieuwende aanbod dat zij hebben voor dagbesteding. Vanuit de gemeente wordt aangegeven dat het ook "niet eenvoudig" is om het zicht op dit aanbod te verkrijgen vanwege het grote en toenemende aantal aanbieders. Uit de ontvangen schriftelijke en mondelinge beschrijvingen van het aanbod bij verschillende aanbieders en onze rondgang bij enkele instellingen kunnen we constateren dat er mogelijkheden zijn om de 'dynamiek' in het aanbod te versterken en het aanbod in de dagbesteding inhoudelijk te verbreden en te vernieuwen.

Vervoer Wmo dagbesteding

Met de aanbieders van dagbesteding waarmee een raamovereenkomst is afgesloten, is afgesproken dat de aanbieder zelf voor vervoer zorgt. De aanbieder ontvangt daarvoor een vast bedrag. Op beperkte schaal zijn vervoersafspraken gemaakt, met name waar aanbieders samenwerken, zoals bijvoorbeeld Riwis, Passerel en de St. Mens en Welzijn in de Kruidentuin.

In de interviews geven aanbieders van dagbesteding aan dat de vergoeding voor vervoer lang niet kostendekkend is en als een 'verliespost' wordt beschouwd. Een van de grotere instellingen geeft aan dat men € 1.700 vergoed heeft gekregen, terwijl de vervoerskosten € 4.000 bedragen. De lage vervoersvergoeding leidt er ook toe dat men het aantal cliënten binnen een groep voor dagbesteding iets hoger stelt dan men inhoudelijk gezien zou willen. In dit kader streeft men op financiële gronden

naar een groepsbezetting van 10-11 cliënten. Ook wordt om deze reden door veel aanbieders met vrijwilligers gewerkt, hetgeen de kosten drukt.

Met ingang van januari 2017 heeft PlusOV het bijzondere vervoer formeel overgenomen van Regiotaxi Gelderland. Met de invoer van de nieuwe PlusOV-regeling - die 21 augustus 2017 feitelijk in werking is getreden - valt deze indicatie weg en derhalve ook deze financieringsstructuur voor het vervoer voor de aanbiedende organisatie. Informatie over de financiering en organisatie vervoer is vindbaar in de Gemeenschappelijke Regeling Basismobiliteit en de begroting van de GR Basismobiliteit¹³ (zie ook bijlage 5 over info vervoersdiensten).

Samenwerking organisaties dagbesteding

Uit interviews met beleidsmedewerkers van de gemeente en professionals bij de aanbiedende organisaties komt naar voren dat in het aanbod in sommige gevallen een overlap is tussen Wmo-dagbesteding en arbeidsmatige dagbesteding. Naast de groep die op basis van Wmo gebruik maakt van dagbesteding, is er in de gemeente een groep van naar schatting 30 personen die onder de Participatiewet valt en niet regulier aan het werk kan. Deze personen maken mede gebruik van dagbesteding.

In deze gevallen -bijvoorbeeld in de Kruidentuin- is de dagbesteding anders georganiseerd dan voorheen door nieuwe combinaties te maken. Dit betekent dat men personen met verschillende achtergronden en problematiek (ouderen, verstandelijk beperkten en Wsw-ers) samen gebruik laat maken van één vorm van dagbesteding. Daar waar de problematiek 'matcht' komen verschillende doelgroepen bij elkaar. Er zijn derhalve in de uitvoering van de dagbesteding geen harde schotten tussen Wmo en Participatiewet. Ook binnen de gemeente is er afstemming op deze twee velden: klantmanagers Wmo en Participatiewet (werk en inkomen) overleggen met elkaar.

Er zijn aanzetten tot samenwerking tussen partijen die dagbesteding aanbieden, maar dit is geen vanzelfsprekendheid. In de interviews geeft men aan dat 'samenwerking' veelal bestaat uit doorverwijzing van cliënten naar mogelijke andere aanbieders indien men zelf geen plaatsingsmogelijkheden meer heeft. Deze doorverwijzing vindt echter ook vaak niet plaats vanwege onderlinge concurrentie tussen aanbieders. Er wordt in dit kader niet altijd 'cliëntgericht' gehandeld. Bij andere betrokkenen wijst men daarentegen op de samenwerking die men heeft met verschillende soorten aanbieders om meerdere doelgroepen te kunnen bedienen. Zo werkt ZoZijn met een groot aantal samenwerkingspartijen als Passerel, Delta, zorgboerderijen en kleinere partijen als onder andere Kraam 90 (als onderaannemer). Op deze wijze hoopt men door samenwerking met andere organisaties hun cliënten beter van dienst te kunnen zijn. De meningen over de stand van zaken in de samenwerking lopen uiteen, aangezien een deel van de geïnterviewden deze nog "onderontwikkeld" vindt. In de visie van deze betrokkenen moet de 'transformatie' meer samenwerking tot stand brengen, maar deze moet nog door de gemeente gestimuleerd worden bij de organisaties.

Sturing op groter en kwalitatief beter aanbod van algemene voorzieningen

In 2015 en 2016 was het voor de gemeente vooral van belang zicht te krijgen op de doelgroep die dagbesteding krijgt, de kenmerken van deze doelgroep en de behoefte aan ondersteuning. Samen met het Maatschappelijk Netwerk Voorst wil de gemeente bekijken welke algemene voorzieningen

¹³ Meerjarenprogrammabegroting 2017-2020, vastgesteld op 7 november 2016.

nodig zijn en hoe men deze kan organiseren, maar dit voornemen heeft nog geen feitelijke invulling gekregen.

De aandacht van de gemeente richt zich nu met name op het thema 'preventie' waarvoor de raad een Hoofdlijnennotitie heeft vastgesteld. In dit kader zal het komend jaar een projectteam op basis van gesprekken met inwoners en sleutelpersonen/experts gegevens verzamelen over wat er leeft en wat er nodig is aan algemene preventieve voorzieningen. Dit dient volgens de plannen te leiden tot een aantal opgaven op diverse levensgebieden (opvoeden en opgroeien / gezondheid en informele zorg / werk en inkomen / leefbaarheid en sociale cohesie) die de gemeente wil voorleggen aan aanbieders, die vervolgens op basis daarvan dienen te komen met een plan van aanpak. De gemeente zal hierbij als voorwaarde stellen dat aanbieders samenwerken.

Uit het onderzoek komt naar voren dat er geen rol wordt toebedeeld aan de algemene voorzieningen bij het aanbod van dagbesteding. Door de gemeente en door de grotere organisaties wordt aangegeven dat mogelijkheden om dagbesteding via algemene voorzieningen aan te bieden ook niet aanwezig zijn, uitgaande van de noodzaak van een professioneel en gestructureerd programma. In interviews met organisaties die een maatwerkvoorziening aanbieden wordt onder meer aangegeven dat "je juist in deze doelgroep zorgvuldig moet beoordelen wat het ontwikkelingspotentieel van de inwoner is die de hulpvraag stelt". Deze mening geldt met name voor organisaties die voor specifieke doelgroepen (mensen met en beperking als ontwikkelingsproblemen, verstandelijke beperking of niet aangeboren hersenletsel (NAH)) dagbesteding aanbieden.

Ook uit interviews met betrokkenen in het ouderenadvies komt het belang van een professionele ondersteuning naar voren voor degenen die voor dagbesteding zijn geïndiceerd; "voor deze mensen moet je een zekere kwaliteit van zorg en continuïteit bieden. Dat gaat niet via de algemene voorzieningen zoals die nu in de gemeente Voorst zijn opgezet".

De afwezigheid van een gestructureerd aanbod vanuit algemene voorzieningen voor dagbesteding vloeit mede voort uit het ontbreken van een gemeentelijk beleid voor het stimuleren van algemene voorzieningen op dit vlak. Pogingen om een dergelijk aanbod te genereren zijn naar de mening van enkele geïnterviewden mislukt omdat de gemeente geen "algemene voorzieningenbeleid" (in de sfeer van dagbesteding) heeft. De gemeente benadrukt bij de mogelijke ontwikkeling van deze voorzieningen met name het 'burgerinitiatief'. Uit het veldonderzoek, in casu interviews bij maatwerkvoorzieningen en algemene voorziening, blijkt dat deze initiatieven echter moeizaam van de grond komen. Dit heeft een drietal redenen: de financiële verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling van de activiteiten en kosten van de locatie wordt bij de initiatiefnemers gelegd, er is geen vervoersregeling waardoor mogelijk geïnteresseerde bewoners afhaken en er is sprake van alleen vrijwillige inzet waardoor de continuïteit en kwaliteit van het aanbod niet kunnen worden gewaarborgd. De beleidsmatige ondersteuning voor de ontwikkeling van algemene voorzieningen voor (onder meer) ontmoeting en dagbesteding is derhalve beperkt.

Verscheidene professionals van de aanbiedende organisaties wijzen in de interviews op de groeiende groep van ouderen die behoefte heeft aan ontmoeting; mensen leven langer met beperkingen en de algemene voorzieningen kunnen in een voorstadium een laagdrempelige mogelijkheid zijn om langer sociaal actief te zijn. De voorwaarde voor ouderen om gebruik te maken van een algemene voorziening is dat deze dichtbij moet zijn, want de initiatieven lopen er nu tegenaan dat ze geen vervoer kunnen aanbieden; "de assertieven die melden zich wel en rijden mee. De kwetsbaren gaan niet".

De mogelijke rol van de algemene voorzieningen heeft ook betrekking op het stimuleren van de zelfredzaamheid van (oudere) inwoners. Zij kunnen er als 'voor-voorziening' zorg voor dragen dat inwoners blijven participeren en in beweging blijven voordat men echt (professionele) dagbesteding nodig heeft. De rol van de ontmoetingsfunctie is dan belangrijk in een voorliggende voorziening. Ook bij de ontwikkeling van algemene voorzieningen dient men er echter rekening mee te houden dat deze voorzieningen geen alternatief kunnen vormen voor inwoners die meer zorg nodig hebben; "voor de mensen die bijvoorbeeld vier dagen per week dagbesteding (nodig) hebben, moet je vier dagen per week de algemene voorziening open houden. Dat is niet mogelijk".

In dit kader wordt door een professional van een grotere instelling -als maatwerkvoorziening- in een interview gewezen op een relevante ontwikkeling die de vraag naar dagbesteding mede bepaalt. De indruk bestaat dat (oudere) inwoners zich in een 'slechtere conditie' bevinden wanneer ze bij de instellingen worden aangemeld voor dagbesteding. Ofschoon betrokkene van mening is dat indicaties voor dagbesteding goed en sneller dan voorheen worden afgegeven, is er een signaal dat er meer 'noodplaatsingen' zijn omdat de cliënten laat worden aangemeld. Door met name de druk die de wijkverpleging heeft in het kader van Wet langdurige zorg (Wlz), hebben zij te weinig tijd en aandacht voor het signaleren van een mogelijke behoefte aan dagbesteding en voor het voeren van familiegesprekken. Ook bij de aanmeldingen via de huisarts ziet men dat bepaalde ontwikkelingen bij de persoon te laat gesignaleerd worden waardoor alleen nog een opname in onder andere een verpleeghuis tot de mogelijkheden behoort. De mogelijke fase van dagbesteding -met het stimuleren van zelfredzaamheid- is dan 'overgeslagen'.

Samenvatting Zicht op doelgroepen en aanbod dagbesteding

De gemeente heeft zicht op de doelgroep van inwoners die gebruik maakt van dagbesteding vanuit de Wmo en daarbij een indicatie voor een maatwerkvoorziening heeft. De omvang en samenstelling van deze populatie is bekend.

De gemeente heeft geen zicht op de potentiële doelgroep van inwoners die mogelijk in aanmerking wil komen voor dagbesteding of ontmoeting in een algemene voorziening. De gemeente zou nader onderzoek kunnen doen naar de behoefte aan ontmoeting en wat daarvoor nodig is.

De beschikbare algemene voorzieningen zijn niet passend als dagbestedingsvorm voor de doelgroep die zich hiervoor heeft gemeld bij de zorgmanagers. Verklarende factoren hiervoor zijn: het beperkte aanbod van algemene voorzieningen, het ontbreken van professionele begeleiding, het gebrek aan gegarandeerde continuïteit en de afwezigheid van een duidelijke dagstructuur.

De gemeente heeft zicht op het aanbod van zorginstanties van maatwerkvoorzieningen binnen de dagbesteding in het kader van de Wmo.

Het vervoer voor dagbesteding wordt door de aanbieder verzorgd; deze ontvangt daarvoor een vast bedrag van de gemeente, dat niet kostendekkend is. Met ingang van januari 2017 heeft PlusOV het bijzondere vervoer formeel overgenomen van Regiotaxi Gelderland. In de nieuwe situatie wordt het vervoer verzorgd door PlusOV en door de gemeente rechtstreeks aan PlusOV vergoed. De zorgaanbieder krijgt dus geen vervoervergoeding meer. De cliënt zelf hoeft niets te betalen, ook geen eigen bijdrage.

Er zijn aanzetten tot samenwerking tussen partijen die dagbesteding aanbieden, maar dit is geen vanzelfsprekendheid. Er zijn positieve voorbeelden waar de dagbesteding anders is georganiseerd dan voorheen door nieuwe combinaties te maken. De rol van de gemeentelijke organisatie in het bevorderen van samenwerking is niet expliciet herkenbaar.

3.3.3 Communicatie gemeente met doelgroep dagbesteding

De gemeente Voorst communiceert de informatie over de mogelijkheid van dagbesteding aan haar inwoners onder meer via de websites van de gemeente en van het Maatschappelijk Netwerk Voorst. Voor mondelinge vragen over ondersteuning vanuit de Wmo is het Kulturhus een open voorziening en deze heeft inloopsprekuren. De communicatie met de inwoners verloopt via deze algemene communicatiekanalen en als reactie op de vraag van de cliënt.

Voor het bepalen of het aanbod van de organisatie mogelijk passend is bij de vraag van de cliënt, is een deel van de doelgroep ook zelf actief zoekend op het internet. De inwoners die in gesprek zijn met een klantmanager (en die zich dus al hebben gemeld) worden soms uitgenodigd om eens te gaan kijken bij een aanbieder die de klantmanager hen aanraadt. Sommige aanbieders hebben folders in het Kulturhus liggen. Om zelf goed op de hoogte te blijven van het aanbod van dagbesteding en om daarover te kunnen adviseren, organiseert de gemeente netwerkbijeenkomsten waar aanbieders zich kunnen presenteren.

Samenvatting Communicatie gemeente met doelgroep dagbesteding

De communicatie met de inwoners verloopt via algemene communicatiekanalen en als reactie op de vraag van de cliënt. In het onderzoek zijn geen signalen naar voren gekomen dat belangrijke knelpunten optreden in de communicatie.

3.3.4 Indicatie dagbesteding Wmo

Bepaling indicatie dagbesteding Wmo

In de beleidsregels is vastgelegd hoe de indicatiestelling verloopt vanaf het moment dat de cliënt melding maakt van een hulpvraag op grond van de Wmo 2015 tot het moment dat de gemeente schriftelijk de beschikking aanbiedt. De formele aanvraag van de cliënt vindt plaats na het gesprek. Voor het voeren van het gesprek heeft de gemeente in eerste instantie een interne werkwijze geschreven (Werkinstructie toetsing ondersteuningsbehoefte Wmo 2015 gemeente Voorst). Om een juiste inschatting te kunnen maken van de ondersteuningsbehoefte, zijn toetsingscriteria geformuleerd. Deze vormen de basis voor de werkinstructie die klantmanagers zorg hanteren. Daarbij is sprake van een beoordeling aan de hand van verschillende 'bouwstenen' waaronder de bouwsteen 'hulpverlening'. Bij de beoordeling van de wijze waarop en mate waarin dagbesteding wordt toegewezen gelden de volgende criteria, vormen en doelgroepen¹⁴:

1. Dagbesteding licht:
basis, psychogeriatrisch licht (beginnende dementie), somatisch licht, verstandelijk beperkt licht.
Deze vorm van dagbesteding in de maatwerkvoorzieningen is tijdelijk en moet -volgens de werkinstructie- in 2015 overgaan in algemene voorzieningen.¹⁵

¹⁴ Gemeente Voorst, Werkinstructie toetsing ondersteuningsbehoefte Wmo 2015 (versie 1.0), z.d.

¹⁵ Idem, art. 4.3.2 lid 1.

2. Dagbesteding medium:
psychogeriatrisch medium (dementerend), verstandelijk beperkt midden, lichamelijk gehandicapt zwaar combinatie met persoonlijke verzorging.
3. Dagbesteding complex / gespecialiseerd:
psychiatrisch, verslavingszorg, psychogeriatrisch zwaar (sterk dementerend) verstandelijk beperkt zwaar, NAH combinatie met persoonlijke verzorging en behandeling.
Vervoer van en naar dagbesteding maakt integraal deel uit van deze bouwsteen.

De werkinstructie is een interne richtlijn waarmee de gemeente in 2015 is begonnen en die op dit punt uiteindelijk niet toereikend bleek. De beleidsregels hebben daarentegen een formele status waarop mensen zich kunnen beroepen. Deze zijn eind 2016 aangepast in overleg met de klantmanagers en op dit punt volgens de gemeente beter uitvoerbaar dan de richtlijnen in de werkinstructie.

In de nieuwe beleidsregels is de volgende beschrijving opgenomen van dagbesteding licht: 'Een lichte vorm van dagbesteding is geboden bij cliënten die moeite hebben met het zelfstandig invullen van hun dag of week. Deze cliënten kunnen bijvoorbeeld lichte cognitieve beperkingen hebben waardoor een regelmatige weekstructuur noodzakelijk is. Met enige sturing kunnen cliënten tijdens de dagbesteding zelfstandig functioneren.'¹⁶

In de formulering van de beleidsregels is niet direct herkenbaar in hoeverre bij deze vorm van dagbesteding sprake is of dient te zijn van een indicatie voor een maatwerkvoorziening of van mogelijkheden van een aanbod vanuit een algemene voorziening.

In het document 'Beleidsregels maatschappelijke ondersteuning gemeente Voorst 2017' is onder artikel 1.5 een overzicht beschikbaar van de punten waar tijdens het intakegesprek aandacht aan wordt besteed. De insteek is een 'foto' te maken van de hulpvraag via de levensdomeinen van de zelfredzaamheidsmatrix.

In het beoordelen van de aanvraag gelden ten aanzien van de maatwerkvoorzieningen de volgende uitgangspunten:

- het aanbieden van zinvolle, gestructureerde dagbesteding met een professionele ondersteuning voor de betrokken persoon;
- het beoordelen van de mogelijkheden om de partner/mantelzorger te ontlasten; dagbesteding wordt ook partnergericht ingezet als ontlasting voor de mantelzorger.

Van het gesprek maakt de klantmanager een verslag, dat naar de cliënt wordt gestuurd. De cliënt tekent voor akkoord en retourneert het verslag binnen tien dagen naar de gemeente. Indien de cliënt het niet volledig eens is of aanvullingen heeft, tekent hij voor gezien. De aanvullingen vermeldt hij in het verslag of in een bijlage. Het ondertekende verslag wordt aangemerkt als een aanvraag voor een maatwerkvoorziening. De klantmanager zorg van Maatschappelijk Netwerk Voorst beoordeelt de aanvraag op basis van het:

¹⁶ Gemeente Voorst (2016), Beleidsregels maatschappelijke ondersteuning gemeente Voorst 2017, p. 21.
Vastgesteld 20 december 2016.

- dossier van de cliënt;
- gespreksverslag;
- persoonlijk plan (indien aanwezig);
- sociaal medisch advies (indien aanwezig).

De tijd tussen de datum waarop de aanvraag door Maatschappelijk Netwerk Voorst is ontvangen en de beslissing van de gemeente mag maximaal twee weken duren. Het besluit van de gemeente wordt vastgelegd in een brief (de zogenaamde beschikking) waarin staat of de cliënt wel of niet aanspraak kan maken op een maatwerkvoorziening. De klantmanager zorg is gemandateerd om de beschikking op te stellen.

Aan het einde van het gesprek maakt de klantmanager een ondersteuningsplan op hoofdlijnen. Soms gebeurt dit op een ander moment, wanneer overleg met andere professionals nodig is. Het ondersteuningsplan is primair gericht op de aanvrager, in casu de cliënt. Wanneer de mantelzorg een rol speelt in de ondersteuning dient dit -volgens interne afspraken- in het ondersteuningsplan terug te komen. In het plan staan de doelen beschreven naar aanleiding van de hulpvraag van de cliënt en mantelzorg, wat de cliënt zelf kan doen met hulp vanuit zijn sociale netwerk en een voorstel voor de invulling van de dagbesteding (aantal uren per week, looptijd, geadviseerde aanbieder)¹⁷.

Looptijd indicatiestelling

De looptijd van de indicatiestelling wordt volgens de gemeente zoveel mogelijk afgestemd op de hulpvraag. Als de cliënt naar verwachting stabiel blijft, is er weinig reden tot (tussentijdse) evaluatie en wordt een langere looptijd geïndiceerd. Dit geldt bijvoorbeeld voor dementerende personen zonder zicht op verbetering (looptijd van vijf jaar). Deze indicatie geldt voor het overgrote deel van de aanvragers van dagbesteding (in 70 procent van de gevallen is sprake van een indicatie voor vier jaar of langer, met name voor oudere inwoners).

Als de verwachting is dat de cliënt zich nog ontwikkelt, wordt een kortere looptijd geïndiceerd, zodat de intensiteit en/of aantal dagdelen van de dagbesteding kan worden aangepast. Zo heeft 20 procent van de indicaties een looptijd korter dan twee jaar. Er vindt dan aan het einde van de looptijd een evaluatie plaats en zo nodig een herindicatie. Als er voor het einde van de looptijd een verzoek tot wijziging is doordat er iets is veranderd in de persoonlijke situatie van de cliënt (verbetering/ verslechtering gezondheid, wegvallen partner, etc.), kan de klantmanager de beschikking openbreken en aanpassen naar de nieuwe behoefte. Het wijzigingsverzoek kan van meerdere zijden komen: de cliënt zelf, de mantelzorg, de huisarts of een wijkverpleegkundige.

Snelheid van plaatsing bij aanbieder dagbesteding

De snelheid van plaatsing bij een aanbieder is onder meer afhankelijk van hoe snel een gesprek kan worden gepland na de melding. Vaak wordt al na het gesprek contact gelegd met de dagbesteding en kan iemand al beginnen voordat het hele proces is afgerond.

Over het algemeen is plaatsing bij de gekozen organisatie mogelijk, maar is het startmoment afhankelijk van de ruimte die er is in de groep waar iemand het beste past. Veelal hebben de cliënten of de familie al een idee waar ze naar toe willen; is dat niet het geval dan adviseert de klantmanager zorg om op meerdere locaties te gaan kijken.

¹⁷ Zie hiervoor art. 1.10 van de Beleidsregels maatschappelijke ondersteuning gemeente Voorst 2017.

Er zijn in de periode 2015-2016 voor zover bekend geen wachtlijsten voor dagbesteding geweest, mede omdat er voldoende aanbieders zijn.

Eén van de geïnterviewde organisaties bemerkt wel een toename van de doelgroep met dementie waarvoor men geen directe plaatsingen heeft binnen de mediumvorm van dagbesteding. Door de toename van aanvragen vanuit deze doelgroep en het gegeven dat een plaatsing op de wachtlijst niet langer dan twee maanden mag duren, geeft men op dit moment een maximale indicatie van één dag af voor dagbesteding. Men heeft -met andere woorden- geen ruimte om inwoners te plaatsen voor dagbesteding die meer dan één dag nodig hebben.

De zorgmanagers geven aan dat er geen wachtlijsten zijn bij de *indicatiestelling*, wel kunnen er beperkingen zijn in de *plaatsing* als een cliënt bijvoorbeeld vier dagdelen bij een specifieke zorgaanbieder terecht wil en die maar voor twee dagdelen capaciteit heeft. Dan kan de cliënt de twee andere dagdelen bij een andere aanbieder afnemen of hij/zij moet wachten tot er capaciteit vrijkomt.

Sturing op verdeling tussen algemene en maatwerkvoorzieningen

Inhoudelijke sturing door de gemeente (in casu zorgmanager) vindt plaats in het gesprek met de cliënt door te inventariseren wat hij/zij zelf nog kan of met behulp van familie of netwerk of met behulp van algemene dan wel maatwerkvoorzieningen.

Gezien de genoemde criteria die worden gehanteerd bij de toekenning van de aanvraag voor dagbesteding en de afwezigheid van algemene voorzieningen die aan deze criteria voldoen, is er geen sprake van sturing in de verdeling van dagbesteding tussen algemene en maatwerkvoorzieningen in de gemeente Voorst.

Het aanbod van algemene voorzieningen wordt in dit kader door de zorgmanagers als niet passend beschouwd. Volgens de werkinstructie, de beleidsregels en mededelingen blijkt dat de belangrijkste criteria voor de klantmanagers om een maatwerkvoorziening te indiceren zijn:

- de aanwezigheid van structuur in de dagbesteding;
- professionele ondersteuning in dagbesteding;
- aanbod van zinvolle dagbesteding
- aanwezigheid/rol van partner/mantelzorger.

Uit informatie van de gemeente komt naar voren dat in 2015-2016 alle aanvragen voor dagbesteding zijn gehonoreerd in de vorm van een maatwerkvoorziening. Het aanbod van algemene voorzieningen in de gemeente Voorst wordt op dit moment op basis van de genoemde criteria door de zorgmanagers als ongeschikt geacht voor de doelgroep die bij hen dagbesteding aanvraagt. Bovendien constateert de gemeente een tendens naar meer complexe aanvragen waarbij een algemene voorziening veelal niet passend is. In dit kader wijst men op het aantal 75-plussers onder de cliënten dat hoger is dan in omliggende gemeenten (met uitzondering van Apeldoorn).

Samenvatting Indicatie dagbesteding Wmo

In de beleidsregels van de gemeente is vastgelegd hoe de indicatiestelling verloopt; deze beleidsregels vormen een aanpassing van een eerder gehanteerde werkwijze. Criteria voor de indicatie zijn het aanbieden van zinvolle, gestructureerde dagbesteding met een professionele ondersteuning voor de betrokken persoon en een mogelijke ontlasting van de partner, in casu mantelzorger. Door de toepassing van genoemde criteria voor dagbesteding en de afwezigheid van algemene

voorzieningen die aan deze criteria voldoen, is er geen beleidsmatige sturing in de verdeling van dagbesteding tussen algemene- en maatwerkvoorzieningen. Ook heeft er geen overgang van 'dagbesteding licht' naar algemene voorzieningen plaatsgevonden.

De afwezigheid van een gestructureerd aanbod vanuit algemene voorzieningen voor dagbesteding vloeit mede voort uit het ontbreken van een gemeentelijk beleid voor het stimuleren van algemene voorzieningen op dit vlak. De gemeente hecht op dit vlak veel belang aan het 'burgerinitiatief', maar deze initiatieven komen moeizaam van de grond. De beleidsmatige ondersteuning voor de ontwikkeling van algemene voorzieningen voor ontmoeting en dagbesteding is beperkt.

3.3.5 Toegankelijkheid en bereikbaarheid aanbod dagbesteding

Bij de bepaling van de geschiktheid van de voorziening voor dagbesteding voor een inwoner, geldt dat het aanbod bepaalt waar cliënten worden geplaatst en niet de locatie. Daarbij wordt mede gelet op mogelijke specifieke kenmerken van de aanvrager (in het licht van mogelijke dementie, rolstoelafhankelijkheid, en dergelijke). Een goede fysieke toegankelijkheid wordt bij de beoordeling centraal gesteld en hierover zijn geen klachten bekend.

Bij een beoordeling van de toegankelijkheid van de zorg voor de verschillende omschreven doelgroepen in de wet, blijkt dat er een variatie is in het aanbod in de dagbesteding voor inwoners met specifieke kenmerken. Daarbij gaat het om dagbesteding voor ouderen en jongeren, voor ouderen met dementie, voor personen met NAH en voor personen met verschillende ontwikkelingsniveaus. Door een verdeling in het aanbod naar licht, medium en complex is de dagbesteding in principe voor verschillende doelgroepen toegankelijk.

Er is een spreiding van het aanbod van de maatwerkvoorzieningen over de verschillende dorpskernen, maar bij de plaatsing is het inhoudelijke aanbod bepalend en niet de locatie van de voorziening. Vanwege de keuze voor een bepaalde aanbieder in het licht van de mogelijkheden van de cliënt, wordt door de klantmanagers in het geval van dagbesteding ook altijd vervoer geïndiceerd. De aanbieders zijn op dit moment zelf nog verantwoordelijk voor het vervoer.

Samenvatting Toegankelijkheid en bereikbaarheid aanbod dagbesteding

Uit de beschikbare documentatie en interviews komt naar voren dat er geen specifieke knelpunten zijn in de toegankelijkheid en bereikbaarheid van het aanbod dagbesteding. Aanbiedende organisaties zijn op dit moment ontevreden over de vergoeding voor het vervoer van cliënten van dagbesteding. Dit knelpunt is per september 2017 verleden tijd.

3.3.6 Aanbod dagbesteding en aansluiting op mogelijkheden gebruiker en netwerk

Invulling van de dagbesteding(arrangementen)

De klantmanagers zorg hebben in principe zicht op de programmatische invulling van het aanbod door de ervaring die men heeft opgebouwd met aanbieders. Bovendien hebben aanbiedende instanties het aanbod beschreven in folders en op websites. Er wordt door de aanbieders geen specifieke verantwoording afgelegd aan de gemeente over de inhoud van het programma bij dagbesteding. Er zijn volgens mededelingen, met name bij de 'traditionele' aanbieders van dagbesteding voor de groep ouderen, ook maar een paar variaties op het algemene programma van

de dagbesteding: 'koffie, activiteit, lunch, dutje, activiteit, maaltijd'. Alleen bij individuele begeleiding leggen begeleiders verantwoording af hoe de dag wordt ingevuld.

In de interviews geven aanbieders aan dat in het reguliere aanbod binnen de dagbesteding meer aandacht is gekomen voor gezondheid en beweging bij de oudere doelgroep. Er wordt getracht meer variatie aan te bieden waarbij bijvoorbeeld ook ruimte is voor muziek, het omgaan met een iPad en een laptop. Uit onze instellingsbezoeken komt naar voren dat de mate waarin variatie binnen de dagbesteding wordt aangeboden sterk uiteenloopt. Bij verschillende aanbieders is sprake van interessante en vernieuwende vormen van dagbesteding die de 'dynamiek' in het aanbod kan versterken.

Dagbesteding en 'benutting van eigen kracht en versterking zelfredzaamheid'

De klantmanager, cliënt en aanbieder hebben bij afloop van de indicatie -en eventueel bij een herindicatie- een (eind)gesprek waarin wordt bekeken in hoeverre de doelen van het ondersteuningsplan zijn behaald. Hierbij wordt door de klantmanager bij iedere cliënt geëvalueerd of het ondersteuningsplan is uitgevoerd. Heel vaak is 'dagbesteding' letterlijk het gestelde doel. Tussentijdse wijzigingen in de situatie van een cliënt -bijvoorbeeld naar aanleiding van een bericht van de familie/mantelzorger of aanbieder (via de thuiszorg) over een verslechtering van de gezondheid of anderszins- worden beoordeeld door de zorgmanager en als zodanig vastgelegd. Dit kan leiden tot een verandering van de indicatie.

Zelfredzaamheid is in beleidsdocumenten als doel gesteld maar in de praktijk blijkt dat de daartoe bedoelde zelfredzaamheidsmatrix bij dagbesteding alleen wordt gebruikt om bij de intake aan te geven op welke levensdomeinen iemand hulpbehoevend is. Er wordt geen registratie bijgehouden van mogelijke wijzigingen in de zelfredzaamheidsmatrix die zich zouden kunnen voordoen op individueel niveau bij de betreffende personen (ook niet bij personen met een kortlopende indicatie voor dagbesteding). Mogelijke veranderingen in de zelfredzaamheid worden derhalve niet op deze wijze systematisch gemeten. In dit kader stellen betrokkenen bij de gemeente "meer vertrouwen te hebben in de beschrijving (het verhaal) dan in de scores (cijfers)".

Dagbesteding en ontlasting mantelzorger

Ontlasting van de mantelzorger wordt als een belangrijk criterium gehanteerd bij het bepalen van de behoefte aan dagbesteding. Dagbesteding wordt in toenemende mate partnergericht ingezet als ontlasting voor de mantelzorger. Dan is de onderliggende vraag meer partnergericht (partner blijft thuis of wil juist een keer zelf iets doen) en door het aanbod van dagbesteding is het mogelijk dat de cliënten langer thuis kunnen blijven en dat de partner de mantelzorg kan blijven uitvoeren. Bij jong dementerenden kan het zijn dat de partner moet blijven werken en dat om die reden de aanvrager naar dagbesteding gaat. De gemeente houdt geen overzichten bij van de mate waarin de mantelzorger feitelijk wordt ontlast.

De organisaties die dagbesteding aanbieden onderschrijven dit belang van de ontlasting van mantelzorger aangezien ook zij zien dat de mantelzorger daarmee adequater en langer kan functioneren als partner van de cliënt. In de interviews noemt men dit criterium feitelijk als de voornaamste reden voor dagbesteding. Het betreft hier derhalve niet de zelfredzaamheid van de cliënt, maar de (zelf)redzaamheid van de mantelzorger.

Kwaliteit van het aanbod van dagbesteding

De gemeente is bekend met het aanbod van de aanbieders waar reeds cliënten zijn geplaatst. De klantmanagers hebben een globaal beeld van de invulling van de dagbesteding voor wat betreft de 'bekende' aanbieders. Zowel op afspraak als onverwacht hebben de klantmanagers verschillende locaties bezocht. In het onderzoek is niet duidelijk gemaakt door de gemeente op welke wijze de dagbesteding inspeelt op specifieke beperkingen en kwaliteiten van mensen. Uit de gesprekken komt naar voren dat klantmanagers de kwaliteit van het aanbod niet op casusniveau beoordelen, dit tracht men te doen door zicht te krijgen op het beleid van de organisatie en in de jaarplannen van de aanbieder. In contacten met aanbieders over klanten, ondersteuningsplannen en indicaties ontstaat daarnaast een beeld van hoe de aanbieder werkt en hoe de aanpak is om bepaalde doelen te halen. Hiermee verkrijgt men een indicatie voor kwaliteit.

In de raamovereenkomst die de gemeente met de organisaties die dagbesteding aanbieden heeft afgesloten, zijn kwaliteitseisen geformuleerd. Het vaststellen en meten/monitoren van kwaliteit vindt echter niet plaats en is een ontwikkelpunt. Ook in regioverband tracht de gemeente in het kader van de gezamenlijke inkoop de bestaande kwaliteitseisen 'handen en voeten' te geven.

Om meer zicht op de kwaliteit van het aanbod te ontwikkelen is het van belang een goed beeld te hebben van de sociale kaart, het zeer regelmatig 'verversen' van de lijst met aanbieders, het in kaart hebben van specifiek aanbod en het hebben van 'korte lijntjes' naar contactpersonen bij een organisatie. Ook zijn ervaringen van klanten en hun naasten van groot belang.

Toezicht op kwaliteit

Gezien de wettelijke voorschriften is een Wmo-toezichthouder aangesteld die bij incidenten een rol heeft. De gemeente Voorst heeft hier gekozen voor de GGD; zij heeft de taak als toezichthouder om te rapporteren over mogelijke incidenten bij de uitvoering van de Wmo. Daarnaast kan de gemeente bij een aantal aanbieders onderzoek doen naar de kwaliteit op basis van een steekproef onder organisaties. In het najaar van 2016 heeft de gemeente tien aanbieders aselekt gekozen voor een 'kwaliteitscheck'. Bij negen van de tien aanbieders werd de kwaliteit voldoende bevonden (bij een van de aanbieders -niet een aanbieder van dagbesteding- is door de gemeente gevraagd de kwaliteit te verbeteren).

Naast deze kwaliteitsmeting op basis van een steekproef onder organisaties, is het mogelijk de kwaliteit te toetsen op basis van signalen. In dat geval kan de GGD als toezichthouder een onderzoek instellen.

Tevredenheid bij gebruikers over het aanbod van dagbesteding

In de raamwerkovereenkomst die de hiertoe geselecteerde aanbieders hebben getekend, staat dat de aanbieder zelf verplicht is een klanttevredenheidsonderzoek (KTO) uit te voeren. Daarnaast zijn de aanbieders verplicht klachten te rapporteren aan de gemeente. Deze procedure verdient aandacht om de kwaliteit van aanbieders die een raamovereenkomst hebben nader te kunnen toetsen. In ons onderzoek is de beschikking verkregen over enkele cliëntervarings- en klanttevredenheids-onderzoeken. Een algemeen cliëntervaringsonderzoek over de Wmo is uitgevoerd augustus 2016 (door BMC). De vragen in het onderzoek betreffen het proces van aanvraag tot toekenning en ervaring met de Wmo. Het onderzoek betreft de cliëntervaringen van alle Wmo-clieënten. Uit het

onderzoek blijkt dat in de gemeente Voorst 14 procent gebruik maakt van algemene voorzieningen. Van de respondenten die hebben meegedaan aan het onderzoek heeft 16 procent ondersteuning in de vorm van dagbesteding. Over de ervaringen met dagbesteding onder gebruikers van deze voorziening is geen specifieke informatie opgenomen.

Een klanttevredenheidsonderzoek is over 2015 verkregen van de Stichting Mens en Welzijn die in Voorst de grootste aanbieder van dagbesteding is. De resultaten van dit onderzoek zijn positief; het aanbod van Mens en Welzijn voor dagbesteding kreeg een 8,1 als totaalwaardering. De respondenten ervaren volgens dit onderzoek dat de dagbesteding ze helpt bij de daginvulling. Ze voelen zich beter door het aanbod en doen door de begeleiding weer dingen die ze niet meer zelf deden. Ook zijn ze blij met de contacten die ze door de dagbesteding hebben. De mantelzorgers zijn volgens dit onderzoek eveneens tevreden over de dagbesteding. De mantelzorgers zijn blij dat de dagbesteding er is en dat ze door het aanbod hun rol als mantelzorger beter kunnen invullen. Een kritisch punt dat bij de dagbesteding via Mens en Welzijn is geuit, zijn de relatief kleine ruimten op bepaalde locaties in verhouding tot de groeps grootte waar de dagbesteding plaatsvindt. Deze constatering kunnen wij onderschrijven naar aanleiding van ons instellingsbezoek bij een van de locaties van Stichting Mens en Welzijn.

Tevens is in ons onderzoek een klanttevredenheidsonderzoek verkregen van Zorggroep Apeldoorn over de dagbehandeling bij de Barnte waarin cliënten aangeven (zeer) tevreden te zijn over het aanbod. Deze tevredenheid hebben wij ook tijdens ons instellingsbezoek aan de Barnte kunnen constateren.

Ook tijdens onze instellingsbezoeken hebben we positieve signalen ontvangen van de gebruikers van dagbesteding op verschillende locaties. Men heeft veel waardering voor de mogelijkheid die men krijgt om op deze wijze een 'dag te besteden', voor het gegeven dat men dit in groepsverband kan doen en voor de begeleiding die men krijgt. De onderlinge sfeer en het enthousiasme waren met name 'aanstekelijk' bij die locaties waar het aanbod van de dagbesteding gevarieerd en vernieuwend is.

Samenvatting Aanbod dagbesteding en aansluiting op mogelijkheden gebruiker en netwerk

De klantmanagers zorg hebben globaal zicht op de programmatische invulling van het aanbod door de ervaring die men heeft opgebouwd met aanbieders en door de informatie die aanbieders presenteren in folders en op websites. Er wordt door de aanbieders geen verantwoording afgelegd over de inhoud van het programma bij dagbesteding.

De klantmanager, cliënt en aanbieder hebben bij afloop van de indicatie een (eind)gesprek waarin wordt bekeken in hoeverre de doelen van het ondersteuningsplan zijn behaald. Er is, naast de beoordeling van de wijze waarop ondersteuningsplannen zijn uitgevoerd, geen systematische meting van mogelijke wijzigingen in de zelfredzaamheid van gebruikers van dagbesteding.

Ontlasting van de mantelzorger wordt in toenemende mate als een belangrijk criterium gehanteerd bij het bepalen van de behoefte aan dagbesteding; er is geen formeel inzicht in de mate waarin deze feitelijk bijdraagt aan de ontlasting van de mantelzorger. Dagbesteding betreft hier derhalve niet zozeer de zelfredzaamheid van de cliënt, maar de (zelf)redzaamheid van de mantelzorger. Door de ontlasting van de mantelzorger wordt het huishouden 'draaiende' gehouden.

De klantmanagers hebben een globaal beeld van de invulling van de dagbesteding en van de mate waarin dagbesteding inspeelt op specifieke beperkingen of kwaliteiten van gebruikers van dagbesteding. De kwaliteit van dat aanbod wordt niet op casusniveau beoordeeld, maar vooral aan

de hand van documentatie van de aanbieder.

Het vaststellen en monitoren van kwaliteit van het aanbod vindt niet plaats. In het kader van de gezamenlijke inkoop in de regio dienen de kwaliteitseisen aandacht te krijgen. Er zijn in het toezicht geen signalen naar voren gekomen over (ernstige) gebreken in het aanbod van dagbesteding en er zijn geen nadere onderzoeken ingesteld.

De rekenkamercommissie heeft informatie verzameld over de klanttevredenheid binnen de dagbesteding in Voorst. Uit beschikbare klantonderzoeken komt -globaal beschouwd- tevredenheid naar voren. Ook tijdens instellingsbezoeken van de rekenkamercommissie zijn positieve signalen ontvangen van gebruikers van dagbesteding op verschillende locaties; dit gold met name bij die locaties waar het aanbod van de dagbesteding gevarieerd en vernieuwend is.

3.3.7 Budget en kosten dagbesteding

Beschikbaar en besteed budget voor dagbesteding Wmo

In de begroting van de gemeente Voorst is voor 2016 in totaal € 3.954.000 geraamd voor uitgaven in het kader van de Wmo. Daarvan is in 2016 € 1.540.000 (39 procent) geraamd voor geïndiceerde dagbesteding als maatwerkvoorziening. Voor het vervoer van cliënten in het kader van deze geïndiceerde dagbesteding was daarnaast in 2016 € 140.000 aan gemeentelijke vergoeding beschikbaar.

De daadwerkelijke uitgaven voor maatwerkvoorzieningen dagbesteding Wmo in 2016 (cijfers jaarrekening 2016) bedragen € 918.500 (30 procent van de netto uitgaven op het Wmo-budget). Het grote verschil met het geraamde bedrag wordt voornamelijk veroorzaakt doordat cliënten in de praktijk minder uren zorg hebben afgenomen dan geïndiceerd. De gemeente vergoedt enkel de werkelijk geleverde uren zorg.

Naast maatwerkvoorzieningen dagbesteding subsidieert de gemeente diverse algemene voorzieningen in het kader van de Wmo, in 2016 voor een bedrag van afgerond € 319.000.

In het onderzoek is een specificatie gemaakt van de totale uitgaven naar aanbieders van maatwerkvoorzieningen, aantal cliënten en aard van het aanbod naar licht, medium en complex (zie bijlage 2).

De aanbieders die een raamwerkovereenkomst hebben gesloten met de gemeente ontvangen een vergoeding volgens vaste tarieven. De tarieven per cliënt per uur bedragen voor dagbesteding: licht € 30, middel € 45 en zwaar € 60. De aanbieders die relatief meer cliënten bedienen die een medium of zware vorm van dagbesteding nodig hebben, ontvangen daardoor een gemiddeld hogere vergoeding per cliënt dan de aanbieders die relatief meer cliënten een lichte vorm van dagbesteding aanbieden.

Uit de interviews met aanbieders van dagbesteding komt naar voren dat de financieringsystematiek voor hen bij twee aspecten problematisch is. Het eerste aspect betreft het gegeven dat de organisatie geen vergoeding bij de gemeente kan aanvragen voor gebruikers die niet naar de dagbesteding komen terwijl zij wel in de planning staan opgenomen. Bij een dergelijke 'no show' maakt de organisatie wel kosten, maar deze mogen niet worden gedeclareerd bij de gemeente. Voor met name kleinere organisaties is dit een belangrijk knelpunt. Een tweede onkostenpost voor de aanbieders zijn de vervoerskosten bij dagbesteding; uit mededelingen blijkt dat de toegekende

vergoedingen voor vervoer lager zijn dan de feitelijke kosten (de zorgaanbieder dient het vervoer te regelen en ontvangt hiertoe € 8 per rit of € 20 per rit voor rolstoelvervoer).

Door de invoering van de nieuwe vervoersregeling zal deze problematiek najaar 2017 vervallen. In de nieuwe situatie wordt het vervoer verzorgd door PlusOV en door de gemeente rechtstreeks aan PlusOV vergoed. De zorgaanbieder krijgt dus geen vervoervergoeding meer. De cliënt zelf hoeft niets te betalen, ook geen eigen bijdrage.

Sturing op resultaten

In de Wmo 2015 is het 'automatische' recht op zorg en ondersteuning komen te vervallen. Er wordt niet meer gesproken over 'compensatieplicht'; de gemeente heeft nu een 'resultaatverplichting'. Niet de compensatie van een gebrek staat centraal, maar het zorg dragen voor een resultaat. De gemeente heeft in dit kader de intentie om een andere manier van bekostiging in te gaan zetten. Op dit moment worden uren geïndiceerd, maar de gemeente overweegt dit te veranderen: de aanbieder krijgt dan een bepaald budget en moet daarvoor resultaat leveren.

De gemeente werkt in 2017 in regioverband aan een nieuwe raamovereenkomst voor jeugd, Wmo en Maatschappelijke Opvang/Beschermd wonen (op dit moment zijn er drie afzonderlijke raamovereenkomsten) en onderzoeken de mogelijkheden van een meer 'resultaatgerichte' financiering. In dit kader is men gestart met de voorbereiding van de inkoop 2019 (zie ook bijlage 4).

Eigen bijdragen van gebruikers dagbesteding en het mogelijk effect

Bij de inbreng van een eigen bijdrage volgt de gemeente Voorst het landelijk beleid en de berekening en inning vindt plaats via Centraal Administratie Kantoor (CAK). Vervolgens vindt afdracht aan de gemeente plaats. De richtlijnen van de eigen bijdrage staan in het Landelijke Besluit en zijn nader uitgewerkt in de gemeentelijke Beleidsregels maatschappelijke ondersteuning 2017.

Inwoners kunnen -afhankelijk van hun inkomen en van de hoogte van de eigen bijdrage- de eigen bijdrage voor de dagbesteding bij de maatwerkvoorzieningen weer vergoed krijgen via de bijzondere bijstand. Uit mondelinge mededelingen van de gemeente komt naar voren dat dit incidenteel plaatsvindt. Voor de algemene voorzieningen geldt geen eigen bijdrage voor dagbesteding.

De toepassing van de eigen bijdrage betekent dat inwoners met een behoorlijk inkomen of vermogen een hogere bijdrage dienen te betalen dan personen met een lager inkomen of vermogen. Uit mededelingen van de gemeente komt naar voren dat de eigen bijdrage geen drempel vormt voor deelname aan dagbesteding; bij degenen die zich melden voor dagbesteding is de nood vaak hoog en de bijdrage acht men dan overkomelijk.

De gemeente heeft het aantal jaren voor het betalen van een eigen bijdrage begrensd, waardoor cliënten na verloop van tijd geen eigen bijdrage meer hoeven te betalen. Voor alle maatvoorzieningen geldt voor de eigen bijdrage een maximale termijn van zeven jaar.¹⁸ Voor de kosten van vervoer naar de dagbesteding is er geen eigen bijdrage van de cliënt, ook niet bij de overgang naar het PlusOV-systeem.

¹⁸ Zoals opgenomen in het Besluit maatschappelijke ondersteuning gemeente Voorst 2017 (artikel 8). Als algemeen wettelijk voorschrift geldt dat de eigen bijdrage niet hoger mag zijn dan de werkelijke kosten van de voorziening.

Samenvatting Budget en kosten dagbesteding

De geïndiceerde uitgaven van de gemeente voor dagbesteding bedroegen in 2016 ruim 1,5 miljoen Euro, zijnde bijna 40 procent van het totaalbudget van de Wmo. De werkelijke uitgaven in 2016 waren € 918.500, 30 procent van de netto uitgaven op het Wmo-budget. Deze bedragen zijn toegekend voor dagbesteding in lichte, medium of zware zorg voor 157 personen in maatwerkvoorzieningen bij twintig aanbieders.

De gemeente streeft naar een financiële sturing op de resultaten bij aanbieders, maar de te hanteren systematiek daartoe is nog niet vastgesteld.

Bij de inbreng van een eigen bijdrage door inwoners volgt de gemeente Voorst het landelijk beleid. Inwoners kunnen -afhankelijk van hun inkomen en van de hoogte van de eigen bijdrage- de eigen bijdrage voor de dagbesteding bij de maatwerkvoorzieningen weer vergoed krijgen via de bijzondere bijstand. Voor zover bekend vormt de eigen bijdrage geen drempel voor deelname aan dagbesteding.

4

In gesprek met deskundigen

Dit hoofdstuk is het resultaat van een bijeenkomst op 4 september 2017 in Zorgboerderij 'Daarom' in Terwolde. Tijdens die bijeenkomst heeft de rekenkamercommissie de tussenstand van het onderzoek gepresenteerd aan een gezelschap van raadsleden, wethouders, zorgaanbieders, wijkverpleegkundigen en ambtelijk deskundigen.

De bijeenkomst had tot doel de bevindingen tot dat moment te toetsen met het veld en raadsleden en professionals de gelegenheid te bieden met elkaar in gesprek te gaan. Aansluitend heeft de rekenkamercommissie met de deelnemers vier prominente thema's besproken, waardoor het inzicht in de praktijk van de dagbesteding is verdiept en een beter beeld is ontstaan waar kansen liggen om het beleid en de uitvoering van de dagbesteding verder te ontwikkelen. Na de bijeenkomst zijn de bevindingen apart besproken met een vertegenwoordiger van de Cliëntenraad Maatschappelijke Ondersteuning (CMO) Voorst. Daarnaast zijn door middel van een schriftelijke peiling aan dorpscontactpersonen vragen gesteld over de vier thema's.¹⁹

4.1 Toetsing van de bevindingen uit het onderzoek

In algemene zin herkennen de deelnemers aan de bijeenkomst de resultaten van het onderzoek zoals door onderzoeksbureau BBSO gepresenteerd.

4.1.1 Groeiend aanbod aan voorzieningen dagbesteding

De nieuwe Wmo en het systeem van de raamovereenkomst dat de regio IJsselland toepast heeft ruimte geboden voor marktwerking. Er zijn veel nieuwe zorgaanbieders binnen de Wmo en meer specifiek op de voorziening van dagbesteding. Zorgboerderij 'Daarom' - de gastlocatie van de bijeenkomst op 4 september 2017- is daarvan een goed voorbeeld. Eén van de zorgaanbieders geeft aan dat er meer aandacht nodig is voor zorg aan mensen met een complexe zorgvraag op somatisch gebied (bijvoorbeeld mensen die een beroerte hebben gehad, in een rolstoel zitten of een katheter hebben). Mogelijk dat hier nog een tekort in het aanbod bestaat.

4.1.2 Communicatie en bekendheid met de voorzieningen

Uit het onderzoek komen geen belangrijke knelpunten ten aanzien van de communicatie naar inwoners en de bekendheid met voorzieningen naar voren (conclusie paragraaf 3.3.3). De CMO is van mening dat de informatievoorziening aan inwoners voor verbetering vatbaar is. Volgens de CMO ontbreekt een duidelijk overzicht van beschikbare Wmo-voorzieningen.

¹⁹ Zie resultaten peiling dorpscontactpersonen bijlage 7 van dit rapport.

De CMO wijst op nieuwe digitale voorzieningen in andere gemeenten als de "sociale kaart" en de "steunwijzer". Deze middelen maken transparant wat het aanbod en de kwaliteit van voorzieningen is voor inwoners, hulpvragers en zorgaanbieders.

4.1.3 Keuzevrijheid cliënten

Ook is bevestigd dat cliënten in Voorst een hoge mate van vrijheid hebben in de keuze van de voorziening en locatie voor dagbesteding. Ouderen hebben niet altijd het vermogen om te kiezen. De klantmanager zorg bepaalt dan in overleg met de mantelzorger wat passend is voor de cliënt. De zorgmanagers van de gemeente Voorst hebben de vaardigheid om breder te kijken naar de situatie van de cliënt. De hulpvraag wordt nauwkeurig geformuleerd, getoetst en van een passende beschikking voorzien.

Als de cliënt eenmaal is geplaatst bij een aanbieder, wordt ook regelmatig overlegd of de cliënt daar op zijn plaats is. Dit is een positieve ontwikkeling die mee weegt in de tevredenheid van cliënten.

4.1.4 Geen wachtlijsten

Belangrijk te constateren is dat bij de indicatiestelling geen wachtlijsten bestaan. Niet in alle gevallen kan de ideale oplossing geboden worden. Soms heeft de meest passende aanbieder onvoldoende dagdelen dagbesteding beschikbaar. En binnen de zorgvoorziening van de aanbieder is het niet altijd mogelijk alleen naar de cliënt te kijken omdat er een spanningsveld is tussen organisatie- en individueel belang (grootte en samenstelling van de groepen, personeelsschaarste, concurrentie).

4.1.5 Transformatie

De deelnemers zien dat de transformatie die de Wmo 2015 beoogt, in de praktijk op gang komt. Dat begint bij de wijze van indiceren en komt ook tot uiting in de invulling van de dagbesteding en de wijze waarop de zorgaanbieders (meer) cliëntgericht ondersteuning bieden en stimuleren. In de indicatiestelling heeft de gemeente nu de mogelijkheid om het ontlasten van de mantelzorger mee te laten wegen. Positief is de al eerdergenoemde verbreding en de verrijking van het zorgaanbod dagbesteding en de keuzevrijheid van de cliënt. Geconstateerd is dat de gemeente de ambitie om te transformeren niet heeft vertaald naar een taakstelling voor een percentage cliënten dat de overstap moet maken van een maatwerkvoorziening naar een algemene voorziening. De situatie van de cliënt, zijn zorgbehoefte in de context van zijn omgeving (de zorgzame samenleving) staat voorop. Ten aanzien van de kansen om een verschuiving naar algemene voorzieningen te realiseren bestaan verschillende beelden. Is die verschuiving bij de dagbesteding niet echt van de grond gekomen omdat er geen adequate voorzieningen zijn, of is de hulpvraag zo complex dat een vrij toegankelijke algemene voorziening daarvoor geen soelaas zou bieden?

4.2 Verdieping op thema's

Aan de hand van vier thema's is op 4 september besproken welke ontwikkelingen de gemeente en de zorgaanbieders in de praktijk signaleren:

thema 1, de doelgroep ouderen;

thema 2, de doelgroep jongeren en volwassenen tot ca. 60 jaar;

thema 3, de behoefte aan preventie en algemene voorzieningen;

thema 4, dagbesteding en de mantelzorgers (en vrijwilligers).

Binnen elk van de thema's is aan de deelnemers gevraagd welke ontwikkelingen men in de praktijk signaleert en op welke wijze ieder vanuit zijn verantwoordelijkheid op die ontwikkelingen inspeelt.

4.2.1 Doelgroep ouderen

Langer thuis wonen: een Ingrijpende verandering

Het onderzoek naar dagbesteding in de praktijk van Voorst toont aan hoe ingrijpend de structuurveranderingen van de afgelopen jaren in het landelijke zorgbeleid zijn.

De filosofie van de rijksoverheid is dat ouderen langer zelfstandig thuis blijven wonen. De klassieke weg naar de verzorgingstehuizen is afgesneden, tenzij het niet anders kan. Als mensen gezondheidsklachten krijgen, kan een aangepaste woning of extra zorg nodig zijn. Mensen die op leeftijd komen zijn zelf verantwoordelijk om na te denken over de vraag hoe ze straks willen wonen.

De gemeente speelt daarin een rol lang voordat dagbesteding in beeld komt. Door woningaanpassing, soms mee te werken aan verhuizing, inzet van thuiszorg of ambulante vrijwilligers. Door deze maatregelen en met een beroep op mantelzorg wordt het langer thuis wonen letterlijk 'gerekt'.

De zorgmanagers bevestigen dat mensen zich pas voor dagbesteding bij de gemeente melden wanneer de problemen al groot zijn. Voor dagbesteding gaat het om steeds oudere mensen met complexere beperkingen. Dan kom je al snel in aanmerking voor een maatwerk dagbesteding.

Voorliggende voorzieningen

Oudere mensen die langer dan voorheen thuis wonen doen al in ruime mate een beroep op voorliggende voorzieningen voordat gebruik van een maatwerk dagbesteding in beeld komt: burenhulp, inzet van vrijwilligers voor boodschappendienst, thuiszorg, ambulante zorg aan huis. Dit wordt bevestigd door de wijkverpleegkundigen en de zorgmanagers van de gemeente. Een beroep op de maatwerkvoorziening dagbesteding is vaak pas een laatste optie.

Eigen verantwoordelijkheid ouderen

De roep om meer of betere preventie is niet alleen bestemd voor de gemeente of de zorgaanbieders. In de publieke opinie groeit de steun voor de opvatting dat mensen zelf verantwoordelijk zijn hoe zij hun leven inrichten als ze oud zijn en het vooruitzicht is langer thuis te moeten wonen. Nadenken over je ouderdom, voordat het te laat is. De CMO wijst op de mogelijkheden om met dit gedachtegoed actief aan de slag te gaan. De CMO noemt het voorbeeld van het project 'Samen oud' in Noord-Nederland, met als doel betere gezondheid en betere zorg voor kwetsbare ouderen en preventieve zorg voor de robuuste ouderen.

Conclusies:

- De voor dagbesteding beschikbare Wmo-middelen worden besteed aan zorg voor de meest kwetsbare ouderen.
- Er zijn op dit deel van het Wmo-budget nog geen tekorten. Met de trends van langer thuis wonen zal de vraag naar dagbesteding blijven groeien en daarmee ook de zorgkosten voor de gemeente.

4.2.2 Doelgroep jongeren en volwassenen tot circa 60 jaar

Dagbesteding gericht op ontwikkelen van vaardigheden

Voor deze doelgroep bieden de doelen van het Wmo-beleid "werken aan zelfredzaamheid en het leveren van een maatschappelijke bijdrage" meer perspectief dan voor de doelgroep ouderen. Zeker als met de betrokkene wordt ingezet op een of andere vorm van werk. In de bijeenkomst is opgemerkt dat de term dagbesteding -zeker voor de groep jongeren die juist worden aangesproken op hun ontwikkelpotentieel en mogelijkheden- enigszins ongelukkig is. Voor de doelgroep waar de aandacht veel explicieter uitgaat naar hun ontwikkeling, is de ambitie groter dan alleen 'structuur en dagritme aanbrenge'.

Er zijn goede aanzetten tot denken in gebruik van talenten en ontwikkelen van vaardigheden in plaats van in het omgaan met beperkingen. In dat verband wordt gevraagd om te ontschotten. De gemeente kan bijvoorbeeld bij aanvragen en financiering vrijer omgaan met standaarden en over de grenzen van wetgeving indicaties geven (Wmo-beleid naast beleid vanuit de Participatiewet). De rekenkamercommissie heeft zelf in 'De Kruidentuin' gezien dat verschillende vormen van dagbesteding (arbeidsmatig en Wmo-dagbesteding) naast elkaar kunnen functioneren en dat instellingen daarop samenwerken.

Een benadering vanuit 'wat de cliënt kan' biedt kansen om sterker te sturen op resultaat. De gemeente kan dat tot uitdrukking brengen in de indicatiestelling en de zorgaanbieder in het behandelplan, erop gericht dat een cliënt stappen vooruit maakt. De zorgaanbieder zal moeten monitoren om prestaties aan de gemeente te kunnen verantwoorden, op cliëntniveau en op de totale zorgverlening. Monitoring door de gemeente is nog in ontwikkeling.

Conclusies:

- *Bij de doelgroep jongeren en volwassenen tot circa 60 jaar ligt de nadruk op het ontwikkelingspotentieel van de cliënten, het meer zelfredzaam maken en het leveren van een maatschappelijke bijdrage. De overgang van Wmo-dagbesteding naar arbeidsmatige dagbesteding is niet scherp te trekken.*
- *Vanuit de zorgaanbieders is een roep om het beleid ten aanzien van dagbesteding voor deze doelgroep verder te ontschotten (bij de indicatiestelling en in de financiering).*

4.2.3 De behoefte aan meer preventie en algemene voorzieningen

Behoeft aan ontmoeting

Als mensen ouder worden, hun partner of vrienden verliezen, niet meer goed kunnen lopen, valt er veel af: een deel van hun sociaal netwerk, verenigingsleven, sport, maar bijvoorbeeld ook kerk en kaartclub. De mensen vereenzamen dan. Deelnemers aan de bijeenkomst zijn van mening dat er nog veel latente vraag is naar ontmoetingsplekken en netwerken voor ouderen. Daarvan kan een preventieve en signalerende werking uit gaan. De bestaande ontmoetingsplekken draaien nagenoeg volledig op vrijwilligers. Er zijn

veel kleinschalige initiatieven waar ouderen terecht kunnen en ook gebruik van maken. Hiervoor geldt wel dat ze dichtbij moeten zijn (zeker alleenstaande ouderen moeten op eigen gelegenheid hier naar toe kunnen).

Om mensen uit een isolement te krijgen naar een ontmoetingsplek moeten ze vaak over een drempel stappen. Zorgverleners uit organisaties kunnen meer contact met elkaar hebben om deze mensen te herkennen en ze te verwijzen. Dat betekent eropaf gaan, huisbezoek, een keertje meenemen et cetera. Huisartsen kunnen ook een rol spelen in de verwijzing.

Voor de ouderen geldt dat zij onverwacht snel kunnen ontregelen: ouderen die gezondheidsklachten krijgen als een blaasontsteking of griep of moeten verhuizen kunnen zo ontregeld raken. Dat kun je niet bedienen vanuit de ontmoetingsplekken of algemene voorzieningen.

Hetzelfde geldt voor oudere mensen met dementie: voor deze groep is het juist erg verwarrend als zij met steeds wisselende vrijwilligers/welwillende buurtgenoten te maken krijgen. Daarbij is kennis van het ziektebeeld nodig om ondersteunend voor deze groep te kunnen zijn. Zo is een kenmerk van dementie een versterkte achterdocht: je moet hier wel mee om kunnen gaan. Kennis van de ziekte kun je niet vragen van welwillende vrijwilligers.

De bevindingen van het onderzoek (zie hoofdstuk 3) duiden op een tekort aan algemene voorzieningen die als voorliggende voorziening voor een maatwerkvoorziening dagbesteding kunnen dienen: *"Beschikbare algemene voorzieningen zijn niet passend als dagbestedingsvorm voor de doelgroep ouderen die zich hiervoor heeft aangemeld bij de zorgmanagers"*.

De bespreking van dit thema op 4 september 2017 heeft de vraag opgeroepen wat de Wmo verstaat onder algemene voorzieningen en wat er in Voorst aanwezig is, zowel aan gemeentelijke voorzieningen als aan voorzieningen vanuit de samenleving.

De Wmo verstaat onder algemene voorzieningen "elk aanbod van diensten of activiteiten, dat zonder voorafgaand onderzoek naar de behoeften en persoonskenmerken en mogelijkheden van de gebruikers, toegankelijk is en dat is gericht op maatschappelijke ondersteuning". In het voorzieningenaanbod van de gemeente Voorst worden de volgende voorzieningen als algemeen in de zin van de wet Wmo gekwalificeerd:

- het algemeen maatschappelijk werk;
- activiteiten van dorpscontactpersonen en buurtsportcoaches;
- de hulpcoördinator in Klarenbeek: signaleert en verwijst naar zowel algemene voorzieningen (lokale activiteiten in het dorp) als naar het Maatschappelijk Netwerk Voorst wanneer dat nodig is;
- de inzet van het welzijnswerk (zie de website van de Stichting Mens en Welzijn): ouderenadviseurs (advies aan inwoners), mantelzorgconsulent, sociaal raadvrouw, algemene hulpdienst, maatjesproject, vrijwilligerscentrale, de werkplaats;
- het functioneren van 'De Ontmoeting' in het Kulturhus Twello, et cetera.

Niet alle voorzieningen zijn een feitelijke voorliggende voorziening voor dagbesteding maar kunnen wel ondersteunen bij de oplossing van zorgvragen van bijvoorbeeld ouderen.

Daarnaast bestaan verschillende burgerinitiatieven, soms nog in ontwikkeling, die vergelijkbaar met 'De ontmoeting' in het Kulturhus Twello stimuleren dat mensen samen komen, een sociaal netwerk opbouwen en elkaar tot hulp en steun zijn.

Een snelle inventarisatie:

- Trefpunt Duistervoorde in De Martinushof in Twello. Ontmoetingsplek met een buurthuisfunctie, open vanaf september 2016 en geheel gerund door vrijwilligers.
- In Terwolde is elke vrijdagmiddag een open inloop voor ouderen in het dorpshuis. Belangenvereniging Terwolde is de trekker.
- In Klarenbeek is elke woensdagochtend een open ochtend met diverse activiteiten in het Multifunctioneel Centrum (MFC). Daarnaast initieert de huisarts in Klarenbeek in samenwerking met een professionele organisatie een paar dagdelen activiteiten in het MFC.
- In Wilp faciliteert de dorpscontactpersoon allerlei activiteiten voor ouderen in het dorpshuis.
- In Voorst bij woonzorgcentrum 'De Benring' is de Woonzorgcoöperatie actief om allerlei vrijwilligersactiviteiten te coördineren.
- Posterenk organiseert in gebouw 'Bethel' activiteiten voor o.a. ouderen.
- In diverse kernen zijn ouderensozen (7), ouderenbonden (2) en vrouwenverenigingen (9) actief.

Formeel gezien hebben deze initiatieven niet het etiket algemene voorzieningen in het kader van de Wmo. Wel dragen de ontmoetingsplekken bij aan het tegengaan van eenzaamheid en het eerder herkennen van een hulpvraag van mensen.

De insteek van de gemeente is dat alles wat de samenleving zelf aan ontmoeting organiseert, welkom is. De gemeente is voorzichtig met het inzetten van professionals omdat dit tot gevolg kan hebben dat vrijwilligers afhaken. De kunst is dat de professionals de vrijwilligers juist stimuleren, zoals vroeger in het club- en buurthuiswerk en het jongerenwerk. Gespreksdeelnemers geven aan dat de gemeente ze nog te weinig doet aan het faciliteren van ontmoeting en het tot ontwikkeling brengen van algemene voorzieningen.

Het overzicht hiervoor laat zien dat er groei zit in het organiseren van ontmoetingsplekken in de dorpen en kernen. Dorpscontactpersonen werken hieraan mee ieder naar de lokale mogelijkheden. De dorpscontactpersonen zouden van elkaar kunnen leren.

Conclusies:

- *Er ligt een opgave om ouderen eerder te helpen: vooral de categorie ouderen die denkt het zelf nog wel te kunnen redden maar daar in de praktijk niet meer toe in staat is en de*

categorie ouderen die (te) terughoudend is om hulp te vragen. Het is lastig deze doelgroepen te bereiken.

- *Het is in elk geval nodig om als gemeente zicht te hebben op wat er speelt. Het gaat om het organiseren van een tijdige signalering. Dit vraagt een ontwikkeling naar meer samenwerking en betere doorverwijzing (huisartsen en praktijkondersteuners, wijkverpleegkundigen, thuiszorg, ouderenadviseurs, kerken, woningcorporatie IJsseldal Wonen en andere netwerken) en de verbinding met zorgmanagers van het Maatschappelijk Netwerk Voorst. Ouderenwerk heeft met iedereen boven de 75 jaar een gesprek, maar dat is niet voldoende voor als mensen echt hulpbehoevend worden. Huisbezoeken zijn noodzakelijk.*
- *Het gemeentelijk preventiebeleid biedt de mogelijkheid om naar behoefte ontmoetingsplekken te ondersteunen; een goede spreiding van ontmoetingsplekken over de kernen en toegankelijkheid voor ouderen is van belang. Ook van wat vrijwilligers op die ontmoetingsplekken zien kan een signalerende werking naar de zorgprofessionals en de gemeente uit gaan (door verbinding van ontmoetingsplekken met de zorgmanagers van het Maatschappelijk Netwerk Voorst).*

4.2.4 Dagbesteding en de mantelzorg en vrijwilliger

Ontlasten mantelzorg

Ontlasten van mantelzorgers is in het kader van de Wmo 2015 een belangrijk criterium voor de indicatie dagbesteding. "Bij de AWBZ moest je naar de "kale" cliënt in de kale kamer kijken. Bij de Wmo mag je naar de omgeving en de situatie kijken, ook naar wat de mantelzorg aan kan." Dat is een groot winstpunt van de Wmo. Voorst past dit indicatiecriterium in de praktijk veelvuldig toe.

In het indicatiegesprek gaat het met name over de dagindeling van de cliënt en de mantelzorg. Als bijvoorbeeld blijkt dat

iemand niet meer alleen thuis kan zijn en de mantelzorg 24 uur per dag bezig is met de cliënt, is dat een belangrijke reden voor toewijzing van dagbesteding. Huisartsen verwijzen ook door naar het Wmo-loket als de mantelzorg overbelast is. Een andere indicatie kan bijvoorbeeld zijn het feit dat de thuiszorg al zes keer per dag langs komt. De dagbesteding kan dan een gedeelte van de zorg overnemen, zodat de thuiszorg bijvoorbeeld nog maar twee keer per dag hoeft te komen.

Eén van de deelnemers geeft aan dat er nauwelijks gebruik gemaakt wordt van respijtzorg. Dat komt omdat deze zorg intramuraal is en mantelzorgers hun geliefde (partner of kind) daar niet naar toe willen brengen.

Vraag naar mantelzorgers en vrijwilligers

Volgens de nota Mantelzorg en vrijwillige inzet²⁰ is 11 procent van de Voorster bevolking tussen 19 en 65 jaar mantelzorger. 14 procent van de inwoners ouder dan 65 jaar ontvangt mantelzorg. Naarmate de hulpvraag van ouderen toeneemt, zijn steeds meer vrijwilligers en mantelzorgers nodig die een zorgende dan wel signalerende functie hebben. Ook om financiële redenen -het betaalbaar houden van de zorg- is de inzet van mantelzorgers en vrijwilligers onmisbaar.

De CMO constateert tevreden dat in Voorst veel inwoners betrokken zijn bij mantelzorg en/of vrijwilligerswerk.

Uitdaging is om voldoende vrijwilligers en mantelzorgers te vinden om in de sociale ontmoeting en de zorg een rol te blijven spelen. Een van de wijkverpleegkundigen is somber en verwacht een afnemende belangstelling voor vrijwilligerswerk. Anderen zien kansen. Bij voorbeeld door vitale senioren in te zetten bij activiteiten voor kwetsbare ouderen.

De CMO vraagt de gemeente hierbij toekomstgericht te blijven denken: kunnen vitale ouderen, vanwege hun leeftijd, over vijf of tien jaar nog een bijdrage leveren of zijn zij dan zelf afhankelijk? Belangrijk is dat mensen bij hun vrijwilligerswerk of mantelzorg een stukje voldoening terug krijgen.

Een zorgverlener ziet perspectief in het (meer) inzetten van mensen met afstand tot de arbeidsmarkt in het vrijwilligerswerk. Het afschuiven van professionele zorg naar vrijwilligers wijzen de deelnemers af. Wat professionele zorg vereist moet ook door professionals gedaan worden.

Een enkele dorpscontactpersoon is van mening dat er scherper grenzen gesteld kunnen worden aan de inzet van vrijwilligers. Zij kunnen geen taken op zich nemen die onder normale omstandigheden door professionals worden uitgevoerd.

Conclusies:

- *ontlasting van de mantelzorger telt terechtaf zwaar mee als criterium voor toewijzing van dagbesteding;*
- *de gemeente en zorgaanbieders worden uitgedaagd na te denken over wat zij nu en in de toekomst kunnen doen om aan de vraag naar vrijwilligers en mantelzorgers in de zorg te voldoen.*

²⁰ Nota Mantelzorg en vrijwillige inzet Voorst, vastgesteld gemeenteraad 1 februari 2016

Bijlage 1 Toetsing aan het normenkader

Het opgestelde normenkader vloeit voort uit de geformuleerde hoofd- en subvragen voor dit onderzoek.

In het onderzoek is beoordeeld in hoeverre dit normenkader toetsbaar is en in hoeverre de gemeente aan het normenkader voldoet.

Ter beoordeling van de invulling van de norm worden de volgende oordelen toegekend met een toelichting daarop:

- voldoet aan de norm;
- voldoet deels aan de norm;
- voldoet niet aan de norm.

De rekenkamercommissie wijst erop dat niet alle opgenomen normen één-op-één zijn terug te leiden tot door de gemeenteraad vastgesteld beleid. Een aantal normen is door de rekenkamercommissie en het onderzoeksbureau op basis van professionele kennis geformuleerd.

Bovendien is de beoordeling gemaakt op basis van ruim twee jaar ervaring met de uitvoering van de taak dagbesteding in een vernieuwde Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo).

Een termijn van vijf jaar is redelijk om een volledig beeld te vormen van de wijze waarop gemeente en zorgaanbieders de nieuwe taken uitvoeren en gewenste transformaties realiseren.

Normenkader Wmo dagbesteding gemeente Voorst

Beleid gemeente			
Doeltreffendheid	Norm	Oordeel norm	Toelichting
visie en definitie	1. er is een visie voor dagbesteding in het gemeentelijk WMO-beleid	voldoet niet	er is in het algemeen aansluiting bij landelijk beleid WMO; er is gemeentelijk WMO-beleid geformuleerd. Voor dagbesteding is hierbinnen geen aparte visie of missie geformuleerd
	2. de gemeente heeft een eigenstandig thema voor dagbesteding in het WMO-beleid geformuleerd	voldoet deels	voor dagbesteding is geen aparte visie of missie geformuleerd; wel apart in uitvoeringsregels opgenomen
doelen	3. het beleid voor dagbesteding is vertaald in doelen die helder en meetbaar zijn	voldoet deels	de doelen zijn niet in beleidsregels geformuleerd, maar wel in uitvoering gehanteerd. Doelen zijn niet meetbaar geformuleerd
	4. doelen zijn geoperationaliseerd in bruikbare indicatoren	voldoet niet	er zijn geen bruikbare indicatoren geformuleerd
	5. de gewenste resultaten zijn benoemd	voldoet niet	gewenste resultaten van doelen zijn niet benoemd
	6. effecten van de doelen zijn inzichtelijk	voldoet niet	effecten van doelen zijn niet inzichtelijk gemaakt
doelgroepen	7. de omvang en samenstelling van de doelgroep(en) zijn bekend	voldoet	bereikte doelgroepen zijn bekend
	8. formulering doelen per doelgroep, naar beoogd en bereikt	voldoet niet	er is geen algemeen inzichtelijk beeld beschikbaar waarin de doelen per doelgroep zijn benoemd
	9. gespreide/voldoende aandacht voor alle doelgroepen	voldoet niet	er is geen zicht op aard en omvang potentiële doelgroep er is geen algemeen inzichtelijk beeld beschikbaar waarin de doelen per doelgroep zijn benoemd
	10. helder onderscheid naar	voldoet	er is geen algemeen inzichtelijk

	doelgroepen	niet	beeld beschikbaar waarin de doelen per doelgroep zijn benoemd
bereik	11. doelgroepen/inwoners worden goed geïnformeerd over toeleiding tot gebruik dagbesteding	voldoet	de informatie is goed te vinden en het Kulturhus is goed toegankelijk
	12. het niet-gebruik van dagbesteding is inzichtelijk	voldoet niet	er is bij de gemeente geen kwantitatief zicht op het aantal inwoners dat gebruik maakt of zou willen maken van algemene voorzieningen. De potentiële doelgroep blijft als zodanig uit beeld bij de gemeente
	13. de gemeente stuurt in verdeling algemene en maatwerkvoorzieningen	voldoet niet	sturing in verdeling algemene en maatwerk-voorzieningen is niet mogelijk vanwege gebrek aan aanbod AV dagbesteding. Sturing door gemeente op gebruik is ook deels niet mogelijk omdat algemene voorzieningen zonder indicatie toegankelijk zijn
	14. de gemeente draagt zorg voor toegankelijke en bereikbare dagbesteding voor relevante doelgroep	voldoet	er is aanbod van dagbesteding voor verschillende doelgroepen op verschillende locaties
prestaties	15. de activiteiten en prestaties die zijn ingezet zijn duidelijk	voldoet	activiteiten en te verwachten prestaties van organisaties zijn verwoord in raamovereenkomsten
	16. er is inzicht in diverse regelingen in WMO-beleid en dagbesteding	voldoet	beleidsregels en toepassing zijn beschreven en op basis van ervaringen aangepast en helder gemaakt
	17. er is zicht op bijdrage activiteiten aan bereik van geformuleerde doelen	voldoet niet	de gemeente houdt geen overzichten bij van inzet en bereik van activiteiten in het licht van doelen
	18. er is zicht op bijdrage aanbod van dagbesteding aan eigen kracht, zelfredzaamheid en zelfregie gebruiker	voldoet niet	er is geen systematisch zicht op bereik van doelen bij cliënt. Voor het merendeel van de geïndiceerde cliënten is een beschikking afgegeven van vijf jaar. De evaluaties hebben nog

			niet plaatsgevonden
	19. er is zicht op bijdrage aanbod van dagbesteding aan ontlasting mantelzorger	niet te beoordelen	de gemeente heeft geen zicht op de mate waarin de mantelzorger feitelijk wordt ontlast
	20. er is zicht op dat aanbod van dagbesteding inspeelt op specifieke doelgroepenkenmerken	voldoet deels	de informatie is deels beschikbaar op de site van de aanbieders
	21. er is zicht op dat aanbod van dagbesteding leidt tot al dan niet tevredenheid gebruikers	voldoet (deels)	een deel van de aanbieders voert klanttevredenheids-onderzoeken uit. Deze zijn op aanvraag beschikbaar
	22. in het zorgaanbod dagbesteding is een transformatie in gang gezet gericht op meer zelfredzaamheid van gebruikers	voldoet niet	er is geen transformatie van maatwerk naar algemene voorzieningen; er is geen systematisch zicht op toe- of afname van zelfredzaamheid doelgroep

Doelmatigheid	Norm	Oordeel norm	Toelichting
integraal beleid	23. beleid voor dagbesteding wordt in samenhang met andere onderwerpen in Wmo-beleid ontwikkeld en uitgevoerd	voldoet	dagbesteding is ingepast in breder Wmo-beleid. Klantmanagers Wmo en Participatiewet (werk en inkomen) overleggen met elkaar
samenwerking	24. de gemeente is bekend met relevante externe organisaties die bij doelgroep betrokken zijn	voldoet	er is zicht op aanbieders van dagbesteding voor doelgroep
	25. er zijn duidelijke formele afspraken met externe organisaties	voldoet (deels)	In raamovereenkomsten met organisaties zijn globale afspraken gemaakt over aanbod; sturing op samenwerking in aanbod ontbreekt nog
financieel; kosten en baten	26. er is helder inzicht in programma- en uitvoeringskosten van Wmo-beleid/dagbesteding	voldoet	er is zicht op programma- en uitvoeringskosten dagbesteding via registratiesysteem
	27. beleid is uitgevoerd binnen budget/beschikbare middelen	voldoet	de kosten van de uitvoering van dagbesteding passen binnen gereserveerd totaalbudget van Wmo
	28. er is een relatie aan te geven tussen kosten en gerealiseerde doelstellingen	voldoet niet	er is zicht op relatie kosten en inzet voor typen dagbesteding (licht, medium en complex). Er is geen zicht op relatie kosten en doelstelling bij individuele cliënt
	29. subsidies voor aanbod dagbesteding zijn helder en omschreven	voldoet deels	ondersteuningskosten voor dagbesteding in maatwerkvoorzieningen zijn beschreven; subsidies voor dagbesteding in algemene voorzieningen zijn niet inzichtelijk
	30. aanbod van dagbesteding staat in verhouding tot kosten	voldoet	de tarieven per cliënt per uur zijn transparant voor wat betreft de maatwerkvoorzieningen. Dat geldt niet voor de algemene voorzieningen en ontmoetingsplekken
	31. er is zicht op eigen bijdragen gebruikers en effecten daarvan voor gebruikers en aanbod	voldoet niet	er is een regeling en zicht op eigen bijdrage dagbesteding; er is geen zicht op effecten daarvan voor

			potentiële gebruikers
	32. er vindt monitoring plaats van onderscheiden financiële regelingen, in relatie tot uitgevoerde activiteiten, resultaten en effecten	voldoet niet	er is een monitoring van financiële regelingen; verantwoording inzet voor maatwerk dagbesteding alleen op basis van input/ uren indicaties, er is geen zicht op resultaten en effecten. Sturing op budget en resultaat nog als beleidsvoornemen

Bijlage 2 Gebruikers en aanbod van dagbesteding Voorst²¹

Gebruikers van dagbesteding Wmo gemeente Voorst vanaf 1-1-2015
en met indicatie tot minimaal 31-12-2016

	N	%
Geslacht		
man	72	46%
vrouw	85	54%
totaal	157	100%
Leeftijd		
18-29	14	9%
30-39	5	3%
40-49	4	3%
50-59	7	4%
60-69	14	9%
70-79	29	19%
80 jaar en ouder	84	53%
	157	100%
Vorm van dagbesteding		
licht	52	33%
medium	71	45%
complex	34	22%
		100%
met vervoer	94	
(waarvan met rolstoelvervoer)	14	

Omvang dagbesteding

²¹ Op basis van registratie gemeente Voorst; bewerking en analyse door BBSO.

	N	%
0-8 uur	28	18%
9-16	64	41%
17-24	36	23%
25-32	16	10%
33-40	13	8%
Totaal	157	100%

Aanbieders en aantal cliënten dagbesteding

	N	%
Stichting Mens en Welzijn	64	40,8
Zorggroep Apeldoorn	34	21,7
Stichting Siza	11	7,0
Stichting de Passerel	9	5,7
Trimenzo	9	5,7
Zorgboerderij Daarom	6	3,8
Zozijn Compleet	5	3,2
GGNet	4	2,5
's Heerenloo	4	2,5
ABC de Cirkel	1	0,6
Atelier ARToMoNDo de Fermerie	1	0,6
Coöperatie Boer en Zorg	1	0,6
Interakt Contour Groep	1	0,6
JP van den Bent Stichting	1	0,6
Manege Voorst – De Vrijbuiters	1	0,6
RIWIS	1	0,6
SOVM (Buitenplaats de Poel)	1	0,6
Stichting de Parabool	1	0,6

Tactus	1	0,6
Zorgboerderij Kraamgo	1	0,6
Totaal	157	100%

Aanbieders en vorm van dagbesteding (aantal cliënten)

	licht	medium	complex	N
Stichting Mens en Welzijn	34	30	-	64
Zorggroep Apeldoorn	-	14	20	34
Stichting Siza	-	8	3	11
Stichting de Passerel	3	6	-	9
Trimenzo	5	2	2	9
Zorgboerderij Daarom	-	1	5	6
Zozijn Compleet	1	2	2	5
GGNet	2	-	2	4
's Heerenloo	2	2	-	4
ABC de Cirkel	-	1	-	1
Atelier ARToMoNDO de Fermerie	-	1	-	1
Coöperatie Boer en Zorg	1	-	-	1
Interakt Contour Groep	-	1	-	1
JP van den Bent Stichting	1	-	-	1
Manege Voorst – De Vrijbuiters	1	-	-	1
RIWIS	-	1	-	1
SOVM (Buitenplaats de Poel)	-	1	-	1
Stichting de Parabool	1	-	-	1
Tactus verslavingszorg	1	-	-	1
Zorgboerderij Kraam 90	-	1	-	1
Circulus				
Zorgkwekerij Menkveld				
Totaal	52	71	34	157

Aanbieders, vorm van dagbesteding en subsidie (2016)

	licht	medium	complex	N	Bedrag	Gemid bedrag per cliënt
Stichting Mens en Welzijn	34	30	-	64	466.000	7.281,25
Zorggroep Apeldoorn	-	14	20	34	466.000	13.705,88
Stichting Siza	-	8	3	11	114.000	10.363,64
Stichting de Passerel	3	6	-	9	108.000	12.000,00
Trimenzo	5	2	2	9	79.000	8.777,78
Zozijn Compleet	1	2	2	5	65.000	13.000,00
GGNet	2	-	2	4	58.000	14.500,00
's Heerenloo	2	2	-	4	47.000	11.750,00
Zorgboerderij Daarom	-	1	5	6	43.000	7.166,67
Zorgboerderij Kraam 90	-	1	-	1	16.000	16.000,00
Interakt Contour Groep	-	1	-	1	14.000	14.000,00
ABC de Cirkel	-	1	-	1	11.000	11.000,00
JP van den Bent Stichting	1	-	-	1	11.000	11.000,00
Stichting de Parabool	1	-	-	1	10.000	10.000,00
RIWIS	-	1	-	1	9.000	9.000,00
SOVM (Buitenplaats de Poel)	-	1	-	1	8.000	8.000,00
Circulus					7.000	
Tactus verslavingszorg	1	-	-	1	6.000	6.000,00
Atelier ARToMoNDo de Fermerie	-	1	-	1	5.000	5.000,00
Coöperatie Boer en Zorg	1	-	-	1	5.000	5.000,00
Zorgkwekerij Menkveld					4.000	
Manege Voorst - De Vrijbuiters	1	-	-	1	3.000	3.000,00
Totaal	52	71	34	157	1.555.000	

Looptijd vastgestelde indicaties Wmo dagbesteding in aantal jaren

	Frequency	Percent	Cumulative Percent
0-1 jaar	10	6,4	6,4
1-2 jaar	22	14,0	20,4
2-3 jaar	3	1,9	22,3
3-4 jaar	6	3,8	26,1
4-5 jaar	4	2,5	28,7
5-6 jaar	108	68,8	97,5
> 6 jaar	4	2,5	100,0
Total	157	100,0	

Gebruikers van dagbesteding naar leeftijd en geslacht gemeente Voorst (absoluut)

Geslacht * leeftijdcat								
	leeftijdcat							Total
	18-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-79	80 en ouder	
Man	12	3	2	2	7	14	32	72
Vrouw	2	2	2	5	7	15	52	85
Total	14	5	4	7	14	29	84	157

Gebruikers van dagbesteding naar geslacht en aard van aanbod dagbesteding gemeente Voorst

Geslacht * product					
		product			Total
		lichte dagbesteding	medium dagbesteding	complexe dagbesteding	
Man	Count	17	38	17	72
	% within Geslacht	23,6%	52,8%	23,6%	100,0%
	% of Total	10,8%	24,2%	10,8%	45,9%
Vrouw	Count	35	33	17	85
	% within Geslacht	41,2%	38,8%	20,0%	100,0%
	% of Total	22,3%	21,0%	10,8%	54,1%
Total	Count	52	71	34	157
	% within Geslacht	33,1%	45,2%	21,7%	100,0%
	% of Total	33,1%	45,2%	21,7%	100,0%

Vorm van dagbesteding naar leeftijd cliënt (in %)

(N=157)	jonger dan 70 jaar	70 jaar en ouder	Totaal
licht	34	33	33
medium	57	41	45
complex	9	26	22
	100	100	100

Looptijd vastgestelde indicaties Wmo dagbesteding in aantal jaren naar leeftijd cliënt (in %)

(N=157)	jonger dan 70 jaar	70 jaar en ouder	Totaal
0-1 jaar	9	5	6
1-2 jaar	34	6	14
2-3 jaar	5	1	2
3-4 jaar	2	4	4
4-5 jaar	0	4	2
5 jaar of meer	50	80	72
Totaal	100	100	100

Bijlage 3 Aanbieders dagbesteding Wmo Voorst

In de tabel is een overzicht opgenomen van (zorg)organisaties die een maatwerkvoorziening voor -onder meer- de inwoners van Voorst dagbesteding (willen) aanbieden. In de eerste kolom zijn de organisaties die feitelijk cliënten uit de gemeente Voorst geïndiceerde dagbesteding in een maatwerkvoorziening aanbieden blauw gearceerd (in 2017 zijn dit twintig organisaties). In de andere kolommen is door middel van de caramellekeurige arcering aangegeven welke vorm van dagbesteding zij aanbieden.

Aanbieders dagbesteding Wmo gemeente Voorst	Dagbesteding licht	Dagbesteding medium	Dagbesteding complex
A&S Groep			
ABC de Cirkel			
Almira Zorg en Welzijn			
Ambiq			
Antonia's Zorg			
Atelier ARToMoNDo De Fermerie			
Atelier de Verbeelding Wilp	recent		
Atlant Zorggroep			
Autismehuis			
BeaBoog			
Beter Thuis Wonen Thuiszorg	recent	recent	recent
Bewegen bij Buitenhuis			
BiOns			
Bizim Zorg BV			
Campus Jeugdzorg, Stichting			
CasesToCare			
Circulus-Berkel B.V.			
Coöperatie Boer en Zorg			
Coöperatie Zorg Dichtbij	Opgezegd per 1-7-2016, contract tot 1-1-2017		
De Dobbelt, Gezinshuis en Kinderopvang			
DeSeizoenen (Care Shared Services)	recent	recent	recent

Aanbieders dagbesteding Wmo gemeente Voorst	Dagbesteding licht	Dagbesteding medium	Dagbesteding complex
Dimence groep		recent	recent
Driekant			
ERD Begeleiding en Advies			
FlexZorg			
Frá Limgardur Heerde			
Galerie HK Kunstbedrijf			
Gelder Thuiszorg			
GGNet			
HalteZ			
Het dagelijks bestaan			
Hier, Stichting			
Hiphuis, het			
Home Instead Thuiszorg DLZ			
Humanitas DMH			
Intens Zorg Twente, Stichting (SIZT)			
Intenzie			
Interakt Contour Groep			
IrisZorg			
JP van den Bent Stichting			
Klaver4you			
Koperen Ezel, De			
Leger des Heils Gelderland			
Laverna dagbesteding Zorg en Welzijn			
Lijn5			
Marije Bosman			
Mens en Welzijn Voorst			
MenTrainingSalland leer/zorgboerderij			
Neda Huis BV / Kommak			
Nevin Ugur Advies en Begeleiding			

Aanbieders dagbesteding Wmo gemeente Voorst	Dagbesteding licht	Dagbesteding medium	Dagbesteding complex
Nuncaut maatwerk in jongerenbegeleiding			
Nusantara Zorg			
Onderdak, Stichting			
Ontmoeting, Stichting			
Oog voor Verlies			
Parabool, de			
Passerel, de			
PAUW			
PGVZ BV			
Riwis Zorg & Welzijn			
s Heeren Loo			
Siza			
SOVM (Buitenplaats de Poel)			
Tactus Verslavingszorg			
Thuiszorg Waalstad			
Thuray B.V. h.o.d.n. Special Worx			
Trimenzo			
Tugra Zorg en Welzijn			
Veilige Have, de			
Vitaal Thuiszorg			
Wisselwerking Stedendriehoek, Stichting			
Woonzorgcombinatie Overijssel (WZCO)			
ZeS op maat	wordt beëindigd per 1-7-2017		
ZonderZorg			
Zorg+ (voorheen Mozorg)			
Zorgboerderij Daarom			
Zorgboerderij De Oldenhof			
Zorgboerderij De Wilgenhof			
Zorgboerderij Hof Noord Empe			

Aanbieders dagbesteding Wmo gemeente Voorst	Dagbesteding licht	Dagbesteding medium	Dagbesteding complex
Zorgboerderij Kraam 90			
Zorgboerderij Van 't Hooiland			
Zorgboerderij Vergeet me Nietjes			
Zorgburo Maatwerk B.V.			
Zorggroep Achterhoek			
Zorggroep Apeldoorn en omstreken			
Zorgkwekerij Menkveld			
Zorgmanege De Vrijbuiters (Manege Voorst)			
Zorgnetwerk Op Maat			
Zozijn Zorg			

Bijlage 4 Wijze van bekostiging dagbesteding Wmo²²

Op landelijk niveau zijn drie uitvoeringsvarianten voor de wijze van bekostiging ontwikkeld.²³ Dit zijn een inspanningsgerichte, taakgerichte en outputgerichte wijze van bekostiging. Gemeenten hebben zich inmiddels geconformeerd aan het gebruik van deze landelijke standaarden. De huidige raamovereenkomsten in de gemeente Voorst gaan voornamelijk uit van een inspanningsgerichte bekostiging. Deze biedt een basis voor het toekennen van zorg- en ondersteuningsproducten, maar biedt volgens de gemeente nog weinig prikkels tot transformatie.

De wijze van bekostiging volgt op de manier waarop gemeenten willen sturen. Deze sturing moet in het teken staan van het bieden van ruimte aan zorgaanbieders om zo goed mogelijk de vraag van hun cliënten te kunnen beantwoorden. Op dit moment lijken aanbieders te verschillen in hun voorkeuren voor een bepaalde bekostiging en de ruimte die zij ervaren. Sturing en bekostiging zijn dan ook belangrijke gespreksonderwerpen tijdens de komende aanbesteding bij de gemeente Voorst.

De eerste stap in doorontwikkeling van sturing en bekostiging is de inrichting van resultaatsturing. Ongeacht de bekostigingsvorm die gekozen wordt, willen gemeenten meer sturen op resultaat. Essentiële voorwaarden voor resultaatsturing zijn het stellen van goede doelen vooraf, het bepalen of de zorg en ondersteuning succesvol is geweest, in hoeverre dit wel of niet kan worden toegerekend aan de inzet van de zorgaanbieder en welke (financiële) consequenties dit heeft. Vervolgens moet een keus worden gemaakt voor de meest passende bekostigingsvorm.

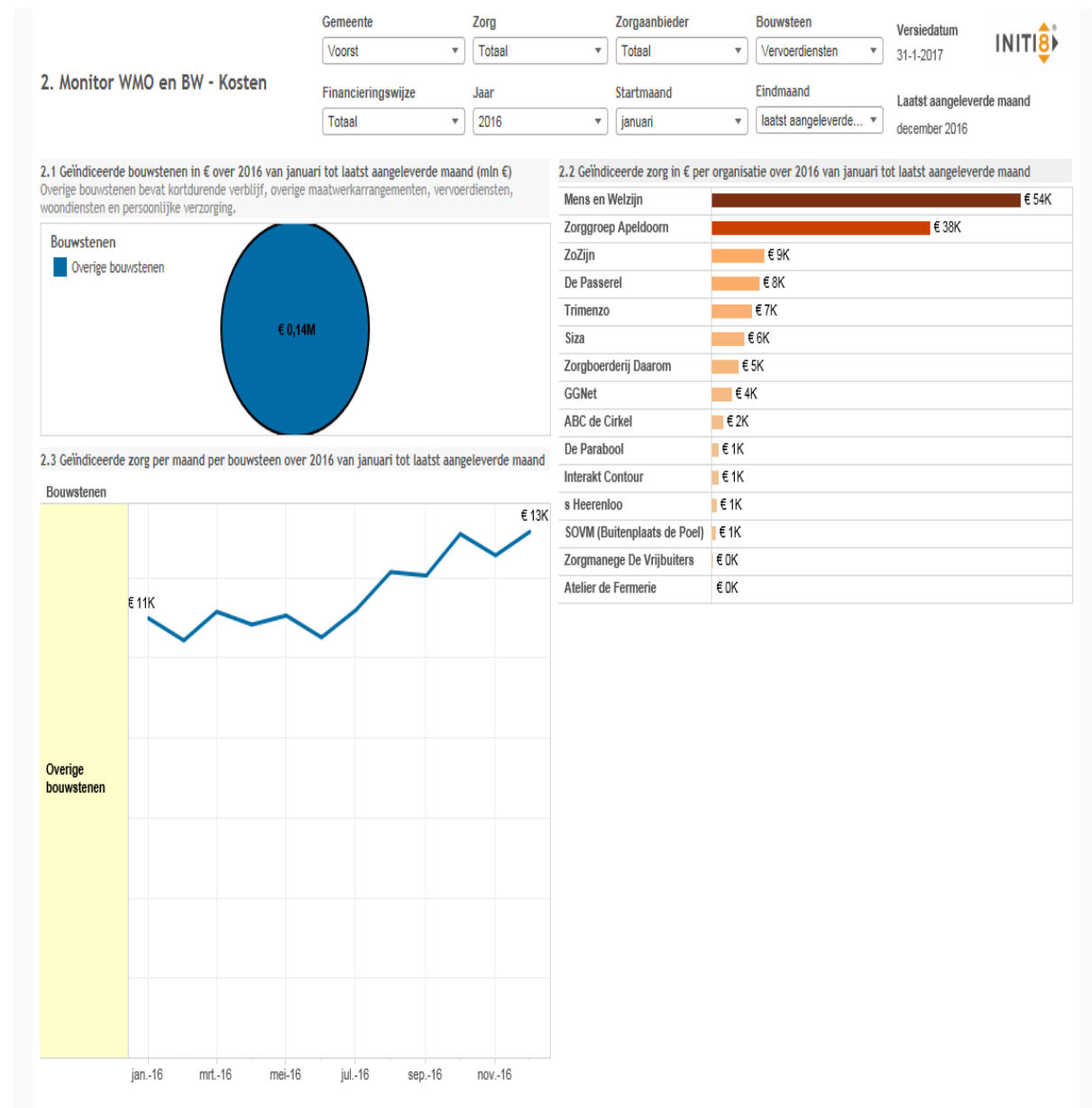
Dit betekent dat allereerst resultaatsturing moet worden ontwikkeld en op basis daarvan een passende wijze van bekostiging. Voorafgaand aan 2019 voert de gemeente Voorst pilots uit om resultaatsturing en outputgerichte bekostiging te ontwikkelen in de praktijk. Deze pilots moeten meer informatie opleveren over de ruimte die toegangen en aanbieders ervaren, maar ook informatie over trajecten en cliëntprofielen: wat zijn veelvoorkomende zorgvragen, met combinaties van zorg- en ondersteuningsproducten. Tot slot, moeten pilots meer zicht op de financiële consequenties (monitoring) en de technische uitvoerbaarheid van resultaatsturing en outputgerichte bekostiging opleveren.

Op deze manier wil de gemeente Voorst zorg dragen voor een nieuwe raamovereenkomst per 1 januari 2019 met meer resultaatsturing. De basis van de raamovereenkomst zal inspanningsgericht zijn, maar waar op onderdelen meerwaarde te behalen valt, zal sprake zijn van outputgerichte bekostiging. Bovendien bestaat de mogelijkheid om binnen de looptijd van de nieuwe raamovereenkomst zorg- en ondersteuningsproducten tussentijds om te zetten naar outputgerichte bekostiging.

²² Bron: Inkoopnota 2019 gemeente Voorst.

²³ <https://vng.nl/files/vng/20150812-handreiking-uitvoeringsvarianten-iWmo-ijw.pdf>

Bijlage 5 Info vervoer dagbesteding

Bijlage 6 Impressie van aanbod organisaties van dagbesteding

In het kader van het onderzoek naar de werking van dagbesteding in Voorst, zijn interviews afgenomen en een aantal instellingsbezoeken gebracht aan aanbieders van dagbesteding. We geven een korte impressie van dit aanbod.

De Barnte biedt dagbesteding aan mensen met dementie. De Barnte bestaat sinds 1996 en is de laatste 12½ jaar gehuisvest in het centrum van Twello. Er is een centrale ruimte met tafels die in drie groepen zijn opgesteld, een open keuken, bewegingsapparatuur en ruststoelen. Hier vinden de activiteiten plaats, wordt de lunch -in samenwerking met sommige cliënten- voorbereid en gegeten en kunnen de mensen na de lunch rusten.

Aangrenzend aan de activiteitenruimte bevindt zich een groot terras, met tafels en stoelen en een eigen kruidentuin. Aanvullend is een kleine activiteitenruimte beschikbaar en een aparte rustruimte met een bed, voor de mensen die meer nodig hebben dan een gemakkelijke stoel.

De mensen die gebruik maken van de dagbesteding van de Barnte komen een gehele dag, variërend van één tot maximaal vijf dagen per week. Naast de dagelijkse lunch, is er iedere dag tijd ingeruimd voor beweging, voor gezamenlijk koffiedrinken en voor een activiteit zoals bijvoorbeeld vogelhuisjes maken of puzzelen.

Dagelijks zijn twee professionals en minimaal één vrijwilliger verantwoordelijk voor de zorg van de cliënten. Gemiddeld zijn 18 cliënten per dag aanwezig.

De aanvraag voor dagbesteding wordt meestal gedaan door iemand uit de omgeving van de cliënt; bijvoorbeeld de mantelzorger of de verpleegkundige van de thuiszorg. De dagbesteding in de Barnte biedt de cliënten structuur en een plezierige dag.

De Kruidentuin is een kwekerij aan de rand van Twello waar tuin- en kamerplanten worden gekweekt. Naast de kwekerij is in de Kruidentuin ook een kaarsenmakerij en een winkel aanwezig. De deelnemers zijn mensen met een verstandelijke beperking, mensen met een psychosociale en/of psychiatrische beperking en mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Sinds 2015 biedt de Kruidentuin op dinsdag en vrijdag ook dagbesteding aan ouderen met bijvoorbeeld dementie, niet aangeboren hersenafwijkingen of psychosociale problematiek.

Waar de dagbesteding voor de jongeren een arbeidsmatig karakter heeft, geldt dat niet voor de groep ouderen. De dagbesteding voor de groep ouderen biedt structuur en (creatieve) activiteiten.

De Kruidentuin doet denken aan een grote kas, waar de verschillende lichte ruimtes met elkaar in open verbinding staan. Dit bevordert ook de integratie van de diverse doelgroepen. De dagbesteding voor de ouderen biedt naast ontmoeting en groepsactiviteiten ook ruimte voor interactie met de andere groepen. Een voorbeeld hiervan is de gezamenlijke sportactiviteiten die worden georganiseerd door de activiteitenbegeleiders van de verschillende doelgroepen.

De belangrijkste doelen voor de dagbesteding voor de groep ouderen zijn het voorkomen dat mensen in een isolement komen en vereenzamen, het ontlasten van de mantelzorger en het actief houden (onder andere door samen te bewegen en geheugentraining). De groep bestaat uit acht tot elf cliënten, onder begeleiding van een professionele activiteitenbegeleider en een mbo-stagiaire. De ouderen worden opgehaald en aan het einde van de dag weer naar huis gebracht.

Stichting de Kringloopwinkel is een zelfstandige kringloopwinkel in Twello die in 2008 is gestart. In de Kringloopwinkel is een winkel in tweedehandsgoederen en -kleding gevestigd en een koffi corner. Voor de winkel worden iedere dag nieuwe spullen aangeleverd die goed moeten worden uitgezocht, gerepareerd en uitgestald. De Kringloopwinkel is een erkend leerbedrijf. Vanuit verschillende richtingen werken er mensen met een (grote) afstand tot de arbeidsmarkt. Met ingang van april 2017 zijn twee mensen vanuit de Wmo gestart met dagbesteding bij de Kringloopwinkel. Daar is wel wat werk aan vooraf gegaan voordat deze mensen onder de noemer van dagbesteding via de gemeente aangenomen konden worden.

Het werk dat gedaan moet worden hangt af van de inbreng en de drukte in de winkel. De winkel moet netjes, gepoetst en opgeruimd zijn.

De kringloopwinkel is een familiebedrijf met vier vaste professionele krachten. Het grootste deel van de begeleiding van de cliënten is in handen van de eigenaresse. Daarnaast werken er 50 vrijwilligers, die ook een deel van de begeleiding op zich nemen. Ook begeleiden de cliënten elkaar: degenen die er al langer werken, werken de nieuwelingen in.

De filosofie van de Kringloopwinkel is 'kijk naar wat mensen wél kunnen'. De doelgroep is dan ook erg gevarieerd. Iedereen kan iets anders. Er is geen selectie op leeftijd of beperking. De cliënten voelen zich veilig en vertrouwd. Hoewel de aard van de organisatie niet heel gestructureerd is en een behoorlijke mate van zelfstandigheid en kwaliteit wordt gevraagd, aarden de meeste cliënten toch goed. Het feit dat ze van betekenis zijn en echt werk doen, is voor hen van belang. Door de aard van het werk is er geen vaste dagindeling.

Martinushof in Twello biedt activiteiten aan ouderen (75+) met uiteenlopende kenmerken zoals dementie, ziekte van Parkinson of een psychiatrische beperking. De meeste cliënten blijven meerdere jaren. De frequentie varieert van één dag tot maximaal vier dagen per week.

Door de vaste dagindeling biedt de Martinushof structuur aan de dag. De dagbesteding vindt plaats in één centrale ruimte. Bij mooi weer is het mogelijk naar buiten te gaan (terras of beweegtuint). Naast activiteiten zoals geheugentraining en gezelschapsspellen, hoort een gezamenlijke maaltijd bij het aanbod. De begeleiding (één professional en een stagiaire) zorgt ervoor dat de cliënten zelf nog de dingen blijven doen die ze kunnen (bijvoorbeeld tafeldekken en afruimen). Als het nodig is, worden andere professionals -een fysiotherapeut of een ergotherapeut- ingeschakeld voor een specifieke behandeling. Zij maken geen onderdeel uit van de dagelijkse dagbestedingsbegeleiding.

Voorheen was de dagbesteding elders gehuisvest, waar ook andere beroepskrachten -voor andere groepen- aanwezig waren. Het voordeel daarvan was dat zij een beroep op elkaar konden doen op momenten dat je meer handen of ogen nodig had. Bijvoorbeeld om een zwaarlijvige cliënt op bed te leggen.

In Martinushof zijn drie bedden beschikbaar voor degenen die in bed moeten rusten. Af en toe doen sommige cliënten mee met activiteiten van het trefpunt Duistervoorde. De ontmoeting met andere oudere wijkbewoners schenkt hen veel plezier.

Zodra de cliënten zijn opgehaald, start deel twee van de werkdag voor de activiteitenbegeleiding: de administratie. Naast de dagelijkse overdracht worden alle contacten met externen gerapporteerd (de thuiszorg, familie, mantelzorgers et cetera) en -met een lagere frequentie- kwartaalrapportages opgesteld en cliëntgesprekken uitgewerkt. De administratieve belasting is de laatste jaren toegenomen.

Kraam 90 in Beemte-Broekland maakt meubels op maat van steigerhout en sloophout. Het is een commercieel bedrijf dat sinds 2011 ook een zorgwerkplaats is door de toevoeging van dagbesteding. Kraam 90 biedt jonge mensen met een verstandelijke beperking een zinvolle dagbesteding. Op dit moment werken vier jongeren –zowel mannen als vrouwen– bij Kraam 90, die één ding gemeen hebben: in een gewoon bedrijf kunnen ze het niet bolwerken. Vanwege de kleinschaligheid van het bedrijf, is de doelgroep qua leeftijd op elkaar afgestemd. Kraam 90 benadrukt dat het belangrijk is dat deze groep jongvolwassenen met een beperking meedraait in de maatschappij en serieus meewerkt in de werkplaats en de winkel. De professionele begeleiding is de verantwoordelijkheid van de twee eigenaren.

Kraam 90 biedt duidelijkheid en overzicht, zodat de jongeren hun werk goed kunnen doen. Ze werken gewoon mee in de houtwerkplaats en in de tuin met de klussen die zich aandienen. Voorbeelden van werkzaamheden zijn het monteren van meubels, zagen, schuren, schoonmaken van sloophout of grasmaaien.

De cliënten komen gemiddeld vier dagen per week. Minder kan ook, dan hebben ze elders een andere dagbesteding. Aan de vaardigheden van de jongeren van Kraam 90 worden wel eisen gesteld: ze moeten met machines overweg kunnen, aanspreekbaar zijn en een minimale mate van fijne motoriek bezitten. Wat voor Kraam 90 belangrijk is, is dat de cliënten allemaal leren met elkaar te werken en samen te werken. De spierkracht van de een en het inzicht van de ander zijn even belangrijk.

Vanwege de ligging is er geen mogelijkheid om met openbaar vervoer Kraam 90 te bereiken. De cliënten komen met de taxi, anderen met de fiets en soms worden ze gehaald en gebracht vanuit het bedrijf.

Als verbeterpunt naar de gemeente Voorst noemt Kraam 90 de wijze van facturering. Die is op dit moment behoorlijk omslachtig. Tevens heeft Kraam 90 de indruk dat de gemeente niet in kaart heeft wie waar zit.

Trefpunt Duistervoorde is een ontmoetingsplek (algemene voorziening) binnen de woonzorginstelling Martinushof in Twello. Het is in feite een huiskamer waar voornamelijk wijkbewoners elkaar kunnen ontmoeten bij een van de vele activiteiten. Deze worden geïnitieerd en georganiseerd door een initiatiefgroep die zich samen met andere vrijwilligers hiervoor inzet. Terugkerende activiteiten zijn de dagelijkse koffiecorner, de wekelijkse gym op maandagmiddag, het Trefpunt Café -waarbij altijd entertainment wordt georganiseerd- en andere sociale activiteiten zoals bingo, zingen en bloemschikken.

De doelgroep wordt vooral gevormd door de (oudere) wijkbewoners die behoefte hebben aan laagdrempelige sociale activiteiten én in staat zijn op eigen gelegenheid naar het Trefpunt te komen. De ervaring is dat als mensen gebruik maken van soortgelijke ontmoetingsplekken, ze het langer volhouden zelfstandig te wonen. Ze ontmoeten mensen en er zijn er altijd wel een paar die hen onder hun hoede neemt.

Ontmoetingsplekken zorgen ervoor dat mensen wat later in de geïndiceerde dagbesteding terechtkomen. Een enkele keer doen cliënten van de dagbesteding (Martinushof) mee met de activiteiten van Trefpunt Duistervoorde. Deze interactie wordt wederzijds gewaardeerd.

Alvorens het gebruik van meer algemene voorzieningen te stimuleren, zijn er drie punten van zorg:

- het vervoer: niet iedereen is in staat op eigen gelegenheid vervoer te regelen;
- de inzet van professionals: de structuur die mensen nodig hebben vraagt om een gegarandeerde openstelling van de activiteiten. Zolang de activiteiten draaien op de inzet van louter vrijwilligers, is die continuïteit niet mogelijk;
- financieel risico voor de initiatiefnemers: zolang vrijwilligers financieel risico lopen (bijvoorbeeld vooruitbetaling van de huur voor een locatie) is de animo ervoor al verminderd.

Zozijn biedt begeleiding, zorg en ondersteuning aan mensen met een beperking (ontwikkelingsproblemen, verstandelijke beperking of NAH). Een van de dienstverleningsonderdelen is dagbesteding. De mensen die gebruik maken van de dagbesteding via Zozijn zijn vaak jongeren met een beperking die bij hun ouders wonen. Zozijn heeft in verschillende plaatsen ateliers, werkplaatsen en winkels. 'UniekKado' in Twello bijvoorbeeld is een atelier en winkel in het centrum van Twello. In het atelier maken de cliënten cadeaus en decoraties die in de winkel worden verkocht.

Ook in Twello bevindt zich 'De Engelenburg', een kleinschalige industriële werkplaats waar cliënten licht industrieel werk doen. Ieder jaar in november pakken cliënten hier de kerstpakketten van Zozijn in.

De werkzaamheden van de dagbesteding zijn zo persoonlijk mogelijk afgestemd op de individuele zorgvraag, de interesse en de vaardigheden van de cliënten. De dagbestedingsvormen liggen dan ook behoorlijk uit elkaar. Mensen gaan allemaal naar verschillende dagbesteding. In de dagbesteding worden ze begeleid door professionals. Er zijn wel vrijwilligers betrokken bij de dienstverlening, maar die zijn altijd ondersteunend aan de professionals. Zozijn werkt in gezamenlijke projecten met andere organisaties samen om hun cliënten beter van dienst te kunnen zijn.

Zozijn, en ook de andere aanbiederende organisaties, heeft geen goed gevoel bij de transformatie van lichte dagbesteding naar een algemene voorziening zolang de continuïteit hiervan niet kan worden gewaarborgd en de begeleiding in handen blijft van vrijwilligers. Deze doelgroep heeft volgens deze aanbieders van maatwerkvoorzieningen de zorg van professionele begeleiding nodig.

Zorgmanege de Vrijbuiters in Klarenbeek geeft begeleiding en dagbesteding individueel en in groepsverband aan kinderen en volwassenen met een verstandelijke beperking. De zorgmanege is onderdeel van Manege Voorst en gelegen aan het prachtige recreatiegebied Bussloo.

Zorgmanege de Vrijbuiters biedt jonge mensen met een verstandelijke beperking een zinvolle dagbesteding. De groene en natuurlijke omgeving, het contact met de dieren, de rust en de ruimte geven veel mogelijkheden om tot ontwikkeling te komen. De voorziening wil van betekenis zijn voor iedereen die minder makkelijk aansluiting vindt; dat gebeurt vanuit een liefdevolle, professionele en vakbekwame grondhouding. De zorgmanege heeft met acht gemeenten een raamovereenkomst voor het leveren van begeleiding en dagbesteding. De intentie is om het beste uit ieder kind en volwassene te halen. Door aan te sluiten bij haar of zijn talenten, wensen en mogelijkheden, kunnen zij daarmee een volgende stap zetten in hun ontwikkeling. De begeleiding wordt gedaan door professionals.

De werkzaamheden zijn zeer afwisselend en cliënten kunnen kiezen welke werkzaamheden hen aanspreken. De keuze bestaat uit:

- alle werkzaamheden rondom de dieren (stallen, voeren en dergelijke);
- onderhoud van buitenterrein, snoeien, vegen en dergelijke;
- koken en bakken; bereiden van maaltijden;
- klussen op en rond de manege, onder andere schilderen;
- schoonmaak van kantine en andere ruimten;
- helpen met de bardienst.

De cliënten komen gemiddeld drie á vier dagdelen per week. Minder kan ook, dan hebben ze elders een andere dagbesteding. Belangrijk is dat cliënten met elkaar samenwerken en sociale competentie kunnen en willen ontwikkelen. Daarnaast wordt steeds gekeken in hoeverre er arbeidsmatige prestatie gevraagd kan worden, dit om het gevoel van eigenwaarde en zelfstandigheid te vergroten. Het vragen van arbeidsmatige prestatie is altijd een uitdaging, daarom is deze plek ook zo geschikt voor dagbesteding, er kan heel veel maar er moet niets, er wordt nooit druk uitgeoefend hooguit uitgenodigd om tot een actie te komen.

Vanwege de ligging is er geen mogelijkheid om met openbaar vervoer Zorgmanege de Vrijbuiters te bereiken. De cliënten komen met de taxi, anderen met de fiets en soms worden ze gehaald en gebracht vanuit het bedrijf.

Zorgboerderij DAAROM in Nijbroek biedt kleinschalige professionele dagbesteding op maat. Persoonlijke benadering, het bieden van een veilige omgeving, gebruik maken van de natuurlijke omgeving en omgang met dieren en de natuur zijn aspecten die het zorgaanbod op DAAROM kenmerken. Iedereen met een bepaalde zorgvraag is welkom, mensen met een verstandelijke of lichamelijke beperking, jongeren, ouderen, mensen met een verslavingsverleden.

De eigenaren, mevrouw Albers en mevrouw Menninga, zijn de zorgvoorziening begin 2015 gestart in de geest van de nieuwe Wet maatschappelijke ondersteuning. De zorgvoorziening is ondergebracht in het melkveebedrijf van de familie Albers met 250 melkkoeien en 150 stuks jongvee. Activiteiten waaruit cliënten kunnen kiezen zijn bijvoorbeeld het verzorgen van kippen, het onderhouden van de moestuin en de siertuin, werken met hout en creatief bezig zijn in het atelier. Alles onder het motto: 'We zeggen niet wat we doen, maar we vragen wat **ú** wilt doen'.

Per dagdeel kunnen maximaal acht cliënten van de voorziening zorg ontvangen. Tenminste twee begeleiders verlenen de zorg. Één op één verzorging is mogelijk. Eind 2016 maken zes cliënten uit de gemeente Voorst een aantal dagdelen van de voorziening gebruik.

Bijlage 7 Resultaten korte peiling dorpscontactpersonen

De gemeente Voorst kent een netwerk van dorpscontactpersonen (DCP) dat zich inzet om in te spelen op vragen en initiatieven van inwoners en om een toegankelijk aanbod van sociale ontmoeting te realiseren.

De kernen Wilp, Voorst, Klarenbeek, Posterenk en Terwolde kennen elk een dorpscontactpersoon. Twello heeft geen dorpscontactpersonen maar wel buurtsportcoaches, die vanuit de stichting Mens en Welzijn, SV Voorwaarts en zwembad De Schaeck ontmoeting stimuleren.

Steenenkamer, Nijbroek, Wilp-Achterhoek, Bussloo, De Vecht en Teuge hebben geen dorpscontactpersoon.

De rekenkamercommissie heeft een korte peiling bij de DCP's gedaan om een beeld te krijgen van wat er in de verschillende kernen aan ontmoeting, gezondheidsbevordering en ondersteuning van Wmo-beleid wordt gedaan en of er suggesties zijn voor verbetering.

Plaats voor ontmoeting en zorg en aandacht is voor ouderen in het dorp/de kern

Een of meer vaste ruimten zijn nodig om ontmoeting te organiseren waaronder de zorg voor ouderen.

Wilp beschikt over een dorps huis (De Pompe) waarin allerlei activiteiten voor ouderen worden georganiseerd. Er is bejaardensoos, 1 keer per maand de 2e dinsdag. Koersbal op woensdag (in de periode september-mei). Samen eten op de eerste maandag van de maand en kaartspelletjesavond op de eerste maandag van de maand. Elke donderdagmorgen is er inloop met ouderen gym en ontmoeting.

De DCP Wilp geeft aan dat de aandacht voor ouderen goed is verzorgd. Allerlei organisaties zijn actief in Wilp.

Voorst: beschikt over een eigen dorps huis. Op donderdag vinden daar vaste activiteiten plaats als botanisch tekenen, koersbal en biljarten.

Klarenbeek beschikt over een Multifunctioneel Centrum (MFC). Daarin vinden wekelijks diverse activiteiten plaats die open staan voor ouderen, onder andere:

- inloopochtend op woensdag waar men deel kan nemen aan een activiteit maar waar vooral tijd is voor een praatje, spelletje en een kop koffie;
- vanuit deze inloop vertrekt ook om de week een wandel- of fietsgroep;
- koersbal op woensdagmiddag;
- donderdagochtend is de welfare van het Rode Kruis met een handwerk-/creatieve insteek voor ontmoeting;
- regelmatig worden 's avonds activiteiten georganiseerd zowel informatieve bijeenkomsten (denk aan woningbouw, dementie, et cetera) of ter vermaak als bijvoorbeeld bingo;
- elke dinsdag, donderdag en vrijdag is in het MFC van 10.00-16.00 uur dagbesteding van de PGVZ (Persoons Gebonden, Vraaggerichte Zorg & begeleiding) met indicatie in een groep van maximaal 10 personen;
- De Zonnebloem organiseert het hele jaar door activiteiten zowel binnen als buiten, denk aan wandelingen, pannenkoek eten of Paas- en Kerstviering.

Posterenk maakt gebruik van gebouw 'Bethel', maar kan voor activiteiten in principe ook terecht bij 'Pampus' en 'de Molen'. Als regelmatige activiteiten noemt de DCP koersbal/sjoelen, seniorenmiddagen, wandelingen, kaartavonden en bezoeken bij ouderen aan huis.

Posterenk heeft aandacht voor de groep ouderen zeker ook vanaf het moment dat men werkt met een DCP. In het kader van het projectplan "Goed en Gezond Samenleven in Posterenk en Bussloo" is een werkgroep "Gezondheid en Welzijn" ingesteld die zich ook richt op de doelgroep ouderen.

Terwolde heeft een eigen dorps huis. Daar vindt op vrijdagmiddag van 15.00 tot 17.00 uur de ontmoeting plaats. Leeftijd is hier niet belangrijk, iedereen kan binnen lopen. Er kan een spelletje gespeeld worden zoals kaarten of rummikub, of er kan aan de stamtafel gezellig met een kop koffie/thee wat bijgepraat worden. Eenmaal in de zoveel weken wordt ook samen gekookt/gegeten. Ook wordt op vrijdagmiddag jeu de boules gespeeld waar iedereen aan deel kan nemen. Op woensdagmiddag is van 15.00 tot 16.00 uur ouderengym in het dorps huis. Intentie van de DCP is om in de toekomst nog meer activiteiten te starten in het dorps huis.

Twello heeft met 'De Ontmoeting' in het Kulturhus en Trefpunt Duistervoorde in De Martinushof twee locaties waar met regelmaat mensen samen komen, een sociaal netwerk kunnen opbouwen en elkaar tot hulp en steun zijn. Beide locaties functioneren met inzet van veel vrijwilligers.

Conclusie is dat in alle onderzochte dorpen en kernen activiteiten worden ontplooid voor ontmoeten, stimuleren van sociale contacten en gezondheidsbevordering die open staan voor ouderen.

Zicht op samenwerking in de zorg

De rekenkamercommissie heeft de DCP's gevraagd of zij in hun dorp of kern zicht hebben op de samenwerking tussen professionals en vrijwilligers bij zorgverlening aan ouderen en mensen met beperking.

In **Wilp** heeft de DCP hiervan geen duidelijk beeld. De huisartsenpraktijk Medisch Centrum Wilp geeft de aanzet tot meer en intensievere zorg.

Klarenbeek beschikt over een gezondheidscentrum waarin huisarts en fysiotherapie zijn gehuisvest. In dat centrum vinden onder andere ook spreekuren plaats van een diëtist, een praktijkondersteuner GGNet, een audicien, de wijkverpleging en een casemanager dementie.

De huisartsen in Klarenbeek werken met een computersysteem OZOverbindzorg waar, in overleg met de cliënt, betrokken partijen zoals bijvoorbeeld thuiszorg, praktijkondersteuner en eventueel de mantelzorger of kinderen aan toegevoegd kunnen worden.

Jaarlijks organiseert de DCP het "Klarenbeeks onder onsje" voor overleg met verenigingen en professionele instanties en kerken. Daar bespreekt men wat leeft er in het dorp en waar aandachtpunten liggen.

Klarenbeek heeft als laagdrempelig aanspreekpunt een hulpcoördinator voor mensen met een vraag op het gebied van zorg en welzijn als men niet weet waar men terecht kan. Deze kan indien nodig doorverwijzen of mensen in contact brengen met de (professionele) instanties en verenigingen in Klarenbeek, maar ook naar de gemeentes Voorst en Apeldoorn.

In **Posterenk** meldt de DCP te beperkt zicht te hebben om de vraag goed te kunnen beantwoorden.

Ook de DCP van **Terwolde** heeft op dit moment nog geen zicht of professionals en vrijwilligers bij zorgvragen onderling samenwerken. De DCP verwacht dat hier nog veel verbeteringen te behalen zijn.

Conclusie is dat het zicht van de meeste DCP-ers op de zorgvraag en de samenwerking met zorgverleners beperkt is. Klarenbeek is een lichtend voorbeeld van hoe het kan. Andere kernen/ DCP-ers kunnen hun voordeel doen met de ervaringen in Klarenbeek.

De beschikbaarheid van vrijwilligers en mantelzorgers voor zorgtaken in het dorp/de kern

De DCP **Wilp** taxeert de beschikbaarheid als voldoende. Wilp heeft een eigen hulpdienst.

In **Klarenbeek** leeft het zogeheten noaberschap nog volop. Men kijkt naar elkaar om en denkt mee waar nodig. Daarnaast is in Klarenbeek een vrijwillige hulpgroep 'Helpende Handen' voor mensen met een hulpvraag in geval men even niet weet wie men kan vragen over bijvoorbeeld vervoer, een boodschapje, mantelzorgontlasting of kleine klusje (niet in plaats van beroepskrachten maar een helpende hand bieden).

In **Posterenk** meldt de DCP een grote bereidheid om zich als vrijwilliger in te zetten. Waar mensen concrete vragen hebben kunnen deze worden ingevuld.

De DCP **Terwolde** (kortgeleden gestart) wil hier nog zicht op krijgen.

Conclusie: de reacties van de DCP-ers bevestigen het beeld dat in de meeste kernen voldoende animo is voor vrijwilligerswerk en het bijdragen aan een zorgzame samenleving.

Suggesties voor verbetering van ontmoeting of zorg

De DCP **Wilp** geeft aan dat zorg kan worden verbeterd, onder andere door een centraal aanspreekpunt in de gemeente waar alle vragen snel beantwoord worden. Een vraagpunt is volgens de DCP hoe de samenleving mensen bereikt met een beginnende zorgvraag. Eenzame ouderen wachten vaak tot echt zorg nodig is.

De DCP **Klarenbeek** heeft als devies doorgaan met samenwerken, verbinden en versterken en noemt de volgende aandachtspunten:

- dorpsgenoten, vooral in het grote buitengebied in beeld krijgen die wellicht eenzaam of hulpbehoevend zijn;
- mensen over de drempel helpen om hulp te vragen; het hulp vragen blijkt in de praktijk niet zo vanzelfsprekend en gemakkelijk;
- de belasting van mantelzorgers en vrijwilligers (mantelzorgers die misschien ontlast moeten worden en voor vrijwilligers die men niet onbeperkt in kan zetten);
- grenzen stellen aan de inzet van vrijwilligers (wat mag je qua inzet van een vrijwilliger vragen; loopt het niet over in professionele inzet);
- voor de inwoners van Klarenbeekinwoners is het goed dat er vanaf mei 2017 dagbesteding is in het dorp zodat zij niet verplicht worden naar bijvoorbeeld Twello of Beekbergen te gaan; een toekomstbeeld is misschien een woonvorm voor ouderen in Klarenbeek.

De DCP **Posterenk** doet de suggestie voor een wat bijgesteld profiel van de DCP, waarin de DCP zich niet enkel richt op de regie en coördinatie van diverse activiteiten maar meer kan worden ingezet als intermediair of liaison tussen de zorgvrager en de professionele zorgaanbieder. Daarin kan preventie een veel grotere rol spelen.

De DCP **Terwolde** legt de prioriteit op dit moment bij het samen brengen van de mensen in het dorp. De DCP geeft aan in gesprek te zijn met verenigingen en clubjes om in kaart te krijgen waar behoefte aan is en hoe Terwolde "samen" dingen in het dorp kan gaan organiseren of oppakken.

Voor vrijwilligers in Terwolde is het lastig om eenzame ouderen of mensen met een beperking op te sporen en in beeld hebben. Echter deze adressen kunnen en mogen door zorg en huisartsen niet maar zo afgegeven worden. Men moet deze mensen dus in beeld zien te krijgen via familie, kennissen et cetera.

Bijlage 8 Overzicht deelnemers Expertmeeting 4 september (toetsing tussenstand)

1. Anneke van der Weide (De Barnte, Zorggroep Apeldoorn)
2. Carla van Bramen (De Barnte, Zorggroep Apeldoorn)
3. Anne Friedeman (Trefpunt Duistervoorde, ouderadviseur Mens en Welzijn)
4. Emmy van Laer (De Kruidentuin, Mens en Welzijn)
5. Henk Loman (Zozijn)
6. Patricia Harmsen (Zorgmanege De Vrijbuiters)
7. Marjolein Boger (Zorgmanege De Vrijbuiters)
8. Irma Albers (Zorgboerderij Daarom)
9. Ida Menninga (Zorgboerderij Daarom)
10. Robert Bosch (raadslid Gemeente Belangen)
11. Edo Horstman (raadslid Gemeente Belangen)
12. Arend Jansen (raadslid CDA)
13. Paul Jonkman (raadslid D66)
14. Han Lubberink (raadslid Gemeente Belangen)
15. Erik Nobel (raadslid PvdA-GroenLinks)
16. Bert van de Zedde (raadslid CDA)
17. Wim Vrijhoef (wethouder)
18. Harjo Pinkster (wethouder)
19. Peter Krük (senior beleidsmedewerker sociaal domein)
20. Corrie Schepers (senior sociaal domein)
21. Mieke Janssen (coördinator Maatschappelijk Netwerk Voorst)
22. Nienke Vinke (wijkverpleegkundige Maatschappelijk Netwerk Voorst)
23. Constance Leijn (wijkverpleegkundige Maatschappelijk Netwerk Voorst)
24. Paul Boekhoorn (onderzoeker BBSO)
25. Susanne Holtackers (onderzoeker BBSO)
26. Carlo van Dijk (voorzitter Rekenkamercommissie)
27. Herman van den Broek (lid Rekenkamercommissie)
28. Marjolein Quené (lid Rekenkamercommissie)
29. Dini Vriezokolk (secretaris Rekenkamercommissie)

Colofon

Rekenkamercommissie gemeente Voorst

De Rekenkamercommissie Voorst (verder de rekenkamercommissie) bestaat uit twee externe leden en een externe voorzitter ondersteund door een ambtelijk secretaris. De gemeenten Brummen en Voorst hebben een samenwerkingsovereenkomst die regelt dat ambtenaren van de ene gemeente het feitelijk onderzoekswerk kunnen doen bij de andere. De rekenkamercommissie kan ook de onderzoekswerkzaamheden uitbesteden. Bij dit onderzoek is gekozen voor de inzet van een extern onderzoeksbureau. De rekenkamercommissie heeft een onafhankelijke positie binnen de gemeente.

De functie van de rekenkamercommissie is de gemeenteraad een extra handvat te bieden zijn controlerende taak uit te voeren. De rekenkamercommissie doet onderzoek naar de rechtmatigheid, doeltreffendheid en doelmatigheid van de gemeente. Het kan gaan om vragen als: “Zijn de doelen van het gemeentelijk beleid bereikt?”, “Zijn de voorbereiding en uitvoering van het beleid efficiënt verlopen?”, “Heeft het niet meer gekost dan vooraf was bepaald?”. De rekenkamercommissie hanteert een brede taakopvatting en baseert zich daarbij op de aanbevelingen van Berenschot uit 2011. De rekenkamercommissie doet niet alleen onderzoek naar gebeurtenissen die in het verleden liggen (ex-post onderzoek), maar ook naar actuele zaken (ex-ante onderzoek). De rekenkamercommissie ondersteunt de gemeenteraad verder met adviezen, informatie uit de kring van de Rekenkamers en andere informatie.

Doel van het onderzoek is dat de gemeente lessen trekt uit het verleden en actuele ontwikkelingen beter kan duiden. Daarom formuleert de rekenkamercommissie altijd aanbevelingen aan gemeenteraad en college van burgemeester en wethouders. De rekenkamercommissie kiest zelf haar onderzoeksonderwerpen maar staat in nauwe dialoog met de gemeenteraad.

Samenstelling

drs Carlo van Dijk (voorzitter)

drs Marjolein Quené MBA (lid)

ir Herman van den Broek (lid)

Dini Vriezekolk (ambtelijk secretaris)

Met ondersteuning van:

drs Paul Boekhoorn (Bureau Boekhoorn Sociaal-Wetenschappelijk Onderzoek)

drs Susanne Holtackers (Bureau Boekhoorn Sociaal-Wetenschappelijk Onderzoek)

Contact: d.vriezekolk@voorst.nl (0571) 279 387 www.voorst.nl

